

დათო ბარბაქაძე
შედეგები
ტომი III

მერწყული

დათო ბარბაქაძე

შედეგები

ტომი III

**მრავალტომეულის ცალკეულ ნიგნთა
პირველი - ელექტრონული - გამოცემა
სახელწოდებით შედეგები
განხორციელდა 2012 წელს.**

**გამომცემლობა მერწყული
თბილისი 2014**

ISBN: 978-9941-0-7001-3 (ყველა ტომის)

ISBN: 978-9941-0-7004-4 (მესამე ტომის)

ԸՆԾԻՆՈՒԹՅԱՆ ԲՆԻՃԱԿԻ

ՄԵՐՈՒՆԵՐԻ ԶԻՆՈՒՆԵՐ 1990-2010

ერთგვარი წინასიტყვა

1.

თვალს თუ გადაავლებთ ქართულ ლიტერატურულ პრესაში გამოქვეყნებული ინტერვიუების იმ მონაკვეთებს, რომლებშიც პოეტებს და პროზაიკოსებს მათი გავლენის წყაროებზე და უშუალო ლიტერატურული იმპულსებზე ეკითხებიან, არ გამოგეპარებათ ერთი უსიამოვნო გარემოება: რა სახელებს და კონტინენტებს არ შეხვდებით რესპოდენტთა პასუხებში, ჰომეროსით დაწყებულს და თანამედროვე საზღვარგარეთული ბესტსელერების ავტორებით და მათი ქვეყნებით დამთავრებულს, ოღონდ კი გულწრფელ პასუხს თავი აარიდონ. ერთნაირად იქცევა პოპულარობის ჟინით ატანილი და ბევრ უხეშობაზე წამსვლელი ოცდახუთი წლის ტიტანიც და სამოცდაათი წლის ლოკალური კლასიკოსიც. უფრო საინტერესო ის არის, რომ ამ დროს, როგორც წესი, ჟურნალისტიკა კარგად იცის მსგავსი შეკითხვის მიმართ რესპოდენტის წინასწარი მზაობა და პასუხის შესაძლო ვექტორები, რაც სიტუაციას კიდევ უფრო გულისამრევს ხდის.

საერთოდ, ფარულ ტერიტორიებზე გატანილი კონკურენციის მთელ მზაკვრობას თუ ყურადღებას არ მივაქცევთ, ძალიან სახალისოდ და სასაცილოდაც კი გამოჩანს ქართული მწერლობისთვის დამახასიათებელი აგრესიული ინფანტილიზმი. რაღაც ისეთი ხდება, გაქექილ ხელოსანს ხელობის ფასს რომ ეკითხები, ის კი სანაცვლოდ ჯიქურ საქმის დაწყებას ცდილობს და დამაიმედებლად შთაგაგონებს, მოვრიგდებით, მოვრიგდებითო, თანაც ამას ისე აკეთებს, რომ კლიენტის ინტელექტს ანგარიშს არ უწევს და მაშინვე, როცა წინააღმდეგობას აწყდება, თავს შეურაცხყოფილად გრძნობს. ჩვენს სამწერლო ცხოვრებაში, ვფიქრობ, გარკვეული და გამჭვირვალე კომუნიკაციები არავის აწყობს, ყველას არაზუსტი და ლიტერატურულად გაურკვეველი ატმოსფერო სჭირდება. ფონი კი ერთმანეთის ისტერიული და სასონარკვეთილი ქება-დიდება ან ანგარიშსწორებებია ანუ – ისეთი კეთილშობილება, რომლისაც მე არ მჯერა და ამას, უბრალოდ, ჩარჩობის ხელოვნებას ვუწოდებ. ვაჭრობისაც კი – არა, უბრალოდ – ჩარჩობის. გასაგებია, რომ ყველა ისე ჩალიჩობს, როგორც შეუძლია.

ერთი წუთით წარმოიდგინეთ, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, მაგალითად ფიზიკაში, ისეთივე ვითარების შექმნა რომ შეიძლებოდა, როგორიც ქართულ მწერლობაშია გაბატონებული. ვთქვათ, რომელიღაც

ფიზიკოსი წლობით მუშაობს რალაც პრობლემაზე, მიღებულ შედეგებს და ფორმულებს სტატიის ავტორებს, მერე ამ სტატიას სამეცნიერო ჟურნალში გზავნის, ჟურნალი კი სამეცნიერო საზოგადოებას მის მიერ მიღებულ შედეგებს აცნობს. თუ ეს ფიზიკოსი ფიქრობს და სამეცნიერო საზოგადოებაც აღიარებს, რომ მის მიერ მიღებული შედეგები მნიშვნელოვანია, რას მოელის ფიზიკოსი სამეცნიერო საზოგადოებისგან? ქართული ლოგიკა, რომელიც კონტექსტის გრძობასაც და ცოდნასაც მოკლებულია, ასე უნდა ჟღერდეს: "ჰქმენ სიკეთე, ქვაზე დადე, გაიარე, წინ დაგხვდება", ან - ასე: "სანთელ-საკმეველი თავის გზას არ დაჰკარგავს". ანუ, მოცემულ შემთხვევაში, ქართული ლოგიკა ფიზიკოსის ფიქრების ნებისმიერ გადახრას გასაგები ადამიანური ოცნებისკენ, რომ მისი უძილო ღამეების ნაყოფი დაფასდეს, მაშინვე ამპარტავნებად და ქედმაღლობად გამოაცხადებს და ასეთ მეოცნებეს ყველა არსებული თუ არარსებული მორალური და რელიგიური მცნების დაცვისკენ მოუწოდებს. რაც ფიზიკოს შემთხვევაში ანომალიად გამოიყურება, ქართულ მწერლობაში ნორმაა. არადა, ტექნიკურ მეცნიერებაშიც, ჰუმანიტარულ მეცნიერებაშიც და ხელოვნებაშიც შედეგი შედეგია და როცა ასეთი შედეგის ანალიზი არ ხდება, საათის ისრები მიმართულებას იცვლიან.

ლიტერატურის ისტორია შედეგების ისტორიაა. შედეგების მიმართ აგებული დამოკიდებულება ან მათი იგნორირება მწერლობაში უფრო იოლიც არის და სულიერ ცხოვრებაში უფრო მეტ ქაოსსაც წარმოშობს, ვიდრე – ფიზიკაში ან მათემატიკაში (მითუმეტეს – საქართველოში, სადაც უკიდურესად პოლიტიზებულ სახელოვნებო ცხოვრებაში განუსაზღვრელობებისა და გაურკვევლობების გახანგრძლივების მოსურვე მოკალმეთა ხმაურიანი უმრავლესობა ყოველთვის არის სახელმწიფოს მხრიდან პირდაპირი ან ირიბი მხარდაჭერის იმედად). სალიტერატურო კრიტიკის ერთი მთავარი ფუნქცია კი სხვა არაფერია, თუ არა – ახალი შედეგების დაფიქსირება და შეფასება, განურჩევლად იმისა, შენთვის სასურველი მწერალი ღებულობს ამ შედეგებს თუ – შენთვის არასასურველი მწერალი (შოთა ჩანტლადის მიერ მიღებული შედეგები რომ თავის დროზე შეფასებულიყო და დაფასებულიყო, გასული საუკუნის სამოცდაათიან წლების პოეზიაში იმ კლოუნადას არ მივიღებდით, რომელიც დღემდე გრძელდება. ეს კი, ერთი მხრივ, სწორედ კრიტიკის არარსებობის გამო მოხდა, ხოლო მეორე მხრივ – "ვერლიბრისტების" კოგნიტურ ძალებში და პიროვნულ კულტურაში არსებული სერიოზული ხარვეზების გამო, რასაც ასეთი დაბეჯითებით ვერ ვიტყვოდი თხუთმეტი თუ ოცი წლის წინ, ახლა კი ამაში ეჭვი არ მეპარება. ხოლო სალი აზრის არარსებობის გამო ის მოხდა, რომ არავის გაუანალიზებია, თუ რას იწონის ის დანაკარგი, რომელიც ამ და

ბევრი სხვა კლოუნადის, არაფრისმომცემი დისკუსიის, ურთიერთობებში მოზიემე ფარისევლობის, საკუთარი წიგნების გამოცემისა და გაპიარებისთვის, ბინებისა და ბევრი სხვა სარგებლის მისაღებად დახარჯული სამათხოვრო ფუსფუსის შედეგად, მორიგ თაობებს უსაჩუქრეს ჩვენმა მეტად თუ ნაკლებად სახელოვანმა მოკალმეებმა).

2.

ჩვენში კრიტიკოსის ამბიციით გამოსულ მოკალმეთა სიმპათია-ანტიპათიები რიგითი მკითხველის ან ლიტერატურის ჟურნალისტის ინტენციებს არ სცილდება. მაშინ, როცა რიგითი მკითხველი თავისი ემოციებით და კოგნიტიური შესაძლებლობებით საკუთარ სულიერ სამყაროში რჩება, მოკალმეები თავიანთი უკუღმართობით, ან არცოდნით, ან ემოციებს აყოლით და პირადი ინტერესების კარნახით და შეგნებული მანიპულაციებით, უბრალოდ, მავნებლობენ. და ეს ყველაფერი, საბოლოო ჯამში, ყველას ერთად გვტოვებს ყოვლად უკულტურო გარემოში. რეალობა, რომელიც ქართულ მწერლობაშია შექმნილი, მარტო კრიტიკის არარსებობაზე კი არ მეტყველებს, საერთოდ ჩვენი არარსებობის ტოლფასია. თვითკაცტრაციაც ასეთი უნდა: ფიზიკურად ანმყოში არსებობდე და ცნობიერების დონით ქვის ხანაში იმყოფებოდე. დღესდღეობით ანგაჟირებულ, პოპულარულ ან სცენაზე აქტიურად მოძრავ მწერლებს შორის ერთი მაინც რომ ფიქრობდეს, ხოლო ამ აქტიური ნაკადიდან მეტ-ნაკლებად განზე მდგომ ინტელექტუალთა შორის მხოლოდ უმცირესობა რომ არ ხედავდეს ამ მიმართულებით მოქმედების აუცილებლობას, მაშინ ჩვენს მწერლობაში სულიერი ატმოსფეროც დადებითად შეიცვლებოდა და სააზროვნო სივრცესა და ლიტერატურული ურთიერთობების კულტურასაც ბევრად უკეთესი სახე ექნებოდა.

სხვათაშორის, ეს რეალობა იმათთვისაც სიკვდილის განაჩენია, ვინც ამ საკითხებში ჩახედულია, მაგრამ დუმს (ან ორაზროვნებს) იმიტომ, რომ მასზე უარესებს შორის ოდნავ უკეთესის სტატუსის შენარჩუნება სურს.

3.

ლიტერატურული კულტურის დაბალი ხარისხის ერთ-ერთ უტყუარ მაჩვენებლად ყოველთვის ითვლებოდა, ითვლება და ჩაითვლება გაბატონებულ ლირებულეებთან ხელოვნების დაახლოება, ხშირ შემთხვევაში კი – გავლენის დომინანტური ცენტრების წინაშე სრული კაპიტიულაცია. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვა, კლასიკური წყობის შემოქმედიც და თანამე-

დროვე პოეტი-არტისტიც ყოველთვის საკუთარ თამაშს თამაშობს და თუ რამეს სერიოზულად უწევს ანგარიშს, რათა კონტექსტიდან არ ამოვარდეს, ეს ხელოვნების ტრადიცია და თანამედროვეობაა და არა – პოლიტიკა ან მასობრივი ცნობიერება და პატიოსან რიგით მოქალაქეთა ერთობა, რომელიც ყოველთვის იყო და იქნება პოლიტიკური მანიპულაციების ცოცხალი ასპარეზი. პოეტი თავის თავს ასეთ საზოგადოებაზე მაღლა კი არ აყენებს, მხოლოდ მის მიღმა აღმოჩნდება; მისი თამაში, უბრალოდ, სხვა თამაშია, მისი ცხოვრება სხვა ცხოვრებაა და ამის დანახვა განსაკუთრებულ კულტურას მოითხოვს.

სალიტერატურო კრიტიკა საზოგადოებას სწორედ ასეთი კულტურის გამომუშავებაში ეხმარება. სიტყვასიტყვით რომ გავიმეორო ელიოტის აზრი, კრიტიკა პერმანენტულად არეგულირებს მკითხველის გემოვნებას და მის აღზრდაზე ზრუნავს. ოღონდ ეს ლიტერატურაში მორალური ინსტრუმენტარის შემოტანას არ გულისხმობს, პირიქით, ეს არის მორალური ცნობიერების აგრესიისგან ლიტერატურის საიმედოდ დაცვა.

ახალმა კრიტიკამ სწორედ გასული საუკუნის დიდი ავანგარდული მოძრაობის პარალელურად დააკანონა, რომ კრიტიკის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა მკითხველის გემოვნების აღზრდაა, ეს კი მართლაც ბევრისმთქმელია. ელიოტთან "გემოვნების აღზრდა" პედაგოგიური ან მორალისტური კი არაა, ფილოსოფიური ტერმინოლოგიის არსენალიდან მკვიდრდება. მაშინ, როცა გემოვნების აღზრდის კონცეპტი თითქოს კარგი და ცუდი კრიტიკის დიხოტომიას უნდა გვკარნახობდეს, ახალ კრიტიკაში ის სასარგებლო და უსარგებლო, ნაყოფიერი და უნაყოფო კრიტიკების დიხოტომიად შემოიქცა. საერთოდ, მორალურიდან პრაქტიკულისკენ და ფუნქციონალურისკენ ეს შემობრუნება განმსაზღვრელი აღმოჩნდა მთელი შემდგომი სალიტერატურო ცხოვრებისთვის, ვიდრე პოსტმოდერნულ-ხალხოსნურ მოძრაობამდე (თუმცა, უნდა აღვნიშნო, რომ ხელოვნების ფილოსოფიაში ჩემი ბიბლია, შილერის "წერილები ადამიანის ესთეტიკური აღზრდის შესახებ", უღრმეს დონეზე ამ თემის დამუშავების ისეთ ფილოსოფიურ გამოცდილებას შეიცავს, რომლის მასშტაბებს ატომის საუკუნეში შექმნილი ესთეტიკური თეორიებიც კი მოკლებულია).

4.

მხატვრული ნაწარმოების შექმნის პროცესი, ცხადია, ლიტერატურა არ გახლავთ. ლიტერატურულ ფაქტად მას ლიტერატურულ სისტემაში მონაწილეობის პროცესი აქცევს, რაც ტექსტის არსებობის სხვა ეტაპია. მაგრამ ტექსტმა რომ ლიტერატურულ პროცესში მიიღოს მონაწილეობა,

ლიტერატურული პროცესი უნდა არსებობდეს. ასეთი პროცესი საქართველოში ჯერჯერობით არ არსებობს, არის მხოლოდ გარკვეული ჩანასახი, ერთგვარი წინარე-ლიტერატურული მდგომარეობა.

ნეგატიური დეფინიციის პრინციპს თუ მოვუხმობთ, შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი სამწერლო ცხოვრება ჯერჯერობით ლიტერატურული პროცესების აღსაწერად მიღებულ საბაზისო ნიშანთა ინდექსაციასაც კი არ ექვემდებარება, რაც მწერლებისა და მკითხველების ქცევის წესზე, თაობებს შორის ან ერთი თაობის შიგნით მიმდინარე ფსიქოლოგიურ პროცესებზე და მორალზე მკაფიოდ აისახება. სხვა საკითხია, ხდება თუ არა ამ ფსიქოლოგიური მაჩვენებლების თემატიზება (მე ვფიქრობ, რომ არ ხდება).

პირადი გამოცდილება: როცა 2007 წლიდან ჩემი შემოქმედება ქართული საპრეზენტაციო სივრციდან ამოვრთე, ამით, ბევრ სხვა უკეთურობასთან ერთად, ჩვენს ლიტერატურულ ურთიერთობებში გაბატონებული დაბალი კულტურის სიჭარბესაც დავუპირისპირდი. რალაც მომენტში მივხვდი, რომ ჩემგან უზნეობა იქნებოდა ქართულ კონტექსტში ისე მონაწილეობის გაგრძელება, თითქოს არაფერი მომხდარა იმით, რომ საჯარო პრესაში არაერთხელ მიაყენეს შეურაცხყოფა ჩემს შემოქმედებას, ჩემი პოეზია უაზრობად გამოაცხადეს, მერე ჩემი შემოქმედების დაკნინებისთვის მთელი მოძრაობა გააჩაღეს, და ამაზე არც ერთ იმ ადამიანს, რომელსაც ხმის ამოსაღებად საკმარისი საფუძველი ჰქონდა, ხმა არ ამოუღია (მე ვგულისხმობ შეურაცხყოფაზე რელევანტურ პასუხს და არა საქართველოში ტრადიციულად გავრცელებულ ფოლკლორულ ამოძახილებს ან ჩემდამი კერძო საუბრებში დაფიქსირებულ თანადგომებს). უფრო მეტიც, ჩემი შემოქმედების შეურაცხმყოფლებთან ჰარმონიული ურთიერთობა გააგრძელეს და საკუთარი სინდისის გასათეთრებლად მსგავსი კოლიზიების ჩაფარცხვის საბჭოურ ილეთებს მიმართეს. მე თანადგომა არავისგან არასდროს მითხოვია. ხმის ამოღება ჩემთვის კი არა, იმათთვისვე იყო საჭირო, ვინც განზე გადგა ან დაიმალა, მერე კი ჩემი შეურაცხმყოფლების მხრიდან მათ მიმართ აღვლენილი ოდები ან პატარა პატარა საჩუქრები შეიფერა ანუ მათ ეშმაკურ მოსყიდვებს დათანხმდა და გაიტრუნა (ამ ფონზე განსაკუთრებით ძვირფასია ჩემთვის ჩემი შემოქმედებისა და პიროვნების მიმართ ყველა იმ ავტორისა და მკითხველის სიყვარული, რომელიც ჩემი დისკრედიტაციისთვის გაჩაღებულმა მდაბიოთა მოძრაობამ ვერ გააცურა).

მაგრამ ეს ყველაფერი მაინც მეორეხარისხოვანია (და არც მე ვარ ერთადერთი, ვისაც შეურაცხყოფენ). არსებითი ის არის, რომ ქართულ სამწერლო გარემოში ურთიერთობების, ქცევების, წარმატებისთვის

ბრძოლის, მკითხველის ყურადღების ველში მოხვედრის საბჭოური წესებია შენარჩუნებული და გადამწყვეტი უმრავლესობა ამ ყალიბში თავს კომფორტულად გრძნობს.

5.

ძვირფასო ბატონო ***, გუშინ ერთმა ჩემმა მეგობარმა მაცნობა თქვენი ბლოგის შესახებ, სადაც სხვა ქართველ მწერლებთან ერთად ჩემი პოეტური ტექსტებიც არის თავმოყრილი. ბლოგი არა მხოლოდ ხელოვნების, არამედ საერთოდ პოეტური სანყისის მიმართ იმდენად დიდი სიყვარულით არის გაკეთებული, რომ როგორცაც მერიდება თქვენთვის ჩემი სათხოვრის გაზიარება, მაგრამ მაინც დარწმუნებული ვარ, რომ უმადურობაში არ ჩამომერთმევა ეს ჩემი თხოვნა. საქმე ის გახლავთ, რომ მე უკვე დიდი ხანია უარი ვთქვი ქართულ სივრცეში ჩემი ტექსტების პრეზენტაციაზე და ეს თანაბრად ეხება როგორც ბეჭდურ გამოცემებს, ისე - ინტერნეტს. გარდა ამისა, ინტერნეტში ხელოვნების პრეზენტაციასთან დაკავშირებით ჩემი ურყევი პოზიცია მაქვს და ამ პოზიციის თანმიმდევრული დაცვა მოითხოვს, ჩემს ტექსტებზეც ვრცელდებოდა ჩემი პოზიცია. სწორედ ამიტომ არ ვაქვეყნებ არაფერს ინტერნეტში. მეორე მხრივ, მე არც ქართულ და არც უცხოურ ინტერნეტფორუმებს არასდროს ვსტუმრობ, საერთოდაც, ინტერნეტმეხვედრებისთვის დრო არ მრჩება და ამიტომ მხოლოდ შემთხვევით თუ ვგებულობ, რომ ჩემი ესა თუ ის ტექსტი მოხვედრილა რომელიმე ფორუმში ან ბლოგზე. ცხადია, უაზრობა იქნებოდა, ჩემს დაუკითხავად ჩემი ტექსტების გამოქვეყნების მოყვარულებს ვდიო, მაგრამ როცა ეს შესაძლებელია, აუცილებლად ვუკავშირდები და თხოვნით მივმართავ, რომ მოხსნან ჩემი ტექსტები. თქვენც ამავე თხოვნით მინდა მოგმართოთ, მითუმეტეს, რომ როგორც ჩემთვის უკვე ცნობილია, თქვენ საავტორო უფლებების უგულვებელყოფელთა ლაშქარს არ განეკუთვნებით და ცდილობთ, ყველა ავტორს თავად დაუკავშირდეთ მათი ტექსტების გამოსაქვეყნებლად უფლების მოსაპოვებლად. რა თქმა უნდა, ეს არ ეხება ჩემს შესახებ ინფორმაციებს, არამედ მხოლოდ ჩემს შემოქმედებას. რომ არა ჩემი სუბიექტური კულტურული პოლიტიკა, რომლის ერთ-ერთი (და არა ერთადერთი) შემადგენელი ნაწილიც არის ინტერნეტის თანამედროვე სუპერდემოკრატიულ სივრცეში ჩემი ნაწარმოებების გამოქვეყნებაზე უარის თქმა, ამ თხოვნით არ შეგანუხებდით და მხოლოდ მაძლობას გადაგიხდით. თუ ფიქრობთ, რომ თქვენი ბლოგიდან ჩემი ტექსტების გაქრობა უხერხულობას გამოიწვევს, შეგიძლიათ ჩემი ეს სათხოვარი გამოაქვეყნოთ იმ ადგილას, სადაც ჩემი ლექსები გა-

ქრება. ბოდიშს მოგიხდით, რომ ჩემი პოზიციის შინაარსი არ გაგიზიარეთ. ერთ დეტალს კი აღვნიშნავ: ჩემი საყვარელი მოჭადრაკე ბობი ფიშერი, ყველაფერთან ერთად, იმიტომ არის უდიდესი მოჭადრაკე, რომ მისი კეთილშობილება გამოირიცხავდა იმ სამყაროსთვის კოჭის გორებას, რომელშიც მას მოუხდა ცხოვრება. სწორედ ამიტომ უთხრა მან საზოგადოებას, - მე თქვენ გიჩვენებთ, კრივი უფრო მნიშვნელოვანია თუ ჭადრაკიო, და გაიტანა კიდევ თავისი (სპასკი მას ჭადრაკის პროფკავშირს ეძახდა). მაგრამ ეს ეხებოდა ამერიკულ და არა ჩვენს ქართულ "საზოგადოებას", სადაც თუნდაც ჩემი ეს მაგალითი კარგი საბაზი იქნება ნებისმიერი ჯურის ყეყჩისთვის, რომ რეალურ პრობლემებს თვალი კიდევ ერთხელ დაუხუჭონ და თემა ფიშერთან გატოლების სურვილში ჩემი დადანაშაულებით ამოწურონ. პოეტური სუპერდემოკრატია საქართველოში სწორედ იმან გამოიწვია, რომ აქ კრივი პოეზიაზე (და, საერთოდაც, ყველაფერზე) მნიშვნელოვანია. და ეს, პირველ რიგში, მოლექსეების და ავანტიურისტების ნისქვილზე ასხამს წყალს და არა იმათ ნისქვილზე, ვინც პოეტურ საწყისს პატივს სცემს და ადამიანის ყოველდღიურ ცხოვრებაში მის მნიშვნელობას კარგად ხედავს.

პატივისცემით და საუკეთესო სურვილებით,
თქვენი დათო ბარბაქაძე
24.06.2009

6.

იქ, სადაც მაღალი ლიტერატურული კულტურა არსებობს, მწერლები თავიანთი ტექსტებით ბევრი მკითხველის დაინტერესებაზე კი არა, მკითხველებში წერის, შემოქმედებითი იმპულსის გაღვივებაზე ზრუნავენ. სხვა ყველაფერი, პირადად ჩემთვის, სპორტია და მეტი არაფერი, სპორტი კი იმის სპორტია, რომ მაყურებელი უნდა გყავდეს, რომლის თვალწინაც მეორე სპორტსმენს აჯობებ ან დამარცხდები.

საერთოდ, პოეზიაც და ფილოსოფიაც ფუფუნებაა; შეიძლება, პოეზია ფილოსოფიაზე დიდი ფუფუნებაც კი იყოს. მიუხედავად ურთულესი შრომისა, რომელიც თან ახლავს ლექსის წერას და რომელშიც ფსიქოპროდუქციების მართვის კულტურა და კოგნიტური გამოცდილებების გადამუშავების კულტურა თითქმის თანაბარ ღირებულებას იძენს, მხოლოდ ლექსის წერა, მხოლოდ ლექსებზე მუშაობა, მხოლოდ პოეზიაში მუშაობა დიახაც ფუფუნებაა.

მე ვიცი, რომ ბევრი პოეტი ოცნებობს ისეთი მდგომარეობის მოპოვებაზე, როცა მას მხოლოდ პოეზიაში მუშაობის შესაძლებლობა მიეცემა

(მე ვიცნობ რამდენიმე ასეთ ძლიერ ევროპელ ავტორს). პირადად ჩემთვის ეს უმაღლესი ნეტარება იქნებოდა. მითუმეტეს, რომ, დიდი ხანია, ჩემთვის სამყარო პოეზიად და პოეზიის ნაკლებობად არის გაყოფილი. მაგრამ მხოლოდ ლექსის წერა მართლაც არის ისეთი ფუფუნება, როგორც, სულ მცირე, ფინანსურად უზრუნველყოფილ ცხოვრებას მოითხოვს.

ამასწინათ ერთი ფილოსოფოსის ბოლოდროინდელ ესსეს ვკითხულობდი და კიდევ ერთხელ გავიმეორე გულში ის, რაშიც დიდი ხანია ეჭვი არ მეპარება: ყველა დიდი ტექსტი, პირველ რიგში კი პოეტური ტექსტი (მათ შორის თუნდაც პოსტსტრუქტურალისტების ესსეისტიკის ერთი ნაწილი, ეპიკური ლირიკის ეს დღემდე არნახული სახეობა, ფილოსოფიური კონცეპტებით და სამეცნიერო ტერმინოლოგიებს შორის ინტიმური ურთიერთობების დამყარების გენიალური უნარით შექმნილი ლირიკა), გარკვეული აზრით, ბოლოვადი, ამონურული ტექსტია, რომლის უმაღლესი მორალიც მასზე წერისა და მასზე სამეცნიერო რეფლექსიებისკენ კი არა, საკუთარი პოეტური ხმის გაძლიერებისკენ უნდა გიბიძგებდეს. მე ვფიქრობ, ასეთია ყველა დიდი ტექსტი, რომელსაც დღესდღეობით – პოსტ-პოსტმოდერნულ ეპოქაში – ქმნის კულტურა. უბრალოდ, ვერ წარმომიდგენია (მიუხედავად იმისა, რომ ფაქტობრივი რეალობა ჯერ კიდევ საპირისპიროს მეტყველებს) ფილოსოფიაში თავისუფალი სინდისით, ყოფითი თუ აკადემიური გეგმებისგან დამოუკიდებელი, შინაგანი ხმის ძახილით დანერგილი სადოქტორო შრომები უკვე თუნდაც შელინგზე და პლატონზე. აღარაფერს ვამბობ თანამედროვე პოეზიაზე ან, ვთქვათ, თანამედროვე ფილოსოფიურ ესსეისტიკაზე და ისეთ ფილოსოფიურ რომანებზე, როგორებიც ჰაიდეგერის "ყოფიერება და დრო", გადამერის "ჭეშმარიტება და მეთოდი", ბაშლარის პენტალოგია და ურიცხვი სხვა ფილოსოფოსის ტექსტებია. ამ ყველაფერზე მთელი სერიოზულობით ტრადიციული ყაიდის დისერტაციების წერა ხომ, სულ მცირე, საშინლად მოსაწყენია (თუ ის წერთი კულტურის გამომუშავების მიზნით წარმოებულ ახალგაზრდული ვარჯიში ან ბიოგრაფიული პროზა არ არის, რაც, ესეც უნდა ითქვას, ზოგჯერ ემთხვევა აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად ჩატარებულ სამუშაოს).

არასდროს დამავინწყდება, როგორი ირონიული მიმტვევლობით ლაპარაკობდა ექვსი-შვიდი წლის წინ ჰანს მაგნუს ენცენსბერგერი, რომელზე ფილოსოფოსების და კულტურის თეორეტიკოსების მიერ დანერგილი დისერტაციებიც ასობით კილოგრამს იწონის (და რომელიც თავად არის მშვენიერი სადოქტორო დისერტაციის ავტორი!), - თუ კარგი ლექსი რამეს არ უნდა აღძრავდეს მკითხველში, პირველ რიგში – პოეტზე დისერტაციის წერის მოთხოვნილებას, მაგრამ მეცნიერებმაც უნდა გაუფგოთ, ისინი ხომ პურს ამით ჭამენო.

უნდა ვალიარო, რომ ბოლო ათწლეულის საქართველოს პუბლიცისტიურ (ასევე – მხატვრულ) აზრს ცუდად ვიცნობ, მაგრამ შემთხვევიდან შემთხვევამდე ჩემს ხელთ მოხვედრილი ტექსტების გადამწყვეტი უმრავლესობა, რომელშიც ქართული ყოფის, ეკლესიის, სახელმწიფოს, ჩვენი შორეული თუ უახლესი ისტორიის და სხვა ნათესაური საკითხები "ახლებურად" არის პრობლემატიზებული, სტანდარტული ლიბერალური სააზროვნო ტრადიციის სახესხვაობებია და მეტიც არაფერი. ამ მიმართულების ქართული მასალა, როგორც ჩანს, მსგავსი სტანდარტული კლიშეებით ქართული კონტექსტის „გადანერას“ ემსახურება და აუცილებლად დემოკრატიულ ფასეულობებზე სწორების სულისკვეთებით არის გაჟღენთილი. ასეთი ტექსტების ავტორებს ნაივურობაში ბრალს ნამდვილად ვერ დავდებ, რასაც მათი ეშმაკობაც მიდასტურებს: მათი იდეოლოგიური ბაზისი სიღარიბე ყოველთვის პოსტმოდერნული რიტორიკით და მაგიურ-კონცეპტუალური სიტყვათშეთანხმებებით არის გასაიდუმლოებული. მოკლედ, მათ ხელში ყველაფერი მომხმარებლური და გამომყენებლური ფილოსოფიის ნაწილად გადაქცეულა.

არის უფრო უსიამოვნო საერთო ნიშანიც: თითქოს, ყველა ეს ტექსტი ინსტიტუციონალური ან სამოხელეო პოზიციებიდან არის დანერგილი და საშინლად უსიცოცხლოა; თითქოს, ამ ტექსტებიდან სახელმწიფო აპარატის მომავალი იდეოლოგი ან ვინმე ასეთი გელაპარაკება. მე მსგავსი ანალიტიკა საბჭოთა მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის მეორე მხარედ წარმომიდგენია. დღეს მთელი მონდომებით ცდილობენ, ძველი იდეოლოგიის ადგილი ახალი, ლიბერალურ-დემოკრატიული იდეოლოგიით ამოავსონ. მიჩნდება განცდა, რომ დღეს სახელმწიფო ასე მუშაობს, ლიბერალიზმის სოფისტიკით გამართლებულ თავის კონფორმიზმს კარიერის მკეთებელი და თბილი მომავლის მისაღებად მოფუსფუსე პუბლიცისტების ხელით შენიღბულს გვანვდის (ამაში არც ახალი და არც მხოლოდ ჩვენი ლარიბი ქვეყნისთვის დამახასიათებელი არაფერია). სამწუხარო ის არის, რომ მსგავსი წყობის ანალიტიკოსები, როგორც წესი, ან უკვე არიან ან მომავალში აუცილებლად ხდებიან ხოლმე უსახო სახელმწიფო მანქანის ადვოკატი და თავისუფალ, არანორმირებულ აზრს და შემოქმედებით ენერგიას, ნონკონფორმისტულ დინებებს მერე ყველა ხელმისაწვდომი იარაღით ბლოკავენ, თავიანთ საქციელს კი სახელმწიფო აზროვნების აუცილებლობის მითოლოგიით ამართლებენ (საბჭოთა კავშირში „ანალიტიკურ“ აქტივისტებს ანალოგიური ფუნქციებით კომპარტიის ცეკა და კომკავშირის ცეკა ანაწილებდნენ). ჩემი ღრმა რწმენით, კულტურის

გადღიერებისთვის საკვანძო სტრატეგიულ ადგილებზე გამაგრებულ არაპროფესიონალებთან და წერა-კითხვის უცოდინარ არსებებთან ერთად, ასეთ მოხელეთა მავნებლობის ლომის წილია იმაში, რომ საქართველოში ადამიანები, რომლებიც თავიანთი ინდივიდუალური აქტივობით ძლიერ, გენერაციული ფუნქციებით აღჭურვილ კულტურულ კოდებს ქმნიან, სახელმწიფოს მიერ გლადიატორებად აღიქმებიან, რომელთა ბრძოლასაც ეს სახელმწიფო დემორალიზებული ხალხით ადევნებს თავს, მეორე მხრივ კი, მათი გამოცდილების გამოყენებას (უკეთ, მითვისებას და ამ ინდივიდუალურ ძალისხმევითა განიარაღებას) მხოლოდ მათი ანალოგების შექმნით ცდილობს, რაც სახელმწიფოს იძულებულს ხდის, დაუფარავად დაუჭიროს მხარი მეორეულს და არა პირველადს, თაღლითს და არა პატიოსან მშრომელს, დილეტანტს და არა პროფესიონალს.

ეს ცნობილი კანონის ერთ-ერთი გავრცელებული გამოვლინებაა: ადამიანს, რომელიც არაფერს ქმნის და შემოქმედებითი ძალისხმევის ველს გარეთ არის დარჩენილი, ყოველთვის უჩნდება აგრესია იმის მიმართ, ვინც ქმნის და იმისთვის შრომობს, რომ მისი ფიზიკური არსებობა მის მიერ შექმნილმა სამყარომ გააგრძელოს. ასეთი აგრესია შეიძლება იყოს ფარული ან "დაბმული" და უწყინარი ქცევებით გამოხატული, მაგრამ შეიძლება აღმოჩნდეს საკმაოდ უხეში და მეთოდურად დამანგრეველიც კი, ადამიანის და საზოგადოების სოციალურ და ფსიქოლოგიურ პორტრეტს გააჩნია.

8.

და ბოლოს: წინამდებარე წიგნში თავმოყრილი ტექსტები, ცხადია, არც კრიტიკოსის და არც სისტემური პროზაიკოსის ნამუშევრები არ გახლავთ. ეს არის ჩემი - როგორც პოეტის - მხატვრული და თეორიული პროზა, რომელიც ყოველთვის ჩემი სისტემური პოეტური ძიებების თანამდევი არასისტემური რეფლექსიების ხასიათს ატარებდა, და ეს კარგად "შემოინახა" თუნდაც სხვადასხვა მიმართულებით დასახსრული ამ ტექსტების თემატიკამ და ლოგიკამ: მიუხედავად ერთიანი შინაგანი ესთეტიკური და ეთიკური ხაზისა, ეს მაინც ერთგვარი კონცეპტუალური ინიციატივებია, თითქოს საგულდაგულოდ დანყებული, განვითარების რალაც ეტაპამდე მიყვანილი და მერე ყოველთვის მოულოდნელად შეწყვეტილი სამუშაოები (როგორც, მაგალითად, ორიოდ რეცენზია ცალკეულ პოეტებზე, რომელთა რიცხვი, წინასწარი ჩანაფიქრით, ოცდაათამდეც კი უნდა გაზრდილიყო).

ასეთი სურათის ერთ მიზეზად ჩემს მიერ ლოკალური კონტექსტის ცვალებადობის პერმანენტულ გათვალისწინებას დავასახელებდი, მეო-

რე მიზეზი გასული საუკუნის 90-იან წლებში ჩემი სარედაქციო-საგამომცემლო ლიტერატურული აქციონიზმი იქნებოდა, მესამე – ჩემი მთარგმნელობითი საქმიანობა, მეოთხე და უპირველესი კი – ჩემს პოეტურ შემოქმედებაზე ინტენსიური კონცენტრირება და ჩემი ცხოვრების მთავარი საქმიდან სახიფათოდ დაშორების წინაშე თუ ჩემგან დამოუკიდებელ მიზეზთა გამო ჩემი პოეტური ძიებების შესაძლო დაბრკოლებაზე ფიქრებით გამოწვეული შიში. ამ უკანასკნელს ყოველთვის განსაკუთრებული კორექტივები შეჰქონდა და შეაქვს ჩემს საკონტექსტო აქტივობაში (უკანასკნელი რვა-ათი წლის განმავლობაში ახალგაზრდული ენთუზიაზმის გაქრობამ და კურტნის მუშად ყოფნის სახალისო როლზე უარის თქმამ, ფიზიკური არსებობის შენარჩუნებისა და სულიერი არსებობისთვის განუწყვეტელმა ბრძოლამ და, აქედან გამომდინარე, მთლიანად ჩემს საკუთარ შემოქმედებაზე და რამდენიმე საგამომცემლო პროექტზე კონცენტრირებამ ავტომატურად შეამცირა ჩემი ცხოვრების მთავარი საქმის თანამდევნი ეს პარალელური აქტივობები, მაგრამ არა – მკაფიო პოზიციები). ისევ კეთილ ელიოტს თუ მივმართავ და მის ერთ გამონათქვამში მცირეოდენ ცვლილებას შევიტან, ასეთი თავხედობით ჩემთვის უმნიშვნელოვანესი, აი, როგორი მაქსიმა მიიღება: კონტექსტის გრძნობა აუცილებელია ნებისმიერისთვის, ვისაც გადაუწყვეტია – პოეტად დარჩეს მას მერეც, როცა თავის სიცოცხლის პირველ ოცდახუთ წელს უკან მოიტოვებს.

ჩემი ინტერესების აქამდეელი ისტორიის ამსახველი სურათი რომ მეტნაკლებად სრული ყოფილიყო, მიზანშეწონილად მივიჩნე, დანართში შემეტანა ჩემი მრავალი სტუდენტური ნაშრომიდან ის რამდენიმე, რომელიც ერთ დროს ქართულ პერიოდიკაში გამოქვეყნდა. ბოლოსდაბოლოს, სხვა რა ღირებულება უნდა ჰქონდეს დღეს საქართველოში ისეთი წიგნის გამოცემას, როგორც წინამდებარეა, თუ არა – საარქივო. თუმცა, უნდა ვაღიარო, რომ ასეთი განწყობა კიდევ უფრო მიძლიერებს მაძლიერების გრძნობას მკითხველის (განსაკუთრებით კი ახალგაზრდა თაობის მკითხველის) წინაშე, რომელიც თავის ძვირფას დროს დაუთმობს ჩემს რეფლექსიებს. მითუმეტეს, რომ წინამდებარე წიგნი სხვა არაფერია, თუ არა – 2008 წელს გამოცემული ჩემი პოეტური ერთტომეულის პროზაული ფონი.

თავს უფლებას ვაძლევ, აქვე ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ ჩემს წარმოდგენაში *მკითხველი* მხოლოდ იმ ადამიანს გულისხმობს, რომელიც თავად წერს ანუ აქვს მოთხოვნილება – წარმავლობის წინაშე ხმა აღიმადლოს, როგორც ავტორმა.

დათო ბარბაქაძე
თბილისი, მარტი-აპრილი, 2010

გსსეეი

პოეზია და პოლიტიკა

წინამდებარე წერილის მიზანს არ წარმოადგენს ორი ურთულესი ფენომენის – პოეზიისა და პოლიტიკის – კონსტიტუციური თავისებურებებისა და "ტერიტორიების საკითხის" ანალიზი; ამ განასერში იგი, ასეთუ ისე, გარკვეულია და ტრადიციის ისეთ დონეს გულისხმობს, როცა საქმე ეხება არა უბრალოდ ერთმანეთისგან განსხვავებულ, არამედ ურთიერთდაპირისპირებულ მხარეებს, რომელთაგანაც თითოეული დარწმუნებულია მოწინააღმდეგის ღირსეულ მეტოქეობაში. ჩემს ამოცანას შეადგენს მკითხველისთვის კონკრეტულ-ექსისტენციალური გამოცდილების გაზიარება და იმ პიროვნული რწმენის განდობა, რომელიც ნებისმიერი თეორიული მსჯელობის საწყისი პროცედურის – საკითხის დასმის – აპრიორული წინამძღვარია. სხვა სიტყვებით, საქმე ეხება ბედისწერას, რომელიც არ ღალატობს საერთოდ ბედისწერის "მოღვაწეობის" კანონზომიერებას, მაგრამ მაინც გამორჩეული და განსაკუთრებულია. ესაა პოეტის, შემოქმედის ბედისწერა, რასაც სრულიად გამოკვეთილი მთელის სახე აქვს, და რასაც, გარკვეულწილად, სწორედ ამ მთლიანობაზე ამა თუ იმ პიროვნების ინტენციონების ასეთი თუ ისეთი ფორმა ქმნის, რაც გარკვეული დროითი დისტანციების შემდგომ იმ წესის გააზრების საშუალებას იძლევა, რომელშიც *თურმე* თავი მოუყრია ყველა სპეციფიკურ ფორმას. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ხსენებული პრობლემა გამორიცხავს კატეგორიული დასკვნების შესაძლებლობას, ცხადია, არა მხოლოდ იმ ბანალური აზრის გამო, რომ თვით უმტკიცესი ლოგიკური მსჯელობებიც ჭეშმარიტად ლოგიკურ ფუნდამენტს მოკლებულია, რაც თვითკმაყოფილების განცდას ღიმილისმომგვრელს ხდის, არამედ იმიტომ, რომ ამ შემთხვევაში სახეზეა შემოქმედის განწყობა, რომელიც ნებისმიერ ფუნდამენტზე უფრო ფუნდამენტურია, რომელიც განსაზღვრავს აზროვნების მდინარეების თვით რიტმსა და ინტენსივობას (რომ არაფერი ითქვას მიმართულებაზე), და რომელიც თავწყაროდ პოეტის, შემოქმედის, სინდისს და შემოქმედებითი სინდისის რანგში აყვანილ ინტუიციას გულისხმობს. რა თქმა უნდა, მოხაზულ პირობებში, სინდისის ცნება თავისუფლდება მორალსა და ზნეობაზე საერო თუ რელიგიური წარმოდგენებისგან და მისი არსებობა სადღაც მიღმურ რეალობაში განიშლება. პოზიციის კატეგორიულობა კი ამ დროს მხოლოდ სინდისისადმი ერთგულების ემოციურ ხარისხს გულისხმობს და არა თვალსაზრისის შეუვალობას: ისეთი გამოთქმებიც კი, როგორებიცაა "უნდა იყოს", "მხო-

ლოდ და მხოლოდ", "როგორც წესი" და სხვ., ერთადერთს ნიშნავს: "ჩემი აზრით", რაც, თავის მხრივ, აღნიშნული პოეტური განწყობის მიერ შემუშავებული პროექტით შექმნილ "გეოპოლიტიკურ" არეალზე მიუთითებს, რომელსაც თავისი კანონები და ნორმები გააჩნია. აქ ადგილი აქვს ცნობილ თამაშსაც, რომელიც ყოველთვის და ყველგან შემოქმედის თანამდევია.

პოეტის, როგორც სწორედ პოეტის, ამოსავალი პოზიციის საკითხი პერმანენტულ განახლებას განიცდის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მიმდინარე პროცესების თუნდ მცირეოდენი ცვალებადობების შესაბამისად, რითაც, ერთგვარად, თავისი არსებობის სიმყარეს ამონმებს ორივე, ერთმანეთის განმამტკიცებელი, ფორმით: როგორც საკითხის დასმით, ისე – პასუხით. ბუნებრივია, ყოველთვის ჩნდება ეჭვიც: ნუთუ ჩვეულებრივი ჰუმანური მრწამსის აღიარებაზე და მის დასაცავად ნებისმიერი რიგითი ადამიანის მხარდამხარ დგომაზე ბევრად მნიშვნელოვანია, პოეტის შემთხვევაში, ნებისმიერი აქცია გულისხმობდეს კონტექსტს: "მე, როგორც პოეტი"? ნუთუ პირადად ჩემთვისაც კი არადაამაჯერებელია ჩემი, როგორც საზოგადოების სრულუფლებიანი წევრის, ზნეობრივი კატეგორიების შესაბამისად მოქმედი პიროვნების, პოზიციის სისწორე, ხაზი თუ არ გაეცვა ჩემს, როგორც სწორედ შემოქმედის, არჩევანს? ასეთი ეჭვი უკვე მაჩვენებელია პოეზიის ფუნდამენტური მახასიათებლისა და ისეთი მეტაფორით ხელოვნების განსაზღვრებისაც, რომელსაც ეპიკური მეტაფორა შეიძლება ეწოდოს. ხსენებულ შემთხვევაში მეტაფორა, ასე ვთქვათ, არ დედდება; ის ნანევრდება უამრავ განშტოებად და მსჯელობის ღია პროცესს წარმოქმნის. რატომ არაა პოეტისთვის საკმარისი მორალი, ზნეობა? უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს ისტორიაში მრავალჯერ გამეორებული აზრი, რომ პოეზია არაა პროფესია; იგი, ფილოსოფიის მსგავსად, ბედისწერაა (მკითხველს, ცხადია, მამარდაშვილის ტექსტები გაახსენდება). პოეტური ცნობიერება ჩემი, როგორც ადამიანის, კონსტიტუციის ბირთვია, მის გარეშე მე ვკარგავ რაღაც ისეთს, რაც დანგრევას უქადის მთელს ჩემს დამოუკიდებელ არსებობას. იგივე არ ითქმის "ხელოსნის" ან სულაც "მეცნიერის" ცნებასთან დაკავშირებით, ვინაიდან უკანასკნელ შემთხვევებში საქმე გვაქვს რაღაც შექმნილთან და არაკონსტანტურთან, იმასთან, რაც ჯერ არ იყო და მერე გაჩნდა (პარადოქსია, მაგრამ ასეა: მეცნიერშიც კი, როგორც სწორედ მეცნიერში, კონსტიტუციური და კონსტანტური ისაა, რაც არამეცნიერულია). თემის გამარტივების თავიდან ასაცილებლად შეიძლება შევნიშნოთ, რომ, უდავოა, ხელოსნობის თვინიერ შემოქმედება საკუთარ არსებობას ვერ

ტრფობა ნამებულთა

სანყალობელ იქმნა უბადრუკი გივი, რამეთუ უვარყო ცოლი ჭემმარიტი და აღიარა მშვენიერი მირანდა და მოტყნა. და იყო დღეთა მათ შინა კვალად განრისხება ცოლისა მისისა ნესტანისი, და ივლტოდა იგი და ისწრაფა მიახლებად ზაზასა და მოტყნა ზაზამ ნესტანი. მაშინ დაჭმუნდა გივი და წარვიდა და მოტყნა ცოლი ზაზასი, ლონდა. ხოლო შემდგომ ამისა ლონდა მოტყნა ბიძინამ. ხოლო დაი ბიძინასი, ვიოლეტა, მოტყნა ჯიმშერმა, სალამომდი ილხინა, და წარემართა და მოტყნა მირანდა. ხოლო ბიძინა მსწრაფლ აღდგა ზე და მოტყნა ცოლი ჯიმშერისი, ლუიზა. და არა სცხრებოდა იგი, და მოეთაყვანა ლონდას და მოტყნა. მერმე იძია მცირე ოთახი და მუნ დაეყუდა და მოტყნა ნუნუ, ცოლისდა თვისი. ხოლო ქმარმან ნუნუსამან, ზურაბ, განიწყო გული და იბრდღვენდა მისთვის, და შემდგომად სამისა დღისა მიუხდა ზედა ციალას, დისშვილსა ბიძინასას, და განშიშვლდა და აღილო ფალოსი და უხეთქნა მას თავსა, და ჩაჰვლა და თვალი ერთი დაუბუშტა, და მჯილითა სცემდა ძუძუსა მისსა უწყალოდ და თმითა მიმოითრევდა, და მხიარულ იქმნა ციალა ფრიად და ნეტარებდა უზომოთ, და განძლიერდა ტყნაური მათი. და ეახლა მირანდა ზაზას, და ვითარცა იხილეს ერთმანეთი, განიხარეს ფრიად და ყვეს ტყნაური. ხოლო ქმარი მირანდასი შეუჩნდა ლონდას, ახოვანი თორნიკე შეუჩნდა ლონდას, და დაწვა ლონდა და აღიპყრნა ფერხნი თვისნი და მყოვარ ჟამ იტყნაურა. და ესმა ციალას სიკეთე თორნიკეს ტყნაურმეტყველებისა და იღვანა, და მაშინ აღუსრულა თორნიკემან ნება მისი და ასწავა ტყნაური ჭემმარიტი და სასწაულნი იგინი უჩვენა, რომელნი-იგი იქმნებოდეს ფალოსისგან ცხოველისა, და ესე მრავალგზის იქმნა. ხოლო მასვე ჟამსა შინა გვანცამ, ცოლისდამან თორნიკესი, იხილვა სასწაული დიდი, რამეთუ ზეცით გამოჩნდის ფალოსი ცეცხლისაი შემოსილი ვარსკვლავებითა და დგის იგი დიდხანს, და გვანცა, აღძრული სურვილითა თავყანისცემისათვის ფალოსისა ცხოველისა, ვიდოდა უხამური და ცრემლითა დაალტობდა ქვეყანასა, და ჰკიდა მას თვალი მიხეილმა და მოუწოდა და სარეცელსა თვისსა მიანვინა და მოტყნა. ეუნყა ესე ამბავი კლარასა, ცოლსა მიხეილისასა, და მისწრაფდა ვანოს მიმართ, ქმარისა მიმართ გვანცაისი, და ხმოზდა: "ან იყავ ჩემ მიერ ფრიად პატივცემულ, ვითარცა მტყვენელი ჩემი, და მრავალი სიმდიდრე მოგანიჭო შენ და იყო ყოველთა მიერ სახელოვან და დიდ ამას სადაქალოსა შინა ჩემსა". და მოტყნა ვანომ კლარა, და შემდგომად ამისა წარვიდა აღვსებული სიხარულითა და სახელითა და მოტყნა ნატალია,

ნა ენრიკო. მამუკამ მოტყნა ნატალია. და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ. და მე ვითარ შემძლებელ ვარ აღწერად ყოველთა მათთა მოტყნაურეთა მოღვაწეობასა, არამედ კრძალულებითა ზღვაში წუეთი ვთქუი. და ვიტყვი ამა-საცა: სრულ იქმნა წამებაი მათი და შეირაცხნეს იგინი პირველთა მათ მონამეთა თანა და მათ თანა იხარებენ სასუფეველსა ცათასა გვირგვინოსანნი წინაშე უფლისა ჩვენისა იესუ ქრისტესა, რამეთუ სიყვარული იყო ყოვლადვე მათ შორის და მათ ჭეშმარიტად მოტყნეს ერთურთი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. იაკობ ხუცესი, შუშანიკის წამება
2. უცნობი ავტორი, ევსტათი მცხეთელის წამება
3. იოვანე საბანის ძე, ჰაბოს წამება
4. უცნობი ავტორი, დავით და კონსტანტინეს წამება
5. უცნობი ავტორი, ნინოს ცხოვრება
6. ჯუანშერი, ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისა
7. გიორგი მერჩულე, გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება
8. ფახრ-ედ-დინ გორგანი, ვისრამიანი (თარგმანი სარგის თმოგველისა)
9. უცნობი ავტორი, მათიანე ქართლისა
10. უცნობი ავტორი, ცხოვრება მეფეთ-მეფისა დავითისი
11. ბასილი ეზოსმოდვარი, ცხოვრება მეფეთ-მეფისა თამარისი
12. უცნობი ავტორი, რუსუდანიანი
13. ზურაბ ჭუმბურიძე, რა გქვია შენ?, თბილისი, 1982
14. აბრაამ მოლი, ხელოვნება და ეგმ, მოსკოვი 1975 (რუსულ ენაზე)
15. აბრაამ მოლი, ინფორმაციის თეორია და ესთეტიკური აღქმა, მოსკოვი, 1966 (რუსულ ენაზე)
16. მაქს ბენზე, ესთეტიკა, ბადენ-ბადენი, 1965 (გერმანულ ენაზე)

სექტემბერი, 1993

**წეჩილღბი. საუბჟბი. ჰოღმიჟა.
ჟეცენზიღბი. განმასჟებღბი**

თებერვალი დადგაო...

ანბანური ჭეშმარიტებაა: წარსულისა და აწმყოს ანალიზი ხვალინდელი დღის წინასწარმეტყველების სურვილსაც გულისხმობს, ცხადად თუ შეფარვით. აწმყოს ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია აქვს, - იგი ხიდი უნდა იყოს წარსულსა და მომავალს შორის. ჩემი აზრით, თანამედროვე ქართულ მწერლობას, საზოგადოდ, ეს ფუნქცია დაკარგული აქვს, რის შედეგადაც საფრთხე ექმნება მის ხვალინდელ დღეს. ამის მიზეზი, ჩვენგან დამოუკიდებელი თუ ჩვენზე დამოკიდებული, მრავალია. შევეცდები, შეძლებისდაგვარად, ზოგიერთი მათგანის წარმოჩინას.

ჯერ ასეთ "პარადოქსს" შემოგთავაზებთ: თანამედროვე ქართულ მწერლობაში შექმნილია უკიდურესად კრიტიკული მდგომარეობა იმის გამო, რომ არაფერი მეთყველებს ქართული მწერლობის კრიზისზე, და არც ახლო მომავალშია იგი მოსალოდნელი. რაში მდგომარეობს ამ "პარადოქსის" აზრი და რა კავშირი აქვს მას არა მხოლოდ ქართულ ლიტერატურულ, არამედ აგრეთვე ქართულ საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან?

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპული და ამერიკული ლიტერატურის წარმომადგენლებმა ერთობ მცირე დროში გააცნობიერეს, რომ უკვე შეუძლებელი იყო ურთულესი მსოფლიო კოლიზიების ასახვა ძველი, დრომოჭმული საშუალებებით; აუცილებლობას წარმოადგენდა სრულიად ახალი მხატვრული მეთოდების ძიება და დამკვიდრება, რათა მწერალი დროს არ ჩამორჩენოდა და სკრუპულოზური სიზუსტით აღენუსხა ეპოქის ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი ფაქტები და მოვლენები, მაშასადამე, ყველაფერი (რამეთუ, დიდი ხანია, მსოფლიოში ხელოვანის თვალისთვის უმნიშვნელო არაფერი ხდება). ერთი სიტყვით, აღარ შეიძლებოდა "ძველებურად ცხოვრება". კი, მაგრამ ვინ იყვნენ ეს "ძველები"? აი, ისინიც: პაუნდი, ელიოტი, კაფკა, რილკე, ჯოისი, პრუსტი... მოკლედ, საუკუნის დასაწყისის და მეორე მეოთხედის ის მწერლები, რომლებმაც, რბილად რომ ვთქვათ, ომისშემდგომ თაობას, ამ აჯანყებულ ხალხს, წერა ასწავლეს.

დამეთანხმებით, გერმანელს ქართველი ვერ ასწავლის კაფკას სიყვარულს, ხოლო ფრანგს – პრუსტისას, მაგრამ გერმანელმაც და ფრანგმაც, საპირისპიროდ ქართველისა, კარგად იცის, რომ თუ შემოქმედს სურს ტრადიციის ჭეშმარიტი პატივისმცემელი იყოს, პირველ რიგში იგი სწორედ ამ ტრადიციას უნდა დაუპირისპირდეს, რათა უფრო განამტკიცოს გუშინდელი დღე. უფრო მეტიც, ხელოვანი ერთადერთია, ვისაც არათუ ეპატიება, არამედ ევალება ტრადიციის პატივისცემა ასეთი "უცნაური"

გზით. მიუხედავად იმისა, რომ დასახელებული მწერლები სწორედ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ სარგებლობდნენ მკითხველთა არაჩვეულებრივი ყურადღებით, ამ დროისთვის ისინი უკვე "ძველები" იყვნენ. ტრადიციას არა მხოლოდ საუკუნის წინ შექმნილი, არამედ – ისიც, რაც გუშინ და გნებავთ დღეს შექმნილა. ნიგნი, რომელმაც ათიან წლებში გაითქვა სახელი, ოციანი წლების მწერლისთვის უკვე ძველია და ამ ნიგნმა მას, ყველაფერთან ერთად, უმთავრესი უნდა ასწავლოს: ასე წერა არ შეიძლება! რაკი "ულისე" არსებობს, მაშასადამე ასე წერა არ შეიძლება! ტრადიციის გადალახვა ნიშნავს მისდამი ერთგულებისა და სიყვარულის საქმით დამტკიცებას. ეს ის მეთოდური ეშმაკობაა, რომელიც ორგანული უნდა იყოს ნებისმიერი ხელოვანისთვის, ვინც ეფემერულ სახელს კი არ ესწრაფვის, არამედ – საკუთარი თავის აღმოჩენას. მაშასადამე, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპულ ლიტერატურაში შექმნილი ვითარება იყო ტიპური ნიმუში ლიტერატურული კრიზისისა, რამაც კიდევ უფრო გაამძიდრა და მრავალფეროვანი გახადა ევროპული ხელოვნება. იგივე მოვლენა იყო ბევრად ადრე მიზეზი იმპრესიონიზმის, პოსტიმპრესიონიზმის, ექსპრესიონიზმის და სხვა უამრავი "იზმის" წარმოშობისა, რომელთა მიღწევებსაც ღიმილით უმზერდა ორმოცდაათიანი წლების ხელოვანი.

ლიტერატურული კრიზისი უშუალოდაა დაკავშირებული ამა თუ იმ საზოგადოებაში მიმდინარე სულიერ პროცესებთან. XX საუკუნე, ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებულია. მსოფლიო მოიცვა ისეთმა პრობლემებმა, რომლებსაც ინტერნაციონალური პრობლემები შეიძლება ვუწოდოთ. ესენია: ადამიანისა და მანქანის ურთიერთმიმართების, კაცობრიობის დეჰუმანიზაციის, პიროვნების გაქრობისა და უსახო ადამიანის მოძალების, და უამრავი სხვა პრობლემა. ეს უკვე ეპოქის კრიზისია, რომელმაც შეიძლება დალუპვამდე მიიყვანოს კაცობრიობა. ამ კრიზისის გაცნობიერების შედეგია საუკუნის ნიგნები: "ევროპის დაისი", "ყოფიერება და დრო", "მასების აჯანყება". ამ კრიზისის ანალიზია მოცემული იასპერსის, სარტრის, ჰუიცინგას და სხვა მრავალი ფილოსოფოსის შრომებში. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ არ დარჩენილა XX საუკუნის არც ერთი მეტ-ნაკლებად მნიშვნელოვანი მოაზროვნე, თავისი სიტყვა რომ არ ეთქვას იმ თავზარდამცემ მოვლენათა შესახებ, რომლებიც ჩვენი საუკუნის პირმშოა, და რომელთა გამოც კაცობრიობის მთელი ისტორია სასწორის ერთ მხარეზე აღმოჩნდა, ხოლო ჩვენი საუკუნე – მეორეზე.

რა ხდება ჩვენში? ვცხოვრობთ თუ არა თანამედროვე მსოფლიო რიტმით? ამ კითხვაზე დადებითი პასუხის გაცემა ტყუილი იქნებოდა. გულახდილად თუ ვიტყვით, ჩვენ დღესდღეობით ჭურში ვსხედვართ. ამის

უპირველესი ნიშანი ჩვენი განათლებისა და პროფესიონალიზმის უკიდურესად დაბალი დონეა. ზედაპირულად, რა თქმა უნდა, ყველაფერი ვიცი, მაგრამ სინამდვილეში არაფერიც არ ვიცი; გახედვაც არ გვსურს იქით, საიდანაც სიღრმე და ურთულეს კანონზომიერებათა საუფლო შემოგვცქერის. თავის დამშვიდების საბაზს იძლევა, ერთი შეხედვით, ის, რომ არა მარტო ჩვენ, არამედ მთელი მსოფლიო ამ დღეშია ჩავარდნილი; საქმე ეხება იმ დილეტანტიზმისა და "ზარმაცი გონების" ავადმყოფობას, რომლის სიმპტომები ჯერ კიდევ გასულ საუკუნეში იგრძნეს მოაზროვნეებმა და განაგაში ატეხეს; მთელ განათლებულ და კულტურულ სამყაროსთან ერთად ლიტერატურაც დაირაზმა ამ მოვლენის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ცხადია, როგორც მსოფლიოს ორგანულ ნაწილს, ეპოქის ჭირი საქართველოსაც უნდა შეჰყროდა, მაგრამ, საუბედუროდ, იმ მიზეზთა გამო, რომლებიც ურიცხვია, და რომელთაგან რამდენიმე ქვემოთ იქნება განხილული, ჩვენში უარესი მოხდა: დილეტანტიზმმა, ზედაპირულობამ, გაუნათლებლობამ, უსახობამ, შეიპყრო ლიტერატურაც, ე. ი. ის ძალა, რომელიც ამ სენის წინააღმდეგ პირველი მებრძოლი უნდა ყოფილიყო. ამ თვალსაზრისით, ქართულ მწერლობას დღეს მეტად მძიმე ჟამი უდგას: მან ჯერ ეს სენი უნდა მოიშოროს, უნდა განიწმინდოს, და მხოლოდ ამის მერე შეძლება უფრო მაღალ მიზნებზე ფიქრი.

მავანი, ცხადია, ჩემი აზრის საპირისპიროდ, ჩვენი საუკუნის ისეთ დიდ მწერლებს დაასახელებს, როგორებიც იყვნენ რობაქიძე, გალაკტიონი, გამსახურდია... როგორებიც დღეს ოთარ ჩხეიძე და ოთარ ჭილაძე არიან... მაგრამ საქმე ისაა, რომ ერთია დიდი ტალანტის ძალმოსილება, ხოლო მეორე – ის ფარული კანონზომიერება, რომელიც ლიტერატურის საერთო პროცესის განმსაზღვრელია, და რომელიც ლიტერატურას აკავშირებს ეპოქასთან. როცა ლიტერატურა, სხვადასხვა მიზეზთა გამო, განვითარების ბუნებრივ გზას აცდენილია, მაშინ ათი გალაკტიონიც რომ მოღვაწეობდეს ერთმანეთის გვერდით, ლიტერატურის განვითარების საერთო პროცესს მისხალი არაფერი დაეცემა უკეთესობის. ამ საკითხს ისევ დავუბრუნდები, ამჯერად კი აღვნიშნავ, რომ ყოველივე ზემოთ თქმული ნათელს ხდის იმ ზღვარს, რომელიც მიჯნავს საქართველოს არა მხოლოდ კულტურული და განათლებული ევროპისგან, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, - თავისი გუშინდელი დღისგან.

ჯერ საკითხის პირველი მხარის შესახებ. ჩვენი მწერლების უმრავლესობა მხოლოდ ახლა ეცნობა პრუსტის, ჯოისის, მუზილის თუ სხვა კორიფეთა შემოქმედებას. ზოგს კი არათუ არ წაუკითხავს, არც გაუგონია ოდესმე ეს სახელები. მრავალი ასაკს მიღწეული მწერალი მხოლოდ ახლა

ეცნობა მოდერნიზმისა და პოსტმოდერნიზმის მონაპოვარს; მრავალი ახლა ფურცლავს თვით ჰოლდერლინსა და კოლრიჯს. მეორეს მხრივ, ჩვენს ტრადიციებთან მისასვლელი გზები ჩვენვე ჩავიხერგეთ იმით, რასაც კლასიკური ქართული მწერლობის ერთგულებას ვეძახით და რასაც არაფერი აქვს საერთო ერთგულებასთან. ეს საკუთარ ნაჭუჭში ჯდომის სურვილი და შემოქმედების შიშია მხოლოდ და მხოლოდ.

დღევანდელ ქართულ მწერლობაში შექმნილი ვითარება, ძალიან მოკლედ, ასე შეიძლება გამოითქვას: ჩვენ არ ვიცით, როგორ **არ შეიძლება** წერა, როგორ არ უნდა ვწეროთ. ეს ის საზოგადო მოვლენაა ქართულ მწერლობაში, რასაც თავისი უღრმესი მიზეზობრივი ძირები აქვს. აქედან გამომდინარე, საჭიროა არა შექმნილი სიტუაციის გამო ვინმეს გაკიცხვა, არამედ – ამ მიზეზთა გამონვლილვით ანალიზი, რათა მოხერხდეს ამჟამინდელი ვითარების წამლობა. ჩემი მიზანი გაცილებით მოკრძალებულია: მსურს, მკითხველს რამდენიმე დაკვირვება გავუზიარო, ხოლო სანამ ამ საქმეს შევუდგებოდე, მოვიტან ამონაწერს ბ. ადგიშვილის წერილიდან, რომელიც თანამედროვე გერმანულენოვანი პოეზიის პრობლემებს ეხება, და რომელსაც კარგად იცნობენ სპეციალისტები. მე მას კომენტარს არ დავურთავ, მხოლოდ ერთს ვიტყვი წინდანინ: ამონაწერში ყოვლისმომცველი ლაკონიზმითაა ნაჩვენები, რა დაკარგა გდრ-ის ლიტერატურამ რალაც ოციოდწლის განმავლობაში, მას მერე, რაც იგი დედასამშობლოს ჩამოაშორეს: "1964 წლის დეკემბერი. ლიტერატორთა ინტერნაციონალური კოლოქვიუმი ოდერის ფრანკფურტში. თემა: გათიშულ გერმანულენოვან სამყაროში მიმდინარე ლიტერატურული პროცესი; გერმანული ლიტერატურის ინტერნაციონალური რეზონანსი; ტრადიცია და ლიტერატურული პოლიტიკა. კოლოქვიუმი ალნიშნა: ძირითადი ნაკლი გერმანული ლიტერატურისა (გდრ-ის მასშტაბი) – კარჩაკეტილობა (თავისთავში ჩაკეცვა), ნაკლებ მოდერნულობა, ცალმხრივი ინფორმაცია უცხოეთის ქვეყნებში აღწენილ მიმართულება-მიმდინარეობათა შესახებ, თვალსაწიერის მოზღუდვა და შედეგად ყოვლისა – დახშული ინტერნაციონალური გამოცახილი; მოდერნიზმის გაუბრალოებული, ლოზუნგური ინტერპრეტაცია; განსხვავებულ ცნებათა და კონცეფციათა ერთ ქვაბში ხარშვა – დეფინიციის უქონლობა (ვოლფგანგ იოჰო). **ვეონ ნაგასოვსკის** კონსტატაცია: ეს ფაქტია, გერმანული ლიტერატურა მონოლითი აღარ არის (გულდასაწყვეტი ფაქტი), მაგრამ რაიმეს შეფასებისას ესეც უნდა გვახსოვდეს: ჩამოყალიბდა ორი ერთმანეთისაგან განსხვავებული ლიტერატურა (განსხვავებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ საფუძვლებზე), ორივე ლიტერატურის განმკვიდრებაში ესთეტიკური ფაქტორის წილხვედრიც ცხადი უნდა

იყოსო. ორივე ქვეყნის ლიტერატურა თავ-თავის ესთეტიკურ კონცეფციას იცავს დღემდე. მაგალითად: გერმანული კლასიკური მოდერნისტული ლიტერატურის ტრადიცია აღმოსავლეთში საერთოდ არ განვითარებულა (ეს კი მნიშვნელოვანი მონაპოვარიაო), მივიწყებულია ინტერნაციონალური პროზის მიღწევა (ჯ. ჯოისი, მ. პრუსტი, ფ. კაფკა) – მეტადრე კაფკა – მოდერნული რომანის მამა. ასევე ნაკლებ განქვეყნდა თქვენში რ. მუზილის, ჰ. ბროხის შემოქმედება (რითაც მწერალთა ახალთაობას ლიტერატურული ვარჯიშის საშუალება წაერთვაო). ნაცისტური ჟამიანობის დამხობის შემდგომ დასავლეთ გერმანულმა მწერლობამ კვლავ აღიდგინა მსოფლიო ლიტერატურასთან შერწყმის დიდი ტრადიცია, აღმოსავლეთი ამ მხრივ ვალში დარჩაო (ზემორეჩამოთვლილ კლასიკოს მოდერნისტთა ხელდასხმულნი არიან დიდი ტალანტები: დოს პასოსი, ვირჯინია ვულფი, უ. ფოლკნერიო). ("საუნჯე", #2, 1985 წ.).

1917 წელს გ. რობაქიძე წერდა: "XX საუკუნე საქართველოში მნიშვნელოვანი უღელტეხილით დაიწყო: ისახება ქართული რენესანსი. ამ მოვლენის "მტკიცება" ჯერჯერობით მეტად საძნელოა: ახლა მისი "შეგრძნობა" თუ შეიძლება მხოლოდ" (გაზეთი "საქართველო", #257, 1917 წ.). ცხადია, როცა მწერალი ამას ამბობდა, ვერც წარმოდგენდა, რა შემზარავ ხვედრს უმზადებდა ბედი საქართველოს. გრ. რობაქიძე საქართველოს განვითარების, ქართული კულტურის განახლების ბუნებრივ გზას გულისხმობდა და არა – ხელოვნურად შეწყვეტილსა და კალაპოტშეცვლილს.

XX საუკუნის ხელოვანისთვის განათლება ყველაფერია. საიმისოდ, რომ მწერალმა, ურიცხვ პირობითობათა გადალახვით და მათივე ხელშეწყობით, შინაგანი მზერა გაიცხოველოს და იცოდეს, როგორ არ უნდა წეროს, განსაკუთრებული პირობებია საჭირო. რუსეთის მიერ საქართველოს ხელახალი დაპყრობის შემდეგ ჩვენში ყველა პირობა შეიქმნა სწორედ საიმისოდ, რომ არათუ მწერალი, არამედ ნებისმიერი ინდივიდი განათლებული არ ყოფილიყო. საქართველო, როგორც იმპერიის შემადგენელი ნაწილი, ამით დამპყრობლის ბედს იზიარებდა. არც რუსეთსა და არც საქართველოში ოციანი წლების მერე არ ყოფილა ელემენტარული პირობებიც კი, რომ მწერალს თვალყური ედევნებინა იმდროინდელი მსოფლიო ლიტერატურული პროცესისთვის; სცოდნოდა, რა იქმნებოდა ახალი, ვინ წარმართავდა ამა თუ იმ პერიოდში ლიტერატურულ თუ ფილოსოფიურ აზრს. ფილოსოფია იმიტომ ვახსენე, რომ მაშინ, როცა XX საუკუნის ხელოვნების ნებისმიერი დარგი ფილოსოფიისადმი გამძაფრებულ ინტერესს იჩენდა და ფილოსოფიასა და ხელოვნებას შორის კავშირმა ისეთი სახე მიიღო,

რომლის მსგავსი კარგა ხანია არ ახსოვდა კაცობრიობის კულტურის ისტორიას, ჩვენი მწერლები ცოცხალი ფილოსოფიური აზრისგან მოწყვეტილი და ჰაერში გამოკიდებული აღმოჩნდნენ. ცხადია, ეს შემთხვევით არ მომხდარა. ფილოსოფია თავისუფალი აზრის სიმბოლოა, თავისუფალი აზროვნება კი ლენინური ტოტალიტარიზმის და მანქურთიზმის პრინციპებთან თანხმობაში ვერ მოვიდოდა. მეორეს მხრივ, მწერლებს აეკრძალათ საუკუნის დასაწყისში საფუძველწაყრილი ტრადიციების გაგრძელება, სხვადასხვა ლიტერატურულ მიმდინარეობათა მიერ მიღწეული წარმატებების განვითარება. იდეებზედა ყველა, ვინც ახალ ეპოქას ფეხს ვერ აუწყობდა. ამ ანბანურ ჭეშმარიტებათა გამეორება იმიტომ მიხდება, რომ ყოველივე ეს იმ მიზეზობრივი ჯაჭვის ნაწილია, რომელმაც დღევანდელ ქართულ მწერლობაში კატასტროფული ვითარება შექმნა... ვისთვისაც შემოქმედება და სიცოცხლე ერთი იყო, მათი ბედი ტრაგიკულად წარიმართა. მრავალი საზღვარგარეთ გაიხიზნა (რუსეთში ხომ ეს პროცესი ოთხმოციან წლებშიც გრძელდებოდა), მრავალი კი, სხვადასხვა მიზეზთა გამო სამშობლოს ვერმონწყვეტილი, უმძიმესი პრესის ქვეშ აღმოჩნდა. განა ტრაგიკული არ იყო ბედი გალაკტიონის, ტიციაანის, კონსტანტინე გამსახურდიასი... თქმა იმისა, რომ ამ მწერლებმა, ოციანი წლების შემდგომ, ადრინდელი შემოქმედებითი სახე და ღირსება შეინარჩუნეს, მტკნარი სიცრუე იქნებოდა. როცა ხელოვანი ცდილობს შექმნილი პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივი ვითარების გათვალისწინებას და, ფიზიკური არსებობის შენარჩუნების მიზნით, თავის თავს ნეგატიურ საზღვრებს უწესებს, ასეთ შემთხვევაში შემოქმედებითი თავისუფლება კნინდება და მხოლოდ ინერციით სულდგმულობს. ასე მოხდა რუსეთშიც და საქართველოშიც.

ტოტალიტარულმა დიქტატმა ახალი წესები და სტერეოტიპები დააკანონა. ლიტერატურაში მოზღვავენენ უნიჭო, მაგრამ პროლეტარული კულტურის ერთგული "მწერლები". კრიტიკული აზრი ჩაკვდა. მომრავლდნენ კარისა და დამსჯელი "კრიტიკოსები". ეს მოვლენები კლასიკური უბრალოებითა და დამაჯერებლობით აქვს განხილული აკაკი ბაქრაძეს თავის "მწერლობის მოთვინიერებაში".

ინკვიზიცია სახეს უცვლიდა და აბუჩად იგდებდა ნებისმიერ მწერალს, რომელსაც მასებამდე თავისი ნაწერების მიტანა სურდა. ვინც დასახიჩრებაზე ყაბულს არ იქნებოდა, მას თავი იძულებითი ასკეტიზმისთვის უნდა გაეწირა. ეს პროცესი მხოლოდ ორმოციან წლებამდე როდი გრძელდებოდა. იგივე ხდებოდა შემდგომ ათწლეულებშიც. ეგ იყო მხოლოდ, რომ პროცესის გარეგნული, საჩვენებელი მხარე ხარისხობრივად გაუმჯობესდა, არსი კი იგივე დარჩა. კომპრომისი კომპრომისია, და როცა მწერალი

იძულებული ხდება აზრი შენიღბოს და დაამახინჯოს, იგი ფრთებშეკვეცილი მწერალია. როცა მწერალი თანახმაა თავისი ნაწარმოები დაჩეხილ-დასახინჩრებული იხილოს, ოღონდ კი დაბეჭდოს და ხალხმა წაიკითხოს, იგი გალახული მწერალია და ამას აღარაფერი ეშველება.

ორმოცდაათიან-სამოციან წლებში მწერალმა იგრძნო: დასრულდა ინკვიზიციის ჟამი. ამ ინკვიზიციას კი ისე შეერყვნა და შეებიღნა მწერლობა, რომ იგი ამიერიდან ყველა საშუალებას იცნობდა და ფლობდა საიმისოდ, რათა დიქტატურა არ შეენუხებინა და თავადვე მოეთვინებინა თავისი თავი.

პროლეტკულტისა და კომუნისტური "მორალის" დიქტატმა მწერლობაში ისეთი პირები შემოდეგნა, რომელთაც არც მანამდე და არც შემდგომ, როცა სქელტანიანი წიგნების ავტორები გახდნენ, ნამდვილ ლიტერატურასთან საერთო არაფერი ჰქონიათ. ამ შემთხვევით პირებს ადგილებზე უკვე გაბზარული და დასუსტებული მწერლები დახვდნენ. სამოციან წლებში წყალი ისე იყო ამღვრეული, რომ ყველა, ნიჭიერიც და უნიჭოც, შექმნილი ვითარების თავისდა სასიკეთოდ გამოყენებას ცდილობდა.

ურიცხვ კალმოსანს ორმოცდაათიან-სამოციან წლებში თავისი ჩინოვნიკური ადგილი მტკიცედ ეჭირა. მათ ერთგული მემკვიდრეების გამოზრდა-გამონტრობაც მოესწროთ. ამ ერთგულ მემკვიდრეებს განსაკუთრებული "ვალდებულებები" ჰქონდათ ნაკისრი: საჭირო იყო "აღმზრდელთა" და ლიტერატურულ სარბიელზე მათთვის გზის გამკვალავთა მიერ "შექმნილი" ფსევდოლირებულებების დამცველი ცოცხალი ხელოვნური ძალების აღმართვა. ყველას მოეხსენება, რომ ჭეშმარიტი ხელოვანი ლიტერატურულ სარბიელზე ასეთი გზით გამოსვლას არ იკადრებს და ყოველთვის განზე დგომას ამჯობინებს. ასეთი განზე მდგომები იყვნენ ნიკო სამადაშვილი, შოთა ჩანტლაძე, გურამ რჩეულიშვილი...

ცხადია, სიბრიყვე იქნება იმის მტკიცება, რომ შოთა ჩანტლაძის თაობის კომპრომისზე წასული მწერლებიდან ნიჭიერებით გამორჩეული და დაფასების ღირსი არავინ იყო. პირიქით, მათ შორის რამდენიმემ დამსახურებული სახელი მოიპოვა. ერთი კი უნდა ითქვას: ხომ ფაქტია, რომ მაშინ, როცა სხვა მწერლები მზად იყვნენ თვითდამკვიდრების მიზნით კომკავშირულ გმირობებზე და ათას საზიზღრობაზე ლექსები და მოთხრობები ეწერათ, პიროვნული ღირსების შეურაცხმყოფელი და აბუჩად ამგდები "პარავოზები" ეკეთებინათ, შოთა ჩანტლაძისნაირი ადამიანები ამას არ კადრულობდნენ იმიტომ, რომ დიდი შინაგანი კულტურა მათ კარნახობდა: იმ საშინელ დროში მწერლის ცხოვრების წესი უფრო დიდ გავლენას ახდენდა გაბზარული და დაბეჩავებული ხალხის სულზე, ვიდრე – საუც-

ხოოდ განყოფილი დითირამბი. როცა ერი ხედავს, რომ მწერალი გაორებული ცხოვრებით ცხოვრობს და, მიუხედავად ამისა, დაფასება არ აკლია, საკუთარ თავსაც აძლევს უფლებას ასე იცხოვროს.

სამოციანმა წლებმა იმემკვიდრა და განამტკიცა თავსმოხვეული პოპულარობის ტენდენცია. ისედაც აზროვნებანართმეულ, შეურაცხყოფილ ხალხს მესიასავით გამოუცხადებდნენ რომელიმე "დიდ" მწერალს. ეს "დიდი" მწერალი უსათუოდ დიდ, მაღალ სკამზე იჯდა და საშუალება ჰქონდა, წამდაუნუმ თავი შეეხსენებინა ხალხისთვის. კარის კრიტიკოსები ამ "დიდი" მწერლის ქებაში იყვნენ ნიადაგ, და ხალხს ათასნაირი სილოგიზმებით უსაბუთებდნენ მათ მნიშვნელოვნებას. ეს ხომ რეკლამების ტოტალური პერიოდი იყო. ცხადია, სახელმწიფო ტყუილად არავის წამოატივტივებდა, მწერალი პარტიის დიადი საქმის ერთგული და ყურმოჭრილი მონა უნდა ყოფილიყო... მაგრამ ჭეშმარიტად დიდ ნიჭს თვითგადარჩენის და წამდვილ ღირებულებათა დაცვის ღვთით ბოძებული ძალა სწორედ ასეთ ვითარებაში უსაკეცდება ხოლმე. სწორედ მაშინდელ ჭაობში ჩაუმხრჩვალნი მწერლები არიან ოთარ ჩხეიძე და რევაზ ინანიშვილი, ოთარ ჭილაძე და გურამ დოჩანაშვილი... მათი რიცხვი არაა დიდი, მაგრამ არც მცირეა...

საგანგებო მსჯელობის თემაა ის, რაც შეემთხვათ ომის შემდგომ ათწლეულებში აღიარებულ და სამართლიანად დაფასებულ ნიჭიერ პოეტებს. მართალია, მათთვისობრივად ახალი არაფერი მოუტანიათ ქართულ პოეზიაში, მაგრამ საუკუნის დასაწყისის დიდ ქართველ პოეტთა მონაპოვრის განმტკიცება და გაბედული ფორმისეული ძიებები უდავოდ მნიშვნელოვან საქმეს წარმოადგენდა. მაგრამ მოხდა ის, რაც იმდროინდელი მონამლული ჰაერით იყო ნიშანდებული და რაშიც განსაკუთრებული ძალით გამჟღავნდა ინკვიზიციის დანატოვარის "მაღლი". სახელი, რომელიც ამ თაობის ნიჭიერმა მწერლებმა მოიპოვეს ლიტერატურულ ასპარეზზე გამოსვლიდან პირველი ათი-თხუთმეტი წლის განმავლობაში შექმნილი ჩინებული ნაწარმოებებით, მავანმა მათგანმა ჩინოვნიკური კარიერის კეთების საქმეში მოიხმარა, ხოლო მავანმა ტკბილი და უზრუნველი ცხოვრების მოწყობას დაუმორჩილა. ერთი სიტყვით, ამ მწერლებმა გარანტირებული გზები აირჩიეს და ცხოვრება გაიოლეს. ამასაც თავისი მიზეზები ჰქონდა. მაშინაც ასე იყო და ახლაც ასეა: თუ მწერალთა კავშირის მდივანი, თავმჯდომარე ან სხვა ხეირიანი თანამდებობის პირი ხარ, შენთვის ნებისმიერი გამომცემლობის კარი ღიაა, შენი წიგნის ტირაჟს შენვე დაასახელებ, შენვე ათარგმნინებ როგორც რუსულ, ასევე სხვა ევროპულ ენებზე; როცა გინდა და სადაც გინდა, იქ ჩაატარებ პოეზიის დილა-სალამოს და "შეხვედრას მწერალთან" და ა.შ. და ა.შ. არც კარის კრიტიკოსი მოგაკლდე-

ბა; წერე, რაც გინდა და როგორც გინდა... არის კიდევ ერთი არსებითი მიზეზი: განათლების დეფიციტი. როცა მწერალი ფიქრობს, რომ ჩინოვნიკურ და შემოქმედებით საქმიანობას ერთმანეთს შეუთავსებს, ეს ისეთი უკანდახვეაა, ისეთი სისუსტის გამომჟღავნებაა, რომელიც დაკვირვებულ კაცს აუცილებლად აფიქრებინებს: "არა, ამ მწერალმა თავისი საქმე არ იცის, იგი არ გაჩენილა ბედნიერ ვარსკვლავზე!" განათლებული და დიდი შინაგანი კულტურის მქონე ხელოვანი ამ გზით არ წავა, - ეს ხომ ის გზაა, რომელსაც ხელოვნების პერიფერიისკენ მივყავართ. ეს გზა მაძიებელი სულის გზა არაა. ამ დროს იწყება საკუთარი თავის უმოწყალოდ ძარცვა მწერლის მიერ; იგი ახალს კი არ ეძიებს, მხოლოდ ძველ მიღწევებს იმეორებს ათასნაირი ვარიაციით. ეს მოვლენა, პირველ ყოვლისა, შინაარსობლივ სიღატაკში გამჟღავნდება ხოლმე. გარდა ამისა, შეიძლება პოეტი ლექსის კეთების ვირტუოზულ ტექნიკას ფლობდეს, მაგრამ აზრობრივი შინაარსის თვალსაზრისით მისი პოეზია უღარიბესი იყოს. საზღვარგარეთ ვირტუოზული ტექნიკით შესრულებული აურაცხელი წიგნი გამოდის, რომელთა მიხედვით აკეთებენ ფილმებს, და ამ ფილმთა ავტორები ასევე საუკეთესო ტექნიკოსები არიან; მათ ნამუშევრებში ვერ ნახავთ ვერც ერთ ფორმალურ ჩავარდნას. ეს ნამუშევრები აღსავსეა უსაზღვრო ფანტაზიით, მხატვრული ნაწარმოებისთვის თუ კინოფილმისთვის აუცილებელი მრავალი სხვა ღირსებით და, კიდევ ერთხელ ვამბობ, გასაოცარი ტექნიკით. მაგრამ არავის მოუვა თავში აზრად, ეს წიგნები და ფილმები დიდი ხელოვნების ნიმუშებად შერაცხოს. ასეთი ნამუშევარი დღეს რომ პოპულარულია, მეორე დღეს არავის ახსოვს. და არც ავტორები ცდილობენ რამენაირი საშუალებებით თავიანთი ნამუშევრების სიცოცხლის გახანგრძლივებას. და ეს – იმიტომ, რომ იქ ყველაფერს თავისი სახელი ჰქვია, "ფანტომასის" ავტორს "უცხოს" ავტორის გვერდით არავინ დააყენებს.

არაფერია გასაკვირი ან შემაშფოთებელი იმაში, რომ რაც გუშინ მნიშვნელოვანი გვეგონა (რადგან საზღვრები დაკეტილი იყო და არ ვიცოდით, დუნიაზე რა ხდებოდა), დღეს მეორეხარისხოვანი და, ხშირ შემთხვევაში, ღიმილისმომგვრელია. გულდასაწყვეტი ისაა, რომ გუშინ მნიშვნელოვან ასეთ ლექსთა თუ რომანთა უკან დღეს მათი ცოცხალი ავტორები დგანან ერთობ არასასიამოვნო და მწერლისთვის არასაკადრის "სტოიკაში", და არ სურთ შეგუება იმ აზრთან, რომ დიახაც არაფერია სასირცხვილო, თუ გუშინ მნიშვნელოვანი და აღიარებული მწერალი დღეს პენსიონერის პატივს დასჯერდება. თავიანთი შესაძლებლობის ფარგლებში მათ უკვე აღასრულეს ვალი. მწერალმა ისიც უნდა შეიძლოს, რომ სარბიელი

დროზე დატოვოს და გზა მისცეს ახალგაზრდებს, რომელთაც ურიცხვი, მეტად საჭირო, "შეცდომა" მოაქვთ.

ყოველივე ზემოთ თქმული არც ვინმეს განქიქებას ისახავს მიზნად და არც – ვინმეს გამტყუნებას. ყველაფერს თავ-თავისი სახელი ახლა მაინც თუ არ დაერქვა, ყოფა უკიდურესად გაჭირდება. ნიჭიერი მწერალი დიდ მწერლად არ უნდა ასაღებდეს თავს, ჩვეულებრივი კაცი – გმირად, გუშინდელი მეძავი – წმინდანად.

იქ, სადაც ნორმალური ლიტერატურული ცხოვრებაა, დროს ჩამორჩენილი მწერლები ჩინოვნიკური სამსახურის გამოყენებით არ ცდილობენ თავიანთი სახელის გახანგრძლივებას. სამაგიეროდ არც მომდევნო თაობებს ესწავლებათ მათი ღვაწლის დაფასება. ჩვენი მწერლების უმრავლესობამ კი, დიდი ხანია, თავისი საქციელით ხელოვანის ცხოვრების წესს უღალატა. მიპასუხეთ, როგორ შეიძლება ჩემი თაობის კაცი პატივისცემით განიმსჯელოს იმ პოეტებისა და მწერლებისადმი, რომლებიც თავიანთ წიგნებს ორმოცდაათათასიანი ტირაჟით სცემენ (საშუალო ნორმა!) და შემდეგ ხელახლა გამოსცემენ "ტელეფონების წიგნის" სახით (ასე ეძახიან ჩვენი ლიტერატორები ამ გულისამრევი ბაკხანალის რეზულტატს), რომელთათვისაც ყოველ წელს მზადაა ძვირფასი ქალაქი, რომელთაც – როგორც სამამულო ომის ინვალიდებს – ურიგოდ ემსახურებიან, და ეს ხდება მაშინ, როცა "გველის პერანგისთვის" უკანასკნელი ხარისხის ქალაქს თუ იმეტებენ, როცა გამოუცემელია კარგა ხნის წინ თარგმნილი "გონის ფენომენოლოგია", როცა ქსეროქსზე მრავლდება და ლამის არალეგალურად ვრცელდება "იახსარი" – ჟურნალი ოციანი წლების მერე პირველი დამოუკიდებელი ლიტერატურული ჯგუფისა, რომლის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ჩვენი საუკუნის დასაწყისის ლიტერატურული ცხოვრების წესის აღდგენაა... ჩამოთვლა უსასრულოდ შეიძლება.

ამასაც თავისი სერიოზული მიზეზები აქვს. იმ აზრთან შეგუება, რომ ერთ მშვენიერ დღეს ნებისმიერი მწერალი უნდა "დაკონსერვდეს", რათა ახალმა გაიკვილოს გზა, ყველაფერთან ერთად ტრადიციასაც მოითხოვს. ჩვენში ასეთი ტრადიციის შექმნის საშუალება სიმბოლისტებს ჰქონდათ, სხვებზე რომ არაფერი ვთქვათ. მათ რომ დასცლოდათ, თავიანთ მისიასაც ღირსეულად აღასრულებდნენ და ასპარეზსაც ღირსეულად დატოვებდნენ, არ შეეცდებოდნენ ყოველივე ახლის შეჩერებას კონტრაცეპტული საშუალებებით. XX საუკუნის დიდი ფილოსოფოსები აღნიშნავენ, – ჩვენი დროის ადამიანმა თუ საკუთარი სახე და პიროვნული ინდივიდუალიზმი დაკარგა, ამან გამოხატულება იმაშიც ჰპოვა, რომ ადამიანმა ყველაფერი სხვებს გადააბრალა და ახლა თავს იმით იმართლებს, რომ

"ასე აკეთებენ სხვები", "ასე ამბობენ სხვები", "იმის ბრალია" და ა.შ. ასეთი, ინდივიდუალობადაკარგული, სახედაკარგული ადამიანი არც ერთ სიტუაციასში პასუხისმგებლობას თავის თავზე არ აიღებს, თავისმართლებისთვის კი ყოველთვის მზადაა. ხელოვანი სწორედ საპირისპირო თვისებების მატარებელი უნდა იყოს. მან თავის თავში უსახო კაცი უნდა სძლიოს და მოახერხოს თავის თავზე პასუხისმგებლობის აღება. დამისახელეთ თანამდებობის პირი ერთი მწერალი მაინც, ვინც საკუთარი ინიციატივა გამოამჟღავნა ახალთაობის შემოქმედებით ძიებათა ხელშესაწყობად, თავი შეინუხა მსოფლიო ლიტერატურული პროცესის უახლეს მიმდინარეობათა პოპულარიზაციისთვის. იოლი შესამჩნევია, რომ ამის მიზეზი შეიძლება იყოს ან არნდომი, ან – არცოდნა, ან – ორივე ერთად.

ჩვენი, ახალგაზრდა ქართველი მწერლების, უპირველესი მიზანია საუკუნის დასაწყისის ქართულ კულტურასთან კავშირის აღდგენა, ჩატეხილი ხიდის გამთელება. ლოგიკურად თუ ვიმსჯელებთ, ჩვენს "მამებს" ეს გზა არ უნდა აწყობდეთ: საუკუნის დასაწყისი ხომ იმ უამრავ მიმდინარეობასთან, ჟურნალთან, დაჯგუფებასთან ასოცირდება, ცოცხალ ლიტერატურულ პროცესს რომ ქმნიდნენ; ასოცირდება მრავალფეროვნებასთან და ჭეშმარიტად თავისუფალ ნებასთან, როცა მწერალი საქმით ფასდებოდა და ჩინოვნიკური სამსახურით არ ცდილობდა დიდების მოხვეჭას. ჩვენი მიზანია, აგრეთვე, იმ ლიტერატურული პროცესების შესწავლა-ათვისება, რომლებიც კანონზომიერად მოსდევენ ევროპაში ოციანი წლების ავანგარდს. ოციანი და შემდგომი წლების მონაპოვართა ათვისება იმიტომ კი არ სჭირდება ჩვენს თაობას, რომ იქიდან დაიწყოს, სადაც რობაქიძეს, გალაკტონს, გაფრინდაშვილს და სხვებს მრავალწერილი დაასმევინეს, არამედ – იმისთვის, რომ მტკიცე საფუძველი იგრძნოს, ტრადიცია იგრძნოს და, ამგვარად, მტკიცე ნიადაგზე მდგომმა გაუღოს კარი თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურულ ცხოვრებას.

რა ხდება ქართულ კრიტიკაში? ცხადია, კრიტიკოსს, პირველ რიგში, მსოფლიო ლიტერატურული პროცესის, მისი გუშინდელი დღის, მისი ისტორიის სერიოზული ცოდნა მოეთხოვება, რათა ნებისმიერი მწერლის მიერ გამოცემული ახალი ნიგნი დროულად და ობიექტურად იქნეს გაანალიზებული; კრიტიკოსმა უნდა წარმოაჩინოს, რა მოაქვს ახალი ამა თუ იმ მწერალს; იქნებ მწერალი სიახლის სახით იმას გვთავაზობს, რამაც კაი ხანია დრო მოჭამა? იქნებ მწერალი ინფორმაციის უქონლობის შედეგად სჩადის ამას? მაშინ კრიტიკოსმა უნდა თქვას სიტყვა, რათა მწერალმა ძალები უნაყოფოდ არ ფლანგოს და ველოსიპედის გამოგონებას არ შეაღიოს. ყველგან ნანარმოებს აფასებენ არა საშუალო ლიტერატურის, არამ-

ედ დიდი ლიტერატურის ფონზე. ჩვენს კრიტიკოსებს ურჩევნიათ ისევ მშვიდად და თავის აუტკიებლად წერონ იმაზე, რაც თანამედროვე ლიტერატურის რიტმის მიღმაა შთენილი, რასაც არაფერი აქვს საერთო ნამდვილ სიცოცხლესთან. ინტელექტუალური და ავანგარდული ნაკადის მოძალეობა (სხვა ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ) მათ შეზღუდავს და არ მისცემს საშუალებას თავიანთი ვიწრო ხედვის არეში მოაქციონ უსაშველოდ გაზრდილი და გამრავალფეროვნებული ხელოვნება, რომელიც ურთულესი გზებით იქნება დაკავშირებული მსოფლიო ხელოვნებასთან.

ჩვენი "მამები", ცხადია, ხვდებიან, რომ მწერალთა კავშირის დიქტატი დიდხანს ვერ გასტანს. რაც ისტორიის კუთვნილებაა, ისტორიას უნდა ჩაბარდეს. გარდა ამისა, ის მაინც ხომ იცის ყველამ, რა მიზნით შეიქმნა თავის დროზე მწერალთა კავშირი და რა ფუნქციას ასრულებდა "გეგმის გადაჭარბებით".

მწერალი მკითხველის ლიტერატურული გემოვნების ამალებას უნდა ემსახუროდეს, და არა იმაზე ზრუნავდეს დღე და ღამ, ჩემი შემოქმედება რაც შეიძლება მრავალმა ნაიკითხოსო. მასების გემოვნებას დამორჩილებული მწერალი, თავისდა უნებურად, ცუდ საქმეს მსახურებს. როცა მწერალი თავისი მწერლური ღირსების და პრესტიჟის დასაცავად ხელს მილიონიანი მკითხველისკენ იშვერს და თავის მნიშვნელოვნებას იმით გვიმტკიცებს, რომ მისი წიგნები ელვის სისწრაფით ქრება დახლიდან, იგი უპატიოსნო მწერალია. ჩვენ ხომ ვიცით, რა მდგომარეობაშია ჩავარდნილი ქართველი მკითხველი, როგორია მისი გემოვნება, რატომ და რისთვის ყიდულობს იგი იმას, რასაც ან ნაიკითხავს და ან – არა. თუ მწერლის ღირებულება იმის მიხედვით უნდა შეფასდეს, თუ რამდენ წუთში ქრება მისი წიგნი დახლიდან და შავ ბაზარზე რა ფასი ადევს, მაშინ გამოდის, რომ "მგლის ბილიკი" და "მონანიება" ქართული მწერლობის ოქროს ფონდში ყოფილა შესატანი, ხოლო გენიალური იაპონელი მწერლის აკუტაგავა რიუნოსკეს ქართულ ენაზე მთარგმნელი ამოდ გარჯილა, რადგან აკუტაგავას ნოველების საკმაოდ ტევადი კრებული ქართულ ენაზე 1987 წელს გამოიცა და ჯერაც დახლზე დევს.

უნდა შევეხო კიდევ ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემას. ოციანი წლებიდან მოყოლებული, ყველაფერი იმას ემსახურებოდა, რომ ლიტერატურა საბჭოთა დიქტატის მარიონეტი გამხდარიყო, და ნაწილობრივ მიადნია კიდევ მიზანს დიქტატორმა. ამ პროცესში, ბუნებრივია, ღარიბდებოდა ნაწარმოებთა აზრობრივი შინაარსი და იქმნებოდა პირობები მეორეხარისხოვანის, ნაკლებდამნიშვნელოვანის ჰიპერტროფირებისთვის. სიმდიდრე, რომელიც საუკუნის პირველ მეოთხედში დაგროვდა, მემკვიდრეს

მოითხოვდა, რაც უნდა გამოხატულიყო, მაგალითად, პოეზიაში, ახალი თაობების მიერ გალაკტიონის, ტიცინანის, პაოლოს და ბევრი სხვა ხელოვანის შემოქმედებაში არსებული ფარული შესაძლებლობების გახსნაში, მემკვიდრეობითობის ტრადიციის განმტკიცებაში, არსებითის დაცვასა და განვითარებაში. აქ, უპრიანია, გავიხსენოთ გრიგოლ რობაქიძე: "ერთ თავის ლექციაში ივ. ჯავახიშვილი საბუთიანად ამტკიცებდა, რომ ქართულ არქიტექტურაში "აღნაგობას" (აგებულებას) ჰქონდა მინიჭებული უმთავრესი ადგილი, "სამკაულს" კი არააუცილებელი. არქიტექტურა ხომ მთელი ხალხის ნებისყოფას გადმოგვცემს. ამ მხრივ, მეტად საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ ძველი ქართველი ხუროთმოძღვარი განსაკუთრებულ ყურადღებას "აღნაგობას" აქცევდა და არა "სამკაულს". მაგრამ თუ ჩვენს დღევანდელ კულტურულ შემოქმედებას ავიღებთ, დავინახავთ სრულიად სანინააღმდეგოს: თანამედროვე ქართველისთვის, პირველყოვლისა, "სამკაული" არსებობს და შემდგომ "აღნაგობა". ავიღოთ ეხლანდელი ქართული ლექსი, ეს საუკეთესო გამოხატველი ქართული კულტურისა. იქ მრავალია "სამკაული", ხოლო სრულიად არ არის "აღნაგობა" (ლექსის ტანი, სხეული, ფაქტურა). რომელია აქ ჩვენი სულის საფარდო? ეს საკითხავია. და სწორედ ქართველმა ხელოვანმა უნდა გამონახოს საქართველოს ნამდვილი სტილი" (გაზეთი "საქართველო", #257, 1917 წ.). იოლი წარმოსადგენია, გაუკუღმართებულმა გზამ რა სიმაღლეები დააპყრობინა "სამკაულს" და როგორ მიივიწყა "აღნაგობა".

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს საუკუნის დასაწყისის ქართველ მწერალთა (და, საერთოდ, ხელოვნების და კულტურის მოღვაწეთა) ორიენტაცია, - მტკიცე ევროპეიზმი. ეს იყო უღრმესი ანალიზის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება. XX საუკუნის ევროპულმა კულტურამ თავის თავში მოიცვა საკუნის ყველა სიახლე, ძირითდირამდე გააცნობიერა ის კრიზისი, რომელმაც ადამიანის ადამიანად დარჩენას შეუქმნა საფრთხე, და რომლის ერთ-ერთი უმთავრესი ნიშანი დეჰუმანიზაციაა. დასავლეთი ნათელი გონების, პიროვნული ინდივიდუალობის დაცვის, დემოკრატიის სიმბოლოდ აღიქვა განათლებულმა ქართველმა. აღმოსავლეთში ამ დროს არაფერი იცვლებოდა, ან თუ იცვლებოდა, მხოლოდ - სტიქიურად. საუკუნის დასაწყისის ქართველმა მოღვაწეებმა იცოდნენ თავიანთი მისია: ქართული ხელოვნებისთვის თავიდან უნდა აეცილებინათ განვითარების სტიქიური გზა, სიახლეთა სტიქიურად შემოსვლისა და დამკვიდრების გზა. ამისთვის კი საჭირო იყო ინტელექტუალური ძალების მობილიზება. ასე, რომ საუკუნის დასაწყისის ქართველი მოღვაწეები, და კერძოდ მწერლები, ღრმად გააზრებული სისტემით მოქმედებდ-

ნენ. ერთი სიტყვით, მათ იცოდნენ თავიანთი საქმე.

იცის კი თანამედროვე ქართველმა მწერალმა, საზოგადოდ, თავისი საქმე? იცის კი, რა მისია აკისრია? დღევანდელ ქართულ მწერლობაში შექმნილი ატმოსფერო ამ კითხვაზე დადებით პასუხს ვერ მოგვცემს. სანუგეშო არაფერია.

ჩემს მიერ განხილულმა და სხვა მრავალმა მიზეზმა დალი დაასვა საუკუნის დასაწყისში საფუძველჩაყრილი ტრადიციების ათვისების **ფორმას**. მწერალს უფლება მიეცა იმის განვითარებისა, რაც დიქტატურისთვის არ იქნებოდა საშიში. ავილოთ, კონკრეტულად, პოეზია. ის მხოლოდ იმ შემთხვევაში არ იქნებოდა საშიში, თუ არ იქნებოდა "სიბრძნის ერთი დარგი". გალაკტიონმა, როგორც ვიცით, ისეთივე განუზომელი გავლენა იქონია XX საუკუნის ქართულ პოეზიაზე, როგორც რუსთაველმა – თავის შემდგომი ეპოქების პოეზიაზე. მაგრამ იყო თუ არა ეს სასიკეთო ფაქტი? ჩემი ღრმა რწმენით, არ იყო, და აი, რატომ: როცა მწერლობა თავისი განვითარების ბუნებრივ გზას არ მიჰყვება, პროცესი მახინჯდება. ოციანი წლების შემდეგ ბორკილდადებული ქართველი პოეტის მიერ ნამდვილი გალაკტიონის დანახვა და ათვისება შეუძლებელი იყო. ყველაფერი იმას უწყობდა ხელს, რომ პოეტს აქცენტი მხოლოდ და მხოლოდ გალაკტიონის (და სხვა შემოქმედთა) პოეზიის ფორმისეულ მხარეზე გაემახვილებინა და აზრობრივი შინაარსი განზე დაეტოვებინა. რობაქიძის მიერ გაანალიზებული "სამკაული" სხვა არაფერია, თუ არა – ჰიპერტროფირებული ფორმა (რუსთაველის შემდგომაც იგივე დაემართა ქართულ პოეზიას, ოღონდ – განსხვავებულ მიზეზთა გამო). შოთა ჩანტლადის პოეზია რომ თავის დროზე აღმოეჩინათ, ქართული ლექსი ბესიკ ხარანაულამდე, ლია სტურუამდე და კიდევ ორიოდე პოეტამდე ბევრად ადრე "გადახალისდებოდა". და კიდევ: როცა ლიტერატურული კრიტიკა მონოდების სიმალეზე არ დგას, როცა არავის და არაფერს თავისი სახელი არ ჰქვია, მწერლობაში განუკითხაობა ბატონობს. ამიტომაც, მაგალითად, ასე უმონყალოდ რომ ძარცვავს გალაკტიონს ყველა, ვისაც წერა არ ეზარება ("არტისტული ყვავილები" გამოსვლიდან დღემდე); ამიტომაც, ურიცხვი ფსევდოხარანაული და ფსევდოსტურუა რომ გვყავს და ყოველ მათგანს პოეტი ჰქვია. ცნობილია, რომ გამოჩნდება თუ არა ხელოვნებაში მნიშვნელოვანი და განსაკუთრებული ფიგურა, რომელსაც დიდი სათქმელი მოაქვს, მის გარშემო თანდათანობით მომრავლდება ხოლმე მიმბაძველთა არმია და უნიჭოდ, მაგრამ მაინც, იყენებს ნოვატორის მიღწევებს. ამ ფაქტში, თავისთავად, საგანგაშო არაფერია. მაგრამ როცა პროპორცია ირღვევა და საშუალოზე დაბალი ნიჭის კალმოსანთა რიცხვი მატულობს, ეს დამლუპველად მოქმედებს

ლიტერატურის განვითარების საერთო პროცესზე. ასეთ კალმოსნებს სალონური მწერლები ჰქვიათ. რას ნიშნავს ეს ცნება და საერთოდ სალონური ხელოვნება, მშვენივრად აქვს განმარტებული მხატვრობის მიმართ რუს ხელოვნებათმცოდნეს ვ. ბერიოზინას: "ეკლექტიკურობა და ზედაპირულობა, გარეგნული ეფექტურობისკენ და სიუჟეტური დაძაბულობისკენ სწრაფვა, ზოგჯერ მანერულობა და სტილიზაცია და თითქმის ყოველთვის მხატვრულ ამოცანათა სივინროვე – აი, მეტ-ნაკლებად თვისობრივი თავისებურებები იმ მიმდინარეობისა XIX საუკუნის ხელოვნებაში, რომელმაც მიიღო სალონური ხელოვნების სახელწოდება. მისი არანაკლებ მნიშვნელოვანი შტრიხია – ფართო პუბლიკის გემოვნებას დამორჩილებულ ნახატებში უდიდესი მხატვრების ფერწერულ მონაპოვართა გამოყენება. ასე, რომ სალონური ხელოვნება არ არის სტილი ან მხატვრული მიმდინარეობა; ტერმინით "სალონური" გამოხატავენ ცალკეულ ხელოვანთა შემოქმედების მიმართულებას. აქედან დასკვნა: ე.წ. სალონური ფერმწერები ეტმასნებიან მოცემულ პერიოდში გაბატონებულ ან შედარებით გავრცელებულ მიმართულებას, განასახიერებენ რა ან მეორეხარისხოვან წარმომადგენლებს, ან - ეპიგონებს" (В. Н. Березина, Французская живопись XIX в., 1987, გვ. 41-42).

როცა ღირებულებები აღრეულია, როცა არაფერს თავისი სახელი არ ჰქვია, როცა სალიტერატურო კრიტიკა სუსტია, როცა ნამდვილი და სალონური მწერლობის გამიჯნვაზე არავინ ზრუნავს, მშვენიერი პირობები იქმნება სალონური ხელოვნების მიერ ძალაუფლების ხელში აღებისთვის: იდეის ნაცვლად წარმმართველი ხდება ფსევდოიდეა, ხელოვნების ნაცვლად – ფსევდოხელოვნება; აღიარება იცვლება მარიფათიანი მწერლის პოპულარობით.

1973 წელს აკაკი ბაქრაძემ კრიტიკაში შემოიტანა ცნება – გარანტირებული საშუალოს პრინციპი, და ასე განმარტა: "რას გულისხმობს ეს ცნება? საშუალო ღირსების ნაწარმოების გაკეთებას. ყველაფერი საშუალო იქნება – პიესაც, დადგამაც, აქტიორთა თამაში (წერილი თეატრალური ხელოვნების პრობლემებს ეხება – დ. ბ.). მართალია, არ იქნება ხელოვანის აშკარა და მკაფიო გამარჯვება, მაგრამ არ იქნება არც აშკარა მარცხი. ხელოვანი გარანტირებულია – მარცხისთვის არავინ გააკრიტიკებს, მართალია, არც ძალიან შეაქებენ, მაგრამ არც არავინ დაემუქრება პიესის დაუბეჭდაობით და სპექტაკლის მოხსნით" (წერილში "აქტუალობაც არის და აქტუალობაც!", ციტირებულია ნიგნიდან "კრიტიკული გულანი", 1977).

ხომ არ ემუქრება მთელ ქართულ მწერლობას გარანტირებულ საშუალოდ გადაქცევის საშიშროება? მიუხედავად იმისა, რომ შვიდივე აქამ-

ომდელი ათწლეული ამ წისქვილზე ასხამდა წყალს, თუ ქართველ მწერალთა უმრავლესობის ნება იქნება, თუ ისინი ინებებენ, ქართული მწერლობა გადარჩება.

ქვეყნად უცვლელი არაფერია. დღესდღეობით ორთოდოქსული ლიტერატურის სიცოცხლის გახანგრძლივების ერთადერთი, მაგრამ ერთობ მოქნილი, საშუალებაა ყოველგვარი სიახლის, განსხვავებულის მიჩუმაების გზა, წაყრუების პოლიტიკა. მაგრამ – როდემდე?

ივნისი, 1990

ვერლიბრი და ქართული ლექსის ტრადიცია

XX საუკუნის ქართულ პოეზიასთან დაკავშირებით ჩვენში სალიტერატურო ცხოვრების ლოგიკით ნიშანდებული, მაგრამ იდეოლოგიით არნაკარნახევი, რეგიონალურად ფართო მასშტაბის მომცველი ერთადერთი დისკუსიის გამოცდილება არსებობს და იგი ვერლიბრთანაა დაკავშირებული. ამ დისკუსიამ შეულამაზებლად, შიგნიდან გვიჩვენა ჩვენი დროის ქართული ლიტერატურის თეორიული თვალსაწიერი. ძირითადი პრობლემა, რომელიც მაშინ ე. ნ. "ვერლიბრისტიების" წინაშე დადგა და მრავალ თანამდევ საკითხად დაიშალა, ანბანური ჭეშმარიტებების მტკიცება-კომპილირების გზით ვერლიბრის კანონიერების დაცვაში მდგომარეობდა. სიტუაციამ ბევრ არასასიამოვნო, თუმცა კი კანონზომიერ, ტენდენციას მისცა გასაქანი, "ვერლიბრისტიების" მცირე ჯგუფიც ერთბაშად იქცა მრავალრიცხოვან პოეტურ არმიად; ყველაფერი, რასაც მასალა ერქვა, კრიტიკოსებმა სალიტერატურო მნიშვნელობით შემოსეს; "ვერლიბრისტობა" სალიტერატურო სტატუსის უტყუარ საბუთად იქნა მიჩნეული. როგორც მსგავს შემთხვევებში ხდება, ამჯერადაც გამორჩათ თუ ხელი არ მიუწვდათ იმ დასავლურ ორიენტირებზე, რომელთა შედეგებითაც დიდად იყვნენ დავალებულნი წამყვანი, პირველხარისხოვანი ქართველი "ვერლიბრისტიები". კონტექსტის შემოზღუდვამ გზა გაუხსნა მარტივ, თითქმის პრიმიტიულ "სილოგიზმებს". დაკანონდა მთავარი მოდელი: პოეზია დაიყო კონვენციურ და არატრადიციულ ლექსად. ამ ყალბ წანამძღვარს კი ყალბი დასკვნების მთელი სერია მოჰყვა. მაგალითად, "ალმოწინა", რომ თურმე ვერლიბრი სააზროვნო, ინტელექტუალური, ფილოსოფიური სახისმეტყველების გაცილებით დიდ შესაძლებლობებს ფლობს, ვიდრე - კონვენციური ლექსი. შესაბამისად: პირველხარისხოვანი ქართული ვერლიბრი ფილოსოფიური ორიენტაციის ლექსად შეფასდა. ფილოსოფიური პოეზიის ტრადიცია არავის გახსენებია, არც ეს ცნება განუმარტავს ვინმეს, ამიტომ "ინტელექტუალიზმი", "რაციონალიზმი", "მედიტაცია" ფილოსოფიურობის აღმნიშვნელად იქცა. ამჟამად მიღებულია ქართველი "ვერლიბრისტიების" პოეზიის ფილოსოფიურობაზე, როგორც სპეციფიკაზე, საუბარი. გასაკვირი არ იქნება, ახლო მომავალში ბესიკ ხარანაულის, ლია სტურუას, ჯარჯი ფხოველის, მამუკა წიკლაურის და სხვების ვერლიბრს საერთოდაც ფილოსოფიური პოეზიის ნიმუშებად თუ წარმოგვიდგენენ, ამიტომ მოსალოდნელ ტენდენციას წინ უნდა აღუდგეს კრიტიკული ანალიზი, რაც სერიოზული სამეცნიერო სამუშაოს ჩატარებას თუ არა, საკით-

მოდა და ავანგარდი

(ვედეენსა, 1995, 16 სექტემბერი)

ვედეენსაში გამართული "ავანგარდული მოდის ასამბლეის" ორგანიზატორებმა, როგორც ჩანს, თვით ავანგარდის სამყაროსთვის ყოვლად ზეავანგარდული შესტის გაკეთება გადანყვიტეს: სცადეს, დაემტკიცებინათ, რომ ქვეყანაში, სადაც თანამედროვე სახელოვნებო სტრატეგიებზე წარმოდგენებს ისტორიული ავანგარდის შესახებ საცნობარო სტატიებსა და ლექსიკონებში ამოკითხული ინფორმაციებით იქმნიან, სადაც ცალკეული ადამიანების ძალისხმევა ავანგარდის ესთეტიკის პოპულარიზაციასა და კულტურულ აგიტაციას ხმარდება, სადაც ავანგარდული ურთიერთობების სისტემა უსუსტესია, სადაც დღემდე უახლეს ქართულ ლიტერატურად საუკუნის დასაწყისის მწერლობა სალდება (ამ საქმეს მაღალ პროფესიულ დონეზე განამტკიცებს, მაგალითად თსუ-ის "უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორიის კათედრა"), შეიძლება განხორციელდეს ავანგარდული მოდის საკონკურსო ჩვენების პროექტი, ამ ჩვენებამ კი ხუთი ღამე და სამოცამდე მხატვარ-დიზაინერის, უამრავი მანეკენის და ურიცხვი მაყურებლის პატიოსანი შრომა მოიცვას. ორგანიზატორები, ალბათ, ფიქრობენ, რომ მათ მიერ ჩატარებულმა ამ უპრეცედენტო აქციამ პირმინდად გაიმარჯვა. რაკი მათი სავარაუდო საზეიმო ფიქრები ნაკლებად მაინტერესებს და ვერც მათ გამარჯვებას მოუტანს ზიანს ჩემი უმწეო სკეპტიციზმი, ნება მომეცით, რამდენიმე თვალსაზრისი გაგიზიაროთ ავანგარდული მოდის თემაზე და იმ მიზეზებზეც მივუთითო, რომლებმაც კრიტიკულად განმანყვეს ჩატარებული ღონისძიების მიმართ.

პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ ნებისმიერი მოდა სისტემაა, მოდის სისტემურობა კი გულისხმობს მკაცრად ორგანიზებულ და უცვლელ იდეოლოგიურ პრინციპზე, მოდურობის უცვლელობაზე დაფუძნებულ ინსტიტუტს. მხოლოდ ასეთი უცვლელობის, მუდმივობის წყალობითაა შესაძლებელი ცვალებადი მოდის ფუნქციონირება, მოდის ცვალებადობა. მსგავსი სისტემის აგრესიული ხასიათი იმითაც განისაზღვრება, რომ მის წინააღმდეგ წამოწყებული ამბოხი განწირულია მასშივე ორგანული ჩართვისთვის, მისი განვითარების მორიგ ეტაპად გადაქცევისთვის და მოდურობის განმტკიცებისთვის. უფრო მეტიც, სისტემა თავადვეა დაინტერესებული მასზე აქტიური შეტევების პროვოცირებით, რაც მისი ოპტიმალური ფუნქციონირების პირობაა, ემოციური დაძაბულობა და უარყოფითი მუხტი კი მოდურობისთვის ნორმალური მდგომარეობის შენარ-

პოსტმოდერნი და საქართველო

თუ გავითვალისწინებთ ნებისმიერი ცნების დაზუსტების მცდელობასა და გაჩენად გაურკვეველობებს, გაუგებრობების და პირობითობების სიმრავლეს, მაშინ შეიძლება იმ ორმაგი პირობითობის წარმოდგენა, რომელითაც იტვირთება თავისი წარმოშობის, განვითარების, გენერირების კონტექსტს უსამართლოდ მონყვეტილი და თვისობრივად უცხო კულტურაში გადატყორცნილი ცნება. დასაშვებია იმის წარმოდგენაც, რა შეიძლება დაემართოს ერთი კულტურისთვის კანონზომიერ მთელ ისტორიულ პერიოდს, სხვა კონტექსტში მისი ტრანსპლანტირების ან მის პარადიგმატულ ბადეზე სხვა კულტურის მორგების სურვილი ან მიდუღების მცდელობა როცა ჩნდება. მე ვფიქრობ, "პოსტმოდერნის" ცნება და "პოსტმოდერნული კულტურა" ქართულ ნიადაგზე (შემოვიფარგლები ჩვენი კულტურული სივრცით) სევდიანად იზიარებს ბევრი სხვა - დასავლური წარმოშობის - ცნებისა თუ კულტურის ბედს. იგივე დაემართა თავის დროზე "რენესანსს", "რომანტიზმს", "ავანგარდს", "მოდერნს". პოსტმოდერნული ხელოვნების რომელიმე ნიშნის, ვთქვათ ეკლექტიურობის, მიხედვით რომ შეიძლებოდა ტექსტის ან კონტექსტის პოსტმოდერნულობაზე მსჯელობა, მაშინ მთელი ქართული კულტურა, ეპოქების განურჩევლად, პოსტმოდერნულად უნდა გამოგვეცხადებინა (ალბათ, რაღაც ანალოგიური მოხდა, როცა ჩვენი საუკუნის ორმოციან წლებში შექმნილ და "ტაშდაკრულ" იქნა "აღმოსავლური რენესანსის" თეორია. როგორც ცნობილია, "აღმოსავლურ რენესანსზე" ფუნდამენტური გამოკვლევების ავტორის, შალვა ნუცუბიძის გამოცემულ თუ გამოუცემელ ტომებში ჯერჯერობით ვერავინ მიაკვლია "რენესანსის" ცნების სამეცნიერო განსაზღვრებას ან განმარტებას, თუნდაც პირობითს. ეს საიდუმლო მკვლევარმა თან წარიტანა). საქართველოში სწორედ ამ შესაძლო ორმაგი პირობითობის უგულებელყოფა, ერთის მხრივ, ხოლო შეფასებების კატეგორიულობა და იდენტური ანალოგების "აღმოჩენა" მეორეს მხრივ, იქცევა ხოლმე საუკუნო გაურკვეველობების მიზეზად (თუ მსგავსი პრაქტიკის სიძველეც შეიძლება ტრადიციად გაცნობიერდეს, მაშინ ასეთი "დაზუსტება-მოძიების" დიდი ტრადიცია გვაქვს). რას ვაკეთებთ, როცა ამა თუ იმ წინასწარ აკვიატებულ მოდელზე ჩვენი კულტურული სიტუაციების მორგების სურვილი გვიჩნდება? უბრალოდ და საქმიანი პირდაპირობით ვაფართოებთ ნიშნული ცნების ან კულტურის შინაარსს, ანუ ვინწყებთ იმით, რითაც ევროპული ცნობიერება ამთავრებს ხოლმე ლოკალურ-მეთოდოლოგიურ განვითარებას. რა თქმა უნ-

უზნეობის მსხვერპლი

მიმდინარე წელს გაზეთ "ლიტერატურული საქართველოს" გვერდებზე დაიბეჭდა ორი თარგმნილი ინტერვიუ: ალენ გინზბერგთან (#2, 1998) და უმბერტო ეკოსთან (#6, 1998), მეოცე საუკუნის უცნობილეს ფიგურებთან. ალენ გინზბერგი, ამერიკული კონტრკულტურის ერთ-ერთი ლიდერი და ბიტნიკების ბიბლიის - "ლმუილის" - ავტორი, სწორედ იმ კულტურულ, პოლიტიკურ და სოციალურ სიმახინჯეებს, ორაზროვნებისა და კონფორმულობის იმ სულისკვეთებას უპირისპირდებოდა, რომლის დაცვასა და ადგილობრივ, ქართულ ნიადაგზე აყვავებაში უკანასკნელი როლი სულაც არ მიუძღვის "ლიტერატურულ საქართველოს". ალენ გინზბერგის ცხოვრება ღირსშესანიშნავია იმიტაც, რომ პოეტი არასოდეს ქცეულა რომელიმე მთავრობის, სახელმწიფო მოღვაწისა თუ პოლიტიკური კურსის მეხოტბედ, სძულდა ფარისევლობა, მითოლოგიური აზროვნება, სიცრუე; როცა კონტრკულტურული მოძრაობის ოქროს ხანა დასრულდა და მრავალი ლიდერი კაპიტალისტური ისტებლიშმენტის სრულფასოვან წევრად გადაგვარდა, გინზბერგი აღიარებას და დაფასებას არ გაუზბრიყვებია და კონფორმიზმის მასკარადში მონაწილეობა არ მიუღია. რაც შეეხება უმბერტო ეკოს, 60-70-იანი წლების იტალიური ლიტერატურული ავანგარდის მეტრს, სემიოტიკური კვლევების ერთ-ერთ ავტორიტეტსა და სახელგანთქმული რომანების - "ვარდის სახელისა" და "ფუკოს ქანქარას" ავტორს ("ლიტერატურული საქართველოს" სენსაციური ვერსიით - "ფუკოს შუქურა"), მისი ლიტერატურული ტექსტებისა და მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო გამოკვლევების თემა ესეცაა - უგემოვნობისა და უფერულობის, იდეოლოგიური კონფორმიზმისა და კონიუნქტურის ის გამოვლენები, რომლებიც უკომპრომისობის სახელით ინიღბება. ეკოს მოღვაწეობასთან მნიშვნელოვნადაა დაკავშირებული სტრუქტურალიზმისა და პოსტსტრუქტურალიზმის, ანუ იმ პრაქტიკების მიღწევები, რომლებიც საგანგებო ანალიზის საგნად აქცევენ ისეთ მითოლოგიებს, როგორებიცაა დახუნძლულია "ლიტერატურული საქართველოს" ორგანიზმი; ისეთ სამეცნიერო ფიგურებს, როგორებიცაა სურნელებს "ლიტერატურული საქართველო" და ტერორისტულ-რეპრესიული რიტორიკის კლასიკურ ნიმუშებს წარმოგვიდგენს. ალბათ, იგი საქართველოში გამოცემადი ერთადერთი ოფიციალური სალიტერატურო გაზეთია, რომელსაც არავითარი სასიკეთო ცვლილება არ დასტყობია; რომელიც ისეთივე რიტმით მუშაობს, როგორითაც ათი-თხუთმეტი წლის წინ მუშაობდა; რომლის სალ-

"უზნეობის მსხვერპლი" სწორედ "ტრფობა წამებულთას" ავტორს უნდა დაენერა

ესაუბარა ნანა შარაშიძე

- ბატონო დათო, ბოლო დროს "ლიტერატურული საქართველოს" გვერდებზე კვლავ განახლდა თავდასხმები სკანდალურად ცნობილ თქვენს ტექსტზე. ბატონი თამაზ წივნივაძე ქალბატონ ნაირა გელაშვილს საყვედურობს, ამ უხამსობას ჯიუტად იცავთო, "კავკასიური სახლის" ხელმძღვანელი კი ბრალდებას უარყოფს და აცხადებს, "ტრფობა წამებულთას", მართლაც, უხამსობაა, უწმინჯობაა და "კავკასიურ სახლთან" ამ ტექსტის დაკავშირება დემაგოგიააო.

- მართლაც დემაგოგიაა. ქალბატონმა ნაირა გელაშვილმა მწერალთა კავშირის წინააღმდეგ მიმართულ თავის პირველსავე წერილში არაორაზროვნად განაცხადა, რომ ჩემი ეს წაწარმოები ვერ იძენს ლიტერატურულ ღირებულებას და წარმოადგენს ლიტერატურულ მარცხს. უფრო მეტიც, აღნიშნავს, რომ უხამსობა თვით ბატონი თამაზ წივნივაძისგან მაქვს ნასწავლი. ეს განაცხადი შემთხვევითი სულაც არ ყოფილა, მიზანმიმართული მსჯავრის ხასიათს ატარებდა, რაც გაზეთ "7 დღის" გვერდებზე მიმდინარე წლის 8-9 დეკემბრის ნომერში დაბეჭდილმა წერილმაც დაადასტურა (მისი ავტორი, ჩემი დაკვირვებით, ქ-ნი ნაირა გელაშვილი უნდა იყოს). იქ ნათქვამია, რომ ქართულ ლიტერატურაში უხამსობის დამამკვიდრებლად ტარიელ ჭანტურია და თამაზ წივნივაძე ითვლებიან, მათი გავლენის ქვეშ მყოფი ახალგაზრდა თაობის უხამსობებით მათივე აღშფოთება კი მხოლოდ ნიღაბია წივნივაძელთა (ასე წერია ტექსტში) ორგანული მოთხოვნისა, მუდმივად ჰქონდეთ სიტყვიერი კავშირი ადამიანის ქვედა ნაწილებთან. განმარტებულია ისიც, რომ ამ უწმინჯური ტექსტების ავტორები "კავკასიური სახლის" თანამშრომლები არ არიან (რაც სრული სიმართლეა). ძნელი არაა "ორმაგად კოდირებული" ამ განაცხადის ქვეტექსტში გარკვევა. ავტორი თითქოს დაბეჯითებით ამტკიცებს ერთს, მტკიცება კი ავტორისთვის უფრო მნიშვნელოვანი სხვა აზრის "სასხვათაშორისოდ", "ბუნებრივად" შემოპარებასაც ემსახურება (ასეთი ფუნქციით დატვირთული წინადადებების თანმიმდევრობა მომენტალურად "უცხოვდება" სატექსტო მთლიანობისგან; თითქოს ეს წინადადებები ტექსტში ვიღაცის მიერ არის ჩამატებული). მაგალითად, ვკითხულობთ, რომ ბ-ნ თამაზ წივნივაძეს აქვს ადამიანის ქვედა ნაწილთან მუდმივი სიტყვიერი კავშირის მოთხოვნა, აქცენტი კი იმაზე კეთდება, რომ უხამსი ახალგაზრდა

თაობა მისი გავლენის ქვეშ იმყოფება; ვკითხულობთ, რომ ქართულ ლიტერატურაში უხამსობის დამამკვიდრებლად თამაზ ნივნივაძე და ტარიელ ჭანტურია ითვლებიან, აქცენტი კი იმაზე კეთდება, რომ "ტრფობა წამებულთა" (როგორც ერთ-ერთი რიგითი "ნივნივაძელის" მიერ დაწერილი ტექსტი) სხვა არაფერია, თუ არა უხამსობის ტრადიციის გაგრძელება (ჩნდება სიტყვა "ნივნივაძელი"); ვკითხულობთ, რომ ამ "უნმანური ტექსტების" ავტორები "კავკასიური სახლის" თანამშრომლები არ არიან, აქცენტი კი იმაზე კეთდება, რომ ეს ტექსტები უნმანური ტექსტებია. ასე "მოხერხდა" რიგით უნმანურობად "ტრფობა წამებულთას" "ჩამოლაბორანტება" და "გავლენის ქვეშ მყოფ ახალგაზრდებში" ჩემი, როგორც "ტრფობა წამებულთას" ავტორის, განეწიანება. ფსიქოანალიზზე ორიენტირებული კრიტიკოსი ასეთ შემთხვევაში იტყოდა, რომ ოპონენტს მოსვენებას უკარგავს, აწვალებს, აღიზიანებს "ტრფობა წამებულთას" არსებობა და ცდილობს მის მოსპობას, გაქრობას, ხოლო მას მერე, რაც საკუთარ ცნობიერებას "დაამუშავებს", ჰგონია, რომ მოახერხა ის, რაც მისთვის სასურველი იქნებოდა; რომ არასასურველი ტექსტი სინამდვილიდანაც გაქრა (ჩვენს შემთხვევაში: რომ "ტრფობა წამებულთა" უხამსობაა და მეტი არაფერი). თუ ქ-ნ ნაირას მართლა ჰგონია, რომ ამ ნაწარმოების გაქრობა, მისი ღირებულების ნაშლა მოახერხა, მე მას ვერ გადავარწმუნებ. ასეა თუ ისე, ბ-ნი თამაზ ნივნივაძისა და ქ-ნი ნაირა გელაშვილის მიერ გამოთქმული შეფასებები ერთმანეთს დაემთხვა, ორივე მათგანმა ერთსულოვნად დაგმო ეს ტექსტი, როგორც გაუგონარი მარცხი, მკრეხელობა, უნიჭობა, პორნოგრაფია, უნმანურობა. ერთი დეტალიც საინტერესოა: მწერალთა კავშირის თავკაცი და "კავკასიური სახლის" ხელმძღვანელი სიცრუეშიც უცნაურად ბაძავენ ერთმანეთს. ერთმაც იცის, რომ ბ-ნი თამაზ ნივნივაძის მკრეხელობათა გავლენით არაა დაწერილი "ტრფობა წამებულთა" და მეორემაც იცის, რომ ქ-ნი ნაირა გელაშვილი სულაც არ იცავს ამ ნაწარმოებს. მოკლედ, ისინი თანაბრად ცრუობენ, და მათ თანაბრად იციან, რატომაც ცრუობენ, მათი მიზნები ამართლებს საშუალებებს.

- თუ ნებას დამრთავთ, ასეთი ავანტურული კითხვა უნდა დაგისვათ: თქვენ თვითონ როგორ შეაფასებდით "ტრფობა წამებულთას"?

- ამ ნაწარმოების მეტაფორა არ გახლავთ ერთმნიშვნელოვანი. მიუხედავად იმისა, რომ "ლიტერატურული საქართველოს" მკითხველი საზოგადოება და ქართველ მწერალთა უმრავლესობა მას ბ-ნი თამაზ ნივნივაძის გამოვებით შედგენილი ფრაგმენტული ვერსიით გაეცნო, ვისაც მართლა სურდა საკუთარი აზრის შექმნა, ტექსტს სრული სახით მოიძიებდა. "ტრფობა წამებულთა" ხუთ წელზე მეტი ხნის წინ დაიწერა და მას მერე ორჯერ

პირველი მერცხალი - ავსტრიული პოეზიის ოცდაათტომეული

ესაუბრა ნინო ჩხეტია

- ბატონო დათო, ჩვენი სამწერლო ცხოვრების სადღეისო მდგომარეობიდან გამომდინარე, პროექტი, რომელზეც თქვენ ამჟამად მუშაობთ და რომელიც ავსტრიული პოეზიის ოცდაათტომეულის გამოცემას ისახავს მიზნად, ფანტასტიკის სფეროს უფრო მოგვავაგონებს, ვიდრე რეალურისას. ჩვენი მკითხველისთვის, ალბათ, საინტერესო იქნება თქვენი პროექტის კონკრეტული შინაარსი და ისიც, თუ როგორ მომნიჭდა ეს იდეა.

- პროექტის შინაარსი მარტივია: ერთი მხრივ, მეოცე საუკუნის მსოფლიო ლიტერატურაში ერთ-ერთი უნიკალური ფენომენის - ავსტრიული ლირიკის - გადმოქართულება, მეორეს მხრივ კი ჩვენი სამწერლო და სალიტერატურო თვალსაზრისის გაფართოება, ქართული პოეზიისთვის ფართო სააზროვნო კონტექსტის შექმნის მცდელობა. პროექტზე მუშაობა ამ ერთი წლის წინ, ავსტრიაში სალიტერატურო მინვევით ყოფნის დროს, დავიწყე, მაგრამ ქართულ ენაზე ევროპული და ამერიკული ლიტერატურის სისტემურად თარგმნის იდეა დიდი ხანია ჩემი ფიქრის საგანია. თავისუფლად შეიძლებოდა ამ საქმის დაწყება ფრანგული, ინგლისური, ამერიკული პოეზიის კომპლექსური თარგმნით, მაგრამ მოხდა ისე, რომ პირველი მერცხლის როლი ავსტრიულ პოეზიას დაეკისრა, რასაც ხელი შეუწყო ავსტრიელ ლიტერატორებთან ჩემმა პირადმა კონტაქტმა და ამ პროექტის მიმართ მათმა ცხოველმა ინტერესმა. ჩემს ავსტრიელ კოლეგებს ეს იდეა მხოლოდ მას მერე გავანდე, როცა პროექტის კონცეპტუალური მხარე და კონკრეტული გეგმარი დამუშავებული მქონდა და მზად ვიყავი ისეთ კითხვებზე პასუხის გასაცემად, რომლებიც ნებისმიერი დიდი ჩანაფიქრის სერიოზულობის შესამოწმებლად დაისმება ხოლმე. მხოლოდ მას მერე გავუზიარე ჩემი ჩანაფიქრი ავსტრიელ ლიტერატორებს, როცა ავსტრიული პოეზიის მრავალი, ჩემთვის მანამდე უცნობი ავტორის შემოქმედებას გავეცანი და დიდი დრო დავეთმე ავსტრიული პოეზიის შესახებ არსებული კრიტიკული ლიტერატურის დამუშავებას. რა თქმა უნდა, ავსტრიელი ლიტერატორებისთვის ცნობილია საქართველოში არსებული პოლიტიკური და ეკონომიკური სიტუაცია და მათთვის ძნელი არ არის იმის დადგენა, თუ რა ფუფუნებას უნდა გულისხმობდეს ჩვენში მსგავსი სამუშაოს ჩასატარებლად აუცილებელი ინტელექტუალური რესურსების ჯერ მოძიება, მერე

კი მობილიზება. როცა ავსტრიის შესაბამისმა ორგანიზაციებმა ნაწილობრივი ფინანსური დახმარება აღმიქვეს, მაშინვე საქმეზე გადავედი და დავიწყე მრავალტომეულის პირველი ათი წიგნისთვის ავტორთა რჩეულების შედგენა. საქმე ის გახლავთ, რომ ავსტრიაში ჯერჯერობით არ არსებობს ისეთი მოცულობის მრავალტომეული, ჩემი პროექტისთვის სახელმძღვანელო ნიმუშად რომლის დასახვასაც შევძლებდი. არის უამრავი მსხვილტანიანი ან რამდენიმე ტომად შეკრული ანთოლოგია, მაგრამ არა - ისეთი მასშტაბური, როგორც მე ჩავიფიქრე. გარდა ამისა, ეს ანთოლოგიები შედგენილია ერთმანეთისგან ურთიერთგამომრიცხავი პრინციპებით, და რომელიმე ანთოლოგიაში ცენტრალური ფიგურა მეორე ანთოლოგიაში პერიფერიაში ინაცვლებს ან მოკრძალებულად არის წარმოდგენილი, იმის მიხედვით, შერჩევა პოლიტიკური ნიშნის პრიმატით განხორციელდა, ესთეტიკურის თუ ამა თუ იმ ეპოქაში მოდური ტენდენციების. ესთეტიკური ნიშნით კლასიფიცირებულ ავტორთა ბედიც შემდგენლის სალიტერატურო გამოცდილების შინაარსით და ინდივიდუალური არჩევნით არის გადაწყვეტილი და არა რაღაც ერთხელ და სამუდამოდ დადგენილი რომელიმე კრიტერიუმებით. თვით ცალკეულ ავტორთა რჩეულებიც, თუ მაინცდამაინც ღრმა კლასიკოსთა თხზულებებს არ ვიგულისხმებთ, სხვადასხვა გამომცემლის და შემდგენლის მიერ ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავებულ სურათს იძლევა. ერთი სიტყვით, მას მერე, როცა ათამდე ცალკეული ავტორის რჩეული ლექსების ჩემეული ვერსიები შევადგინე, გადავწყვიტე საქართველოში იდეის გახმოვანება, პარალელურად კი - სხვა ავტორთა რჩეულების შედგენა და გამომცემის რეალიზებაზე კონკრეტული ზრუნვა. მრავალტომეულის თითოეული წიგნის მოცულობა ორასიდან ოთხას გვერდამდე მერყეობს იმის შესაბამისად, ერთ ავტორს ეთმობა ერთი ტომი თუ - რამდენიმე ავტორს. ევროპულ პოეზიაში საეტაპო მნიშვნელობის ავტორებს თითო ტომი დაეთმობათ, სხვა შემთხვევებში ერთი ტომი სამ ან მეტ ავტორს აერთიანებს. თუმცა, არც აქ არსებობს შერჩევის რაღაც მყარი კრიტერიუმი ან ცალსახა წესი. მაგალითად, ევროპული ან მსოფლიო მასშტაბებიდან გამომდინარე, პირველივე ტომში წარმოდგენილი ორი ავტორიდან - ჰუგო ფონ ჰოფმანსთალიდან და რიხარდ ფონ შაუკალიდან - პირველი ნამდვილად იმსახურებს ცალკე კრებულად წარმოდგენას, მაგრამ ასე შორს წასვლას მოვერიდე. ბოლოსდაბოლოს, ეს მრავალტომეული ისეთი მაღალი რანგის პოეტებს აერთიანებს, რომლებიც სულაც არ დარჩენილან ლიტერატურის აქტიურ მეხსიერებაში მხოლოდ იმის გამო, რომ ლექსების წერა შეეძლოთ. თუმცა ამ ყველაფერზე საუბარი იქნება წინასიტყვაობებში, რომლებიც წარემძღვარება თითოეული ტომს.

ეს ორენოვანი გამოცემაა, ყოველ ტომში თარგმანთან ერთად გერმანული დედანიც იქნება წარმოდგენილი.

- და თქვენ ფიქრობთ, რომ ქართული მთარგმნელობითი ძალები, დღევანდელ პირობებში, ამ სამუშაოს წარმატებით დაძლევენ?

- ეჭვიც არ მეპარება, რომ დაძლევენ. მეტიც, უკვე ჩატარებული მუშაობის შედეგები - მუშაობა კი მიმდინარე წლის აგვისტოში, საქართველოში დაბრუნებისთანავე დავიწყე - მარწმუნებს, რომ შედეგები, სულ მცირე, უნიკალური იქნება. ამას იმიტომ არ მოგახსენებთ, რომ პროექტის ინიციატორი და ორგანიზატორი ვარ. იდეების ნაკლებობას არც ერთ სფეროში არავინ განიცდის. არსებითია სწორედ იმ ადამიანების კეთილი ნება და პროფესიონალიზმი, რომლებიც სამუშაო ჯგუფს ქმნიან და ამ პროექტის მთავარი პერსონაჟები არიან. და ამ ჯგუფში არიან როგორც ქართული მთარგმნელობითი ხელოვნების მეტრები, ისე - ახალბედა გერმანისტები. მეორეს მხრივ, პროექტში მონაწილეობენ ქართული პოეზიის ყველა თაობის წარმომადგენლები. პროექტი ჩაფიქრებულია, სწორედ როგორც ქართველ გერმანისტთა და პოეტური ხელოვნების ქართველ ოსტატთა თანამშრომლობის რამდენიმეწლიანი პროცესი. რა თქმა უნდა, საუკეთესო შემთხვევაში სამუშაო ჯგუფი წარმოდგენილი უნდა ყოფილიყო მთარგმნელებით, რომლებიც გერმანულ ენასაც ფლობენ და ქართულ ენაზე ლექსის თარგმნის ოსტატობაც არ აკლიათ, მაგრამ ასეთი მთარგმნელების რაოდენობა იმდენად მცირეა, რომ მათი ძალების იმედად ან მოლოდინად ყოფნა მარადიული მოლოდინის სანეტარო მდგომარეობაში ყოფნას უდრის. ამიტომ გადავწყვიტე მთარგმნელობით პრაქტიკაში საუკუნეების მანძილზე აპრობირებული წესისთვის მიმემართა და გერმანისტების მიერ მომზადებული პნკარედებით მომემარაგებინა ქართველი პოეტები. თუმცა, მიმდინარე ქართულ პოეზიაში შექმნილი სავალალო მდგომარეობის მთელი "სიკეთე" კონკრეტული სამუშაოს დაწყებისთანავე ვინვნიე. უბრალოდ, თავზარდამცემია იმ ქართველი პოეტების სიმწირე, რომლებიც პროფესიონალი ლიტერატორები არიან და არა - მუზის ძახილს მინდობილი მოლექსეები. და ამ შემთხვევისთვისაც, სადღეისო სურათი მთლიანად უფროსი და საშუალო თაობის ქართველ პოეტთა უპირატესობაზე მეტყველებს, მუშაობის რიტმითაც და ხარისხითაც, და ეს მაშინ, როცა დროითი და ეკონომიკური პირობების თვალსაზრისით ისინი თანაბარ მდგომარეობაში არიან ჩაყენებული. ახალგაზრდებს ნასახიც კი არა აქვთ იმ პროფესიონალიზმის და მუშაობის კულტურის, რომლითაც უფროსი თაობის პოეტები გამოირჩევიან. ეს მოსალოდნელიც იყო მოვლენების განვითარების ყველაფრის ცნობილ ფონზე და ამ თემაზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებ.

თუმცა, ამ პროექტის სალიტერატურო დანიშნულებაც ხომ სწორედ იმ პროვინციული ზმის შემცირებაა, რომელმაც უკვე საგანგაშოდ დაიპყრო ქართული სამწერლო სცენა და, თითქოს სწორედ ინფორმაციის შეუზღუდავი მისაწვდომობის ჯინაზე, ქართულ ენაზე შექმნილი პროზაული თუ პოეტური ნაწარების გადამწყვეტი უმრავლესობა კულტურულ ვაკუუმის ნიშნით არის დაღდასმული. მხოლოდ პოეზიით რომ შემოვიზღუდოთ, აქ პირველ პლანზე გადარიბებული სტრუქტურა, თემატური სივინროვე, ზედაპირული ეფექტების სიუხვე და სრული აზრობრივი სიცარიელე და ენობრივი მარაგის გაღვევაა გაბატონებული. მეოცე საუკუნის ავსტრიული პოეზიის ავტორთა ის ოთხმოცდათხუთმეტი პროცენტი კი, რომელიც ჩემს პროექტში ვერ მოხვდა, აზრობრივი სისავსისა და განათლებულობის ისეთ სიმალლეს ქმნიან, რომელსაც ჩვენში მხოლოდ ერთეული ავტორები აღწევენ და ეს მათ, სულ მცირე, გმირობად ეთვლებათ.

- რა კრიტერიუმით შეარჩიეთ მთარგმნელთა ჯგუფი?

- ასეთ პროექტებზე მუშაობის დროს შერჩევის ერთადერთი კრიტერიუმი პროფესიონალიზმი და გამოცდილება უნდა იყოს. ოღონდ, ეს არ არის უკვე საბოლოოდ შექმნილი ერთობა. მეტიც, სამუშაო ჯგუფს უკვე არაერთი ადამიანი გამოაკლდა. ზოგი - იმიტომ, რომ მუშაობის რიტმი ვერ დაიცვა, ზოგი - იმიტომ, რომ თავისი დროის და შესაძლებლობების პერიფერიაში მიუჩინა ამ საქმეს ადგილი, ზოგი - იმიტომ, რომ საერთოდ ვერ შეასრულა სამუშაო ან აგდებულად და დაუდევრად მოეკიდა პროექტს. თუმცა, ნებისმიერი სამუშაო, დიდიც და პატარაც, ასეთი ისტორიებით ყოველთვის მდიდარია. სამაგიეროდ, სამუშაო ჯგუფი ღიაა და იგი ივსება ახალი სახელებით. დროთა განმავლობაში მთარგმნელთა ამ ჯგუფის რაოდენობა კიდევ უფრო გაიზრდება. მე თანამშრომლობას ვთავაზობ ნებისმიერ ლიტერატორს, რომელსაც თარგმანის გამოცდილება აქვს, განურჩევლად მისი ადგილისა და შესხედულებებისა, ასაკისა და საქმიანობისა. გაიზრდება, თუნდაც, იმ ადამიანებით, რომლებსაც დღემდე არ ვიცნობდი და ამ პროექტის წყალობით გავიცანი. ასე გავიცანი, მაგალითად, ქალბატონი ნატო თხილავა, შესანიშნავი გერმანისტი, რომელიც პროექტში მონაწილეობს, ერთის მხრივ, როგორც პნკარედის ავტორი, მეორეს მხრივ, როგორც ლიტერატურული მთარგმნელი. მისი პნკარედის ბაზაზე შესრულებული ანტონ ვილდგანსის ლექსების ლიტერატურული თარგმანები; პეტერ ჰანდკეს ლექსების ლიტერატურული მთარგმნელი კი თავად ქალბატონი ნატო იქნება. ქალბატონი შორენა შამანაძეც ასე გავიცანი. მე მის პროზაულ თარგმანებს დროდადრო ვაწყდებოდი პერიოდიკაში, ავსტრიაში კი მის მიერ ქართულად თარგმნილი თავისი რომანი მიჩვენა

მარიანა გრუბერმა, მიმდინარე ავსტრიული პროზის თვალსაჩინო წარმომადგენელმა. მე მაშინ არც კი ვიცოდი, რომ ეს მთარგმნელი ჩემივე კოლეგის და იშვიათი პიროვნების - შადიმანის - და იყო. მოგვიანებით წავიკითხე მის მიერ ჩინებულად თარგმნილი გერმანული პოეზიის ნიმუშებიც. იმის თქმა მინდა, რომ მე ამ მიმართულებითაც ვმუშაობ, ვეძებ ადამიანებს, რომლებიც მზად არიან, ამ საშურ საქმეში თავიანთი წვლილი შეიტანონ. და აქ ერთმანეთის გვერდიგვერდ მუშაობენ, მაგალითად, ყველასთვის უცნობი, გერმანულის ახალბედა მასწავლებელი ეკა კოკილაშვილი და ქართული მთარგმნელობითი ხელოვნების ერთ-ერთი დიდოსტატი, ქალბატონი ნანა გოგოლაშვილი. სხვათაშორის, მიუხედავად იმისა, რომ ქალბატონი ნანა ცნობილია, როგორც გერმანულენოვანი პროზის უბადლო მთარგმნელი, მას არ უთაკილია პნკარედების მომზადება, რაც ერთ დროს, გაუკუღმართებული ლიტერატურული პრინციპების გამო, ჩვენში უმადურ და არაფრადჩასაგდებ შრომად ითვლებოდა, და ეს - მაშინ, როცა უცხო ენის არმცოდნე პოეტისთვის ამა თუ იმ დიდი შემოქმედის სამყაროში ერთადერთი უახლოესი მეგზური პნკარედის ავტორი ხდება. ცოტა გვინახავს პნკარედის საფუძველზე მომზადებული საუცხოო თარგმანი? მთარგმნელებმა, რომლებსაც პნკარედების შუამავლობით ტექსტის თარგმნის მდიდარი გამოცდილება აქვთ, კარგად იციან მაღალი რანგის სპეციალისტთა მიერ მომზადებული პნკარედის მადლი. არასდროს დამავინყდება გერმანულენოვანი ლიტერატურის ერთობ გემოვნებიანი მთარგმნელის ასმათ ფიცხელაურის მიერ მომზადებული პნკარედის ხილვით გამონვეული სიხარული ბათუ დანელიასი, რომელიც თითქმის ორი ათეული წელი მუშაობდა მხატვრული თარგმანის კოლეგიაში და არ ეშლება უზადო პნკარედის ფასი, იმ ერთადერთი სარკმლის ფასი, რომელშიც მან უცხოენოვან პოეტს უნდა მოკრას თვალი. ასეთი პნკარედი ლიტერატურული მთარგმნელის ინტუიციის სიზუსტის გარანტიც არის და - თავისუფლებისაც.

- ალბათ, დამეთანხმებით, რომ პნკარედიდან შესრულებული თარგმანი მაინც თარგმანის თარგმანია და ორიგინალიდან ძალიან შორს დგას.

- რა თქმა უნდა. სწორედ ისეთ სიშორეზე და არა უმეტეს იმისა, ვიდრე თუნდაც ორიგინალის ჩვენეული აღქმა არის ორიგინალს დამორებული. ლექსის ნებისმიერი თარგმანი, ერთის მხრივ, არსებითი ზარალი და დანაკარგია, მეორეს მხრივ კი - ახალი და დამოუკიდებელი ლექსი. თარგმანის თეორიაში არსებობს უამრავი ურთიერთგამომრიცხავი თეორია, რომელთაგან არც ერთი კანონის უფლებით არ სარგებლობს. დიდი ანგარიშით, პოეზია საერთოდ არ ითარგმნება, კიდევ უფრო დიდი ანგარიშით კი იმის

მტკიცებაც შეიძლება, რომ პოეზია არც იკითხება, რაკი ნაკითხული ლექსის მიერ ჩვენს გონებაში დატოვებული ხატი ის არ არის, რაც ავტორმა დაწერა. სხვათაშორის, თვით ავტორის მიერ ნაკითხული მისივე ლექსიცი არ არის ის, რაც მანვე დაწერა. და მე ამ ლაბირინთში ტექნიკური თარგმანისთვის აუცილებელ სიზუსტეს ვერავის მოვთხოვ, ისევე, როგორც საკუთარ თავს არ ვთხოვ ამას. არ ვთხოვ იმას, რასაც სულ ცოტა ხანში ჩვენზე ათასჯერ უკეთ მოახერხებენ კომპიუტერული პროგრამები. სწორად გამიგეთ, მე თვითნებობის წინააღმდეგი ვარ. უბრალოდ, ჩვენი შესაძლებლობები ზღვარდებულია იმით, რომ ჩვენ ინტერპრეტატორები ვართ და არა უმეტესნი, ერთმანეთისა და სათარგმნი ტექსტებისა. ეგ არის მხოლოდ, რომ ბედნიერ შემთხვევებში თარგმანები კი არ კეთდება, არამედ იქმნება. და სწორედ იმისთვის, რომ საქართველოში რაც შეიძლება მეტი თარგმანი შეიქმნას და არა გაკეთდეს, საჭიროა ისეთი მთარგმნელობითი პროექტები, რომელსაც ამ შემთხვევაში მე ვხელმძღვანელობ. ანუ საჭიროა სისტემური და კომპლექსური, შინაარსობრივად ერთგვარად ამომწურავი პროექტები. და მიუხედავად ამ განცხადებისა, ჩემი პროექტის სახელწოდება თუ არის "მეოცე საუკუნის ავსტრიული პოეზია", ქვესათაურია "მასალები", რაც ყოველი ტომის გარეკანზე იქნება აღნიშნული. ეს აღნიშვა არ გულისხმობს მხოლოდ ავსტრიულ პოეტთა რაოდენობისა და მათი ტექსტების მოცულობის ჩემეულ ვერსიას, არც – სელექციის ჩემეულ ვერსიას, არამედ – იმ ექსპერიმენტსაც, რომელსაც ვატარებ ამ აქციის სახით. მრავალმხრივ დასახსრული ამ ექსპერიმენტის ერთი არსებითი ელემენტია, მაგალითად, ამ ოცდაათტომეულის გამოცემის ჩამთავრებისთანავე, მისი განმეორებით გამოცემა, ოღონდ პირველ გამოცემაში შესულ გერმანულენოვან ტექსტთა მთარგმნელებად უკვე სულ სხვა პოეტები მოგვევლინებინ, რომლებიც ისარგებლებენ უკვე მომზადებული პნკარედებით ან ლექსებს თავად თარგმნიან, გერმანული ენის ცოდნის შემთხვევაში, ნიგნების გვერდებზე წარმოდგენილი დედნიდან. ამ ექსპერიმენტის სხვა ელემენტია, ვთქვათ, სათარგმნელად რომელიმე ავტორის ლექსთა გადანაწილება ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავებული მთარგმნელობითი მეთოდის მქონე ქართველ პოეტთა შორის. მაგალითად, გერმანულენოვანი ექსპრესიონიზმის მშვენიერების, ფრანც ვერფელის ლექსების თარგმნა ერთმანეთისგან აბსოლუტურად განსხვავებული მთარგმნელობითი ხელნერის მქონე ბათუ დანელიას, ზვიად რატიანს და გია ჯოხაძეს შევთავაზებ. ეკა კოკილაშვილის და თენგიზ ხაჭაპურიძის მიერ მომზადებული პნკარედებიდან შესრულებული მათი თარგმანები წარმომჩენი იქნება არა მხოლოდ ხედვის სხვადასხვა კუთხის, არამედ

- ტექსტის დამუშავების სხვადასხვა ესთეტიკის. ბათუ დანელია ლექსის ფაქტურისა და ფორმის მთლიანობის შენარჩუნების ოსტატია და დიდ დროს უთმობს ტექსტის ფილოსოფიაზე მუშაობს, ზვიად რატიანი თარგმანში წინ წამოსწევს და ხაზგასმულად აძლიერებს ემოციურ და დრამატულ სანწყისს, გია ჯოხაძის თარგმანები კი არა ლექსის, არამედ სათქმელის და შინაგანი შინაარსის გადმოქართულების მიმზიდველი, მეტად ორიგინალური მცდელობებია, დაფუძნებული კლასიკური ქართული ლექსის რიტმული სტრუქტურის შესაშურ ცოდნაზე. ერთგვარი უხილავი, არადემონსტრაციული პერფორმანსის ხასიათი ჰქონდა ქართული პოეზიის ორი დახვეწილი წარმომადგენლისთვის, ჯარჯი ფხოველისა და ბესიკ ხარაწაულისთვის, ავტორთა შერჩევას. ისეთი განცდა მქონდა, თითქოს მათთვის ისევე ვარჩევდი ავტორებს, როგორც სცენარი ინერება ხშირად მსახიობისთვის. მოკლედ, ჩემთვის ეს გამოცემა ერთი დიდი ექსპერიმენტი, რაც ასევე წარმოდგენილი მაქვს, როგორც დიალოგი მეოცე საუკუნის უნიჭიერეს ავსტრიელ ექსპერიმენტატორებთან - არტმანთან და იანდლთან, ბაიერთან და ჰანდკესთან, ცელანთან და ოკოპენკოსთან. თვითმზნურ ორიგინალობასთან არაფერი ექნება საერთო ჩემს ჩანაფიქრს, რომ იმავე არტმანისა და იანდლის დიალექტური ლექსების თარგმნა ქალბატონ ეთერ თათარაიძეს შევთავაზო. ბედნიერი ვარ, რომ პროექტში მონაწილეობს ჩემთვის უძვირფასესი მთარგმნელი ბესიკ ადეიშვილი, რომლის ესთეტიკა უნიკალური მოვლენაა ქართულ მთარგმნელობით ხელოვნებაში.

- საინტერესოა, ქართულად დღემდე არსებული თარგმანები თუ მოხვდება თქვენს პროექტში?

- მოხვდება კი არა, სწორედ მთარგმნელობითი კოლეგიის მუშაობის ოქროს წლებში მომზადებული თარგმანებისგან შედგება, მაგალითად, რილკეს ლექსების ტომი. ამ ტომში თავს მოიყრის ვახუშტი კოტეტიშვილის და ჯემალ აჯიაშვილის განუმეორებელი თარგმანები. ამავე ტომში იქნება წარმოდგენილი გივი ალხაზიშვილის და ლულუ დადიანის თარგმანები. მრავალტომეულის მეორე გამოცემისთვის კი ვგეგმავ არა ვახუშტი კოტეტიშვილის, არამედ ლულუ დადიანის მიერ თარგმნილ "დუინურ ელეგიებს". ასევე, გამოცემა თავს მოიყრის თრაკლის ლექსების ჩემეულ თარგმანებს, შესრულებულს ჯერ კიდევ ოთხმოცდამეორე წლების ბოლოს და ოთხმოცდაათიანი წლების დასაწყისში. ასევე დიდი ხნის წინ არის თარგმნილი დავით წერედიანის მიერ ცელანის და ბახმანის ლექსები, კონსტანტინე ზ. გამსახურდიას მიერ - ჰოფმანსთალი, ბესიკ ადეიშვილის მიერ - ავსტრიელი კონკრეტისტები, ქრისტიანე ლავანტის ლექსები, გამოცემული გერ-

მანისტ თამარ კოტრიკაძის ინიციატივით და რედაქტორობით. მაგრამ ეს მანც მხოლოდ ზღვაში წვეთია. ავსტრიელ პოეტთა მთელი თაობები, ფაქტობრივად, პირველად წარსდგებიან ქართველი მკითხველის წინაშე.

- ამჟამად რა ეტაპზეა თარგმნის პროცესი და რა დროს მოიცავს პირველი გამოცემა?

- პროექტი დაახლოებით ოთხნლიანია, 2006 წელს დაგეგმილია პირველი ექვსი ტომის გამოცემა. პროექტი გამომცემლობა "საარის" ბაზაზე ხორციელდება, გამომცემლობის რედაქტორის - ლევან თითმერიას - პირადი დაინტერესებით და გამოცემის პროცესისთვის, ფაქტობრივად, იდეალური პირობების შექმნით. ვინც ლევანს იცნობს, მისი ასეთი მხარდაჭერა არ გაუკვირდება. "საარში" უკვე არსებობს "ევროპული და ამერიკული ლიტერატურების განყოფილება", და სწორედ ამ განყოფილებაში მზადდება ეს ტომები გამოსაცემად. მომდევნო წლებში გამოცემის პროცესი დაჩქარდება და, საშუალოდ, ყოველ სამ თვეში ორ ტომს მიიღებს მკითხველი. გარდა ამისა, უკვე იანვრის შუა რიცხვებიდან, უცხო ენების უნივერსიტეტში განთავსებულ ავსტრიულ ბიბლიოთეკაში, ბიბლიოთეკის ხელმძღვანელის ქალბატონი მზია გალდავადის თანადგომით, პერიოდულად მოეწყობა ავსტრიული პოეზიის საღამოები სწორედ პროექტის ფარგლებში განხორციელებული თარგმანების გამოყენებით.

- საუბრის დასაწყისში თქვენ თქვით, რომ ავსტრიული პროექტი თქვენი პროგრამის პირველი მერცხალია და სხვა ქვეყნების ლიტერატურაც ახსენეთ.

- დიახ, და უკვე მოსანიშნი სამუშაოებიც დაწყებულია. დიდი სურვილი მაქვს, ავსტრიული პროექტის პარალელურად, ამერიკული და ფრანგული პოეზიების ანალოგიური პროექტები განვახორციელო. ერთადერთი, რაც ამ საქმეს ესაჭიროება, არის ფული. ავსტრიული მხარე, როგორც უკვე აღვნიშნე, მხოლოდ ნაწილობრივ აფინანსებს ამ პროექტს. მე ყველაფერს ვეცდები, რომ ამ პროექტით ქართველი ბისნესმენები დავაინტერესო. ეს არ არის საჩვენებელ, ბრჭყვიალა ეფექტებზე გათვლილი პროექტი და ქართული ლიტერატურისთვის, ქართული კულტურისთვის, ჩვენი ინტელექტუალური ცხოვრებისთვის მისი ფასდაუდებელი მნიშვნელობის დანახვასაც მხოლოდ ის ბიზნესმენები შეძლებენ, რომლებიც თანაუდგანან ყოველთვის რეალური პროდუქციის შექმნაზე ორიენტირებულ მოძრაობებს.

დეკემბერი, 2005

"მაპატიეთ, მაგრამ მე ამ კაცზე მეტი არაფერი მაქვს სათქმელი"

ესაუბრა სოფო კომლაძე

- დათო, თქვენ პირველად ჩვენი გაზეთისთვის მიცემულ ინტერვიუში გაახმოვანეთ თქვენი მრავალტომეული საგამომცემლო პროექტი "მე-20 საუკუნის ავსტრიული პოეზია", ამიტომ ბუნებრივია, შევწუხდით, როცა გაზეთ "ლიტერატურულ საქართველოში" კრიტიკოს ლევან ბრეგაძის წერილი წავიკითხეთ, რომელმაც მრავალტომეულის მე-2 ტომში წარმოდგენილი თქვენი თარგმანები გააკრიტიკა.

- მე ვერ ვიტყვოდი, რომ გააკრიტიკა, ისევე, როგორც ვერ ვიტყვოდი, რომ ის კრიტიკოსია. მან დაძებნა ლაფსუსები, რომლებიც ნებისმიერ გამოცემაში შეიძლება გაიპაროს. ასეთი ლაფსუსები შეიძლება მოიძებნოს თუნდაც უმდიდრესი გამოცდილების მქონე მთარგმნელებთან. მით უმეტეს, რომ დღემდე ჩემს არც ერთ წიგნს რედაქტორი არ ჰყოლია. რედაქტორის ფუნქცია კი, ყველა სხვა სიკეთესთან ერთად, ისიც არის, რომ წიგნში ასეთი ლაფსუსები გამოირიცხოს. ჩემი ფინანსური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, ჩემი წიგნების ერთადერთი რედაქტორიც მე ვარ, კორექტორიც, გერმანული ტექსტების ამკრეფიც, დამკაბადონებელიც და დიზაინერიც. ჩემი ასეთი მოქმედება, რომელიც უკვე ათწლეულებს ითვლის, სავსებით სისტემურ ლიტერატურულ პოლიტიკას უკავშირდება და ბრეგაძეებისთვის მათ გახსნას არ ვაპირებ, ისე, როგორც იმაზე საუბარს, თუ რა დანიშნულება აქვს ჩემთვის ჩემივე შეცდომებს. ისინი ამ ყველაფრის გასაგებად მზად არ არიან. ბრეგაძის ნამდვილი საფიქრალი ჩემი თარგმანების ხარისხი არ ყოფილა. მისი წერილის საჩვენებელი მხარე ერთია, ფარული მიზანი კი – სულ სხვა. მართლაც განსაკუთრებული პიროვნული უნარები სჭირდებოდა ბრეგაძეს, რომ ამ ლაფსუსების ირგვლივ განვითარებული "მსჯელობებით" და "კომენტარებით" მისთვის სასურველი რეალობა დაეხატა იმ გაზეთის მკითხველისთვის, რომელიც საბჭოთა ხელისუფლების მზის ჩასვენებისთანავე ბორცს მიღმა აღმოჩნდა. და აქ საქმეში ჩაუხედავი ადამიანი ძნელად თუ მიხვდება, საბჭოთა "კრიტიკული", უკვე საცენზურო ტრადიციის როგორ ერთგულებას ამჟღავნებს ამ ბინძური წერილის ავტორი (იგი ბინძური არ იქნებოდა, მხოლოდ ჩემი თარგმანების სიზუსტე-უზუსტობა რომ ჰქონდეს თემად). ბრეგაძეს, უბრალოდ, ერთი მხრივ მისმა გონებრივმა შეზღუდულობამ, მეორე მხრივ ბოლმის უკიდურესად მაღალმა ხარისხმა, მესამე მხრივ კი პოეზიათმცოდნეობის

ფრონტზე ყველასთვის ცნობილმა მისმა წარსულმა არ მისცა შესაძლებლობა, რომ თავისი რეალური გამოცდილება და ფარული სურვილები უკეთ შეენიღა. ამ მთარგმნელობითი ლაფსუსებიდან მოისურვა მან იმ ყველაფრის გამოყვანა და ჩემთვის დაბრალება, რაც ჩემს დისკრედიტაციაში წვლილს შეიტანდა. მისი წერილის უკიდურესად აგრესიული ტონი და შინაარსი, რომელიც ყოვლად უადგილოა უახლეს ქართულ მწერლობაში ჩემი ლიტერატურული საქმიანობის რეალური მნიშვნელობის ფონზე და რომელსაც მართლა არ იმსახურებს არც ჩემი შემოქმედება და არც ჩემი საგამომცემლო და საორგანიზაციო აქტივობა, იმდენ ქვენა მიზანს და ჩანაფიქრს მალავს, რომ ბრეგადის პიროვნულ დონემდე დასვლა იქნებოდა საჭირო ამ ყველაფერზე სასაუბროდ. თვით ბრეგაძეც დიდი ხანია ხვდება, რომ მე მას თავს არ ვუყადრებ, და ამის გამო მისი შინაგანი დაძაბულობა წლით-წლობით მატულობს. ამ ნეგროზით არის გააჟღენთილი მისი ეს წერილიც და ამ წერილის გამოქვეყნების პოლიტიკაც.

- გამოქვეყნების პოლიტიკაში რას გულისხმობთ?

- დაუკვირდით: ნივნივაძე ხომ სწორედ ის მოკალმეა, რომელმაც ერთ დროს "ლიტერატურული საქართველოს" გვერდებზე საქვეყნოდ ამხილა ბრეგადის ლიტერატურული გემოვნების სრული უბადრუკობა (თუმცა, დავაზუსტებ, თვით მხილების მისმიერი ფორმა ჩემთვის სრულიად მიუღებელი იყო, როგორც საერთოდ ნივნივაძიზმი). რამდენიმე წლის წინ კი (ანუ ნივნივაძის მიერ ბრეგადის საქვეყნოდ გამასხრებიდან თითქმის ერთი ათწლეულის მერე) შურისმაძიებელი ბრეგაძე, რომელმაც ნივნივაძიზმის წინააღმდეგ დაწერილი ერთი ჩემი სტატიით ისარგებლა, კვლავ ნივნივაძის წინააღმდეგ აქტიურ მებრძოლთა რიგებში ჩადგა. გადის ამ ფაქტიდან რამდენიმე წელი და აი, ახლა, ჩემი დისკრედიტაციის პათოსით შეზელილ წერილს ბრეგაძე სწორედ იმ ნივნივაძესთან მიარბენინებს დასაბეჭდად, რომელმაც ის ერთ დროს ასე უმოწყალოდ აიგდო მასხრად. მიარბენინებს, რადგან იცის, მისი "ისტორიული" მტერი ნივნივაძე მას ამ წერილს აუცილებლად გამოუქვეყნებს. ყოფაქცევის რა სიმსუბუქეა, არა? მაგრამ ნივნივაძის გულის მოსაგებად უფრო მეტი ქლესაობაა საჭირო და გამოცდილი "კრიტიკოსი" ამ ამოცანასაც "წარმატებით" ართმევს თავს: წერილში რამდენჯერმე საგანგებოდ აზუსტებს, რომ მე "ტრფობა წამებულთას" ავტორი ვარ (თუ გახსოვთ, თავის დროზე ნივნივაძემაც იმ იმედით გამოაქვეყნა "ლიტერატურულ საქართველოში" ფრაგმენტები ჩემი "ტრფობა წამებულთა"-დან, რომ საზოგადოებას მომიქსევდა, მაგრამ ასე არ მოხდა); რომ "ტრფობა წამებულთა" პორნოგრაფიული ტექსტია; რომ ამ ტექსტის ავტორმა ქართული აგიოგრაფიული მწერლობა მასხრად აიგ-

დო; რომ "ტრფობა წამებულთას" ავტორი განათლების სამინისტროს მაღალანაზღაურებადი მოხელეა (მიკვირს, ჩემი ხელფასის რაოდენობა რატომ არ გამოიძია და არ მიუთითა! ან რას თვლის ბრეგაძე მაღალ ანაზღაურებად? ბატონი ხუტას ხელისბიჭობისდროინდელი ბრეგაძის გამოცდილება და, ალბათ, ბევრი სხვა გამოცდილებაც, შეუძლებელს ხდის მისთვის ჩემზე, როგორც მისგან განსხვავებული ცხოვრებისეული და შემოქმედებითი გამოცდილების მქონე ადამიანზე გულახდილ ფიქრებს!). თუმცა, ეს საკითხის მხოლოდ ერთი მხარეა: ბრეგაძე ასეთ თამაშებში იმდენად გამოცდილი კაცია, რომ არა მგონია გულის სიღრმეში სჯეროდეს, ნივნივადეს ჩემს თანამოსანგრეობაში დავაჯერებ და ამით ერთდროულად ორ კურდღელს დავიჭერო (ანუ ნივნივადესაც წაველაქუცები და ბარბაქაძესაც ვავნებო). არც ნივნივადეა ასეთი უმანკო ფიქრების კაცი. უბრალოდ, აქ მათმა ინტერესებმა ერთმანეთი გადაკვეთა და ისინი გაერთიანდნენ, მათ უთქმელად გაუგეს ერთმანეთს. მათი ადრეული დაპირისპირებაც თითქოს განეიტრალდა, თითქოს გაქრა ორი მოსისხლე მტრის სამარცხვინო წარსული, მათ ფანტაზიებში მარიფათიანად "გადიჭრა" წარსულთან ურთიერთობა! ისე, მკითხველის მეხსიერების მიმართ პატივისცემაც ასეთი უნდა!

- თქვენ ფიქრობთ, რომ ბატონი ლევან ბრეგაძე თავის წარსულთან დაკავშირებულ ურთიერთობებსაც აგვარებდა, როცა თქვენი თარგმანების შესახებ წერილი "ლიტერატურულ საქართველოში" გამოაქვეყნა?

- შეგახსენებთ, რომ ჩემს წინააღმდეგ დაწერილ წერილში ბრეგაძე ერთგან სწორედ იმაზე სწუხს, თარგმანის ისტორიკოსები შეცდომაში არ შეიყვანოს და მათ არ იფიქრონ, თითქოს ბრეგაძეს ბრალი ედოს ჩემი თარგმანების საშინელებაში, რაკი ბრეგაძე ოდესღაც მადლობით მოვიხსენიე იმის გამო, რომ ერთხელ მან ჩემს სტუდენტობისდროინდელ თარგმანებში უზუსტობები დაძებნა და მათზე მიმითითა. კაცისთვის, რომელსაც თავი იმით მოაქვს, რომ ოდესღაც ხუტა ბერულავას რედაქტორობით გამოცემულ ბავშვთა ფონდის გაზეთში დაბეჭდილი რამდენიმე გერმანული ეპიგრამის მთარგმნელია, ისიც კი მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა, თარგმანის ისტორიაში მასზე რას იტყვიან, და მნიშვნელობას მოკლებული როგორ იქნებოდა ის ფაქტი, რომ ნივნივადის მიერ გამოაშკარავებულ მის ლიტერატურულ და პიროვნულ "ღირსებებზე" ერთ დროს ლამის ბავშვებიც კი საქმის კურსში იყვნენ?! რა, სალიტერატურო კრიტიკის ისტორიის აზრი რით ვერ არის მნიშვნელოვანი? როგორ არ გაახსენდებოდა ეს წარსული, როცა ჩემს სადისკრედიტაციოდ მომზადებულ წერილს სწორედ ნივნივა-

ძესთან მიაბენინებდა?! მე მხოლოდ ის ვიცი, რომ ასე უღირსებო ხალხი იქცევა და ასეთ ხალხს პასუხი არ უნდა გავცე, მხოლოდ გავერიდო. სწორედ ისე, როგორც რკინიგზის სადგურზე თავს აარიდებენ ხოლმე ვინმე შარზე მყოფ უსაქმურს, რომელიც ცდილობს, მიზანში ამოღებული გამვლელი კონფლიქტში ჩაითრიოს. ბრეგაძე დღემდე ვერ ხვდება, თუ რატომ ვერ ვიკადრებ, მას თავი გავუყადრო. ვერ ხვდება იმიტომ, რომ მას აკლია კეთილშობილება. ამის გამო ვერ მიხვდა იმასაც, თუ რა ტონით არ უნდა მელაპარაკოს. მან ჩემთან სალაპარაკოდ უკვე დიდი ხნის წინ შეარჩია ის ტონი, რომელსაც მე არ ვიმსახურებდი. ასეთ შეცდომებს კულტურის და განათლების ნაკლებობიდან მომდინარე შეცდომებს უწოდებენ, და ისინი თავს ვერასდროს მაღავენ. ადამიანური სიბრყვე, ყველაფერთან ერთად, იმაშიც მყლავნდება, რომ ბრიყვმა არ იცის, ვის რა ტონით ელაპარაკოს. ეს კაცი რალაცით ყოველთვის ნიკანდრო ქირიას მაგონებდა. როცა მისი ეს წერილი წავიკითხე, რომელიც ვითომ ჩემს თარგმანებს ეხება, სინამდვილეში კი ასე ვირეშმაკულად არის მასში შეფუთული სულ სხვა მავნებლობა და მზაკვრობა, მივხვდი ამ მსგავსების რეალურ შინაარსს...

- ლევან ბრეგაძის სტატიაში, რომელიც თქვენს თარგმანებს ეხება, თქვენს საკუთარ შემოქმედებაზეც ხდება თავდასხმა, თქვენი პოეზია დახასიათებულია, როგორც უაზრო. ასევე, რატომღაც, ხელახლა ხდება თქვენი "ტრფობა წამებულთას" აქტუალიზება. არა მგონია, მხოლოდ "ლიტერატურული საქართველოს" რედაქტორის გულის მოსაგებად ხდებოდეს საზოგადოებისთვის იმის შეხსენება, რომ თქვენ "ტრფობა წამებულთას" ავტორი ბრძანდებით.

- არც მე მგონია. ლოგიკურია, რომ სწორედ წივნივაძის გაზეთში (უკვე მერამდენედ!) და სწორედ ბრეგაძის მიერ (პირველად და, მჯერა, არა უკანასკნელად!) ხდება იმის აღმოჩენა, რომ ჩემი ლექსები არის უაზრო. აი, მისი სიტყვები ჩემი მისამართით: "მისი ორიგინალური უაზრო ლექსები". ერთ ადგილას კი ნათქვამია, რომ მე სისულელეს მაღალ პოეზიად ვასაღებ ჩემს ლექსებში, და აქ "ლექსები" ბრჭყალებშიც კი აქვს ჩასმული. ანუ, ლექსიც კი არ ჰქვია თურმე იმას, რასაც მე ვწერ. ასევე ბრჭყალებში ჩასმული აღვმოვჩნდი, როგორც შემოქმედი. აი, კიდევ ერთი ადგილი მისი წერილიდან: "საქმე ის გახლავთ, რომ სწორედ ამგვარი უაზრობები ჰგონია დათო ბარბაქაძეს პოეზია! მის საკუთარ ლექსებს ჩახედეთ და დარწმუნდებით, ოდნავადაც რომ არ ვაჭარბებ". მე არ მიკვირს ეს ყველაფერი. ხომ ხვდებით, როგორი უსიამოვნო იქნებოდა ჩემთვის, ხუტა ბერულავას პოეზიის აპოლოგეტ ბრეგაძეს და რელიქტების გაზეთის რედაქტორ წივნივაძეს ჩემი პოეზია რომ მოსწონდეთ! ბრეგაძის, როგორც ლექსების

მკითხველის გამოცდილება გამორიცხავს პოეზიის პატივისცემას. მეორეს მხრივ, მისთვის უაზროა ყველაფერი, რაც მას არ ესმის (ესეც ჩვეულებრივი ამბავია კულტურულად უმნიშვარი ადამიანების შემთხვევაში). ბრეგაძეს კი პოეზია მართლა არ ესმის და მე მართლაც საღაზროს ავუჯანყდებოდი, მასთან ამ თემაზე სერიოზული კამათი რომ გამემართა და მასთან ჩემს ლექსებზე დამენყო საუბარი. ერთი სიტყვით, ჩემს პოეზიაზე ეს თავდასხმა ნივნივადე-ბრეგაძის ტანდემის გონებრივი სიძლიერის კარგი ნიმუშია და ისლა დამრჩენია, ლიტერატურის ისტორიას, რომელსაც ბრეგაძე ასე მღელვარედ შეეხო თავის წერილში, მოთმინებით გადავულოცო ბოლო სიტყვა: მასში ჩემი ლექსები დარჩება თუ - ამ ტანდემის მიერ ათასი ბნელი მიზეზით დანერილი "კრიტიკული" წერილები და ჩემი პოეზიის მათმიერი შეფასებები? შემძლია ეს კითხვა სხვა კუთხითაც დავესვა: ქართულ ლიტერატურას იმიტომ შემორჩება ჩემი სახელი, რომ ბრეგაძე ჩემს ლექსებს "ორიგინალურ უაზრო ლექსებად" მიიჩნევს თუ ბრეგაძის სახელი მხოლოდ იმიტომ გაივლევს ხოლმე ქართული ლიტერატურის ისტორიაში, რომ ჩემს ლექსებს აეკიდა და მათზე თავისი ღრმა აზრი ასეთი ყოვლისმომცველი ლაკონურობით ჩამოაყალიბა? (თუმცა, ვშიშობ, თუ მე ვაჯობე, მაშინ ის თავის სიბრყველიც კი ვერ იქნება ორიგინალური, რადგან, სულ მცირე, ნივნივადესთან ერთად მოუწევს ისტორიაში დარჩენა). მოკლედ, ხუმრობა ხუმრობად და ახლა მისი "კრიტიკული" წერილის უბინძურეს მხარესაც მივაქციოთ ყურადღება: სწორედ ნივნივადის გაზეთში და სწორედ ბრეგაძის მიერ უნდა განხორციელებულიყო საბჭოთა დროის ცენზორთა სიმალლის ღირსი ეს აქცია: ჩემი თარგმანების გაკრიტიკების საბაბით ჩემი, როგორც "სკანდალურად გახმაურებული პორნოგრაფიული ტექსტის ავტორის" თემის აქტუალიზების და ჩემი საჯაროდ დაბეზლების მცდელობა იმ ინსტიტუციაში, სადაც ამჟამად ვმუშაობ (სხვათაშორის, მის მიერ მოძიებული ინფორმაცია ყალბია, მე "ირმის ნახტომის" ხელმძღვანელი არ გახლავართ); წარმომიდგენია, როგორ უნდა ჰქონდეს ამ ადამიანს ღირსება დაკარგული, რომ მეორე ადამიანის (თანაც მასზე ოცი წლით უმცროსის) დისკრედიტაციის მიზნით ასეთ მზაკვრულ ფანდს მიმართავდეს. დავუშვათ, მართლა ბრეგაძეებისთვის და ნივნივადეებისთვის სასურველი ძველი დრო იყოს და მათ მიერ "ტრფობა წამებულთას" პორნოგრაფიულ კონტექსტში აქტუალიზებას მათთვის სასურველი ნაყოფის გამოღება შეეძლოს?! მაშინ ხომ, სულ მცირე, დავკარგავდი სამსახურს, რომელსაც მთელი ჩემი მონდომებით და სიყვარულით ვემსახურები (სამინისტრო თავს დაიზღვევდა უსიამოვნო რეალობისგან და მასზე შეტყვევებით ისედაც წერვებდანყვეტილი თავიდან მოიშორებდა

ადამიანს, რომელიც თავისი გარყვნილებით პერმანენტულად ეჭვქვეშ აყენებს სამინისტროს რეპუტაციას); მაშინ კი იძულებული გავხდებოდი, ჩემი თავის და ოჯახის რჩენაზე იმაზე ბევრად მეტი დრო, ნერვები და ენერგია დამეხარჯა, ვიდრე ახლა ვხარჯავ. შესაბამისად, ავსტრიული პოეზიის მრავალტომეულის გამოცემის საქმეც უკან-უკან ნავიდოდა და ჩემი "ორიგინალური უაზრო პოეზიაც" ერთიანად შემცირდებოდა; უარეს შემთხვევაში, ეს სიგნალი წარმატებული ნაქეზება იქნებოდა ათასი ჯურის "პატრიოტისთვის" და "პატიოსანი ადამიანისთვის", რათა თავ-თავიანთი პატრონების გულის მოსაგებად და ათასი ბნელი სურვილის ასრულების მიზნით ფიზიკურად გამსწორებოდნენ ან ისე გადავეტეხეთ ხერხემალში, როგორც ამას საბჭოთა პერიოდში უნაკლოდ აკეთებდნენ მათი სულიერი ძმები. უბრალოდ, ბრეგადის ჩანაფიქრს ჩვენი დრო ხელს არ უწყობს, მისდა სამწუხაროდ. მართალია, ცუდი დროა, მაგრამ არც ისეთი, ბრეგადების ოცნებები რომ ხდებოდეს. ამიტომ, ისლა დარჩენია, ბოლმისგან გულგასიებულმა გამიხსენოს ხოლმე. მე ბრეგადის პრიმიტივიზმს ვერ გამოვედევნები და ისეთივე მიმტევებლური ღიმილით ავარიდებ მზერას, როგორც ამას ჩემი და ჩემზე უფროსი თაობის სხვა ლიტერატორები აკეთებენ, როცა ჩვენს პროფანიზებულ სამწერლო პერიოდიკაში პოსტმოდერნის თემაზე ბრეგადის მორიგი სულელური ოპუსი გამოჩნდება ხოლმე. მე ვფიქრობ, ბრეგადემ უშეცდომოდ ამოიცნო საკუთარი თავი, მიუხედავად იმისა, რომ მე ეს კონკრეტულად არ დავასახელებ, როცა ერთ ინტერვიუში პოსტმოდერნის თემის პარაზიტები ვახსენე.

- პოსტმოდერნიზმი მართლაც მოდურ თემად იქცა დღევანდელ საქართველოში. მასზე ბევრს წერენ და კამათობენ ჩვენი ლიტერატორები.

- დიახ, ასეა იმიტომ, რომ ეს ბევრს თანამედროვედ ყოფნის ილუზიას უქმნის. ხალხი, რომელიც ათიოდე წლის წინ უბრალო და უფროსი საბჭოთა ლიტერატურათმცოდნეობითი აპარატით მეტყველებდა, მოულოდნელად გადაიქცა პოსტსტრუქტურალიზმის და ღმერთმა უწყის კიდევ რამდენი "იზმის" ერთგულ ადეპტად. მათ ნაწერებში ისეთი ტერმინოლოგიური ქაოსია, თითქოს ადამიანი კოსმოსის დაბადებას ესწრებოდე. თუმცა, ეს მხოლოდ მოჩვენებითი ეფექტია. უბრალოდ, ასაკოვანმა თაობამ, უმცროსი და საშუალო თაობების გავლენით, იმის საპირისპიროდ დაიწყა წერა, როგორც ადრე წერდა. მაგრამ მათ თვითგამოხატვის არასწორი გზა აირჩიეს. ისინი ლექსიკონებით და ფართო მასებისთვის განკუთვნილი ცნობარებით ეცნობიან ახალ-ახალ მომხიბლავ თეორიებს და ცალკეული ცნებების განმარტებებს, მერე კი მათზე ქართული მწერლობის დამყნობას

ცდილობენ. ფიქრობენ, რომ ასე უკეთ მოხერხდება თვით მათი "დამაგრება" ქართულ სამწერლო ასპარეზზე. ბრეგაძე ამ უცნაურ არსებებს შორის ერთ-ერთი წამყვანი ფიგურაა და მისი მდგომარეობის კომიზმს ესეც ქმნის. ამიტომ უყურებენ მიმტვევებლური ღიმილით მის "პოსტმოდერნისტულ" საქმიანობას საქმეში ჩახედული ადამიანები. არ მჯერა, რომ ის თავის ამ თაღლითობას ვერ ხედავდეს. უბრალოდ, მას ჰგონია, რომ ამას სხვები ვერ ხედავენ. და კიდევ, ჰგონია, ვინმე სერიოზულად მიიღებს მის უტიფარ განცხადებას, დღეს საქართველოში ორიგინალური ლიტერატურის კრიტიკა არსებობსო.

- ჩემთვის ცნობილია თქვენი აზრი, რომ დღეს საქართველოში სალიტერატურო კრიტიკა არ არსებობს. ამიტომ, ბუნებრივია, ეს აზრი გაალიზიანებს ნებისმიერ ლიტერატორს, რომელიც ლიტერატურული კრიტიკის სფეროში მუშაობს.

- ბრეგაძის გალიზიანებას და ფორიაქს სხვა მიზეზი აქვს. მხოლოდ მას შეიძლება ეგონოს, რომ უნაკლოდ შენიღბა თავისი გეგმა, როცა ჩემს პოეზიას თავს დაესხა. სწორედ იქიდან გამომდინარე, რომ ლიტერატურის კრიტიკოსობას იბრალებს, გადანწყვიტა ასეთი იაფფასიანი შესტით გათავისუფლებულიყო მისთვის შემანუხებელი იმ რეალობის კომპარიდან, რომ დამოუკიდებელი საქართველოს პირველივე წლებიდან მოყოლებული, ახალ ქართულ პოეზიას სულ ორი-სამი პირველადი, გნებავთ საკვანძო ფიგურა ჰყავს და მათ შორის ერთი მეც გახლავართ, ამ ფიგურების დროულ, ზუსტ და ენერგიულ აქტივობასთან კი პრაქტიკულად დაკავშირებულია ყველა ის მნიშვნელოვანი ტენდენცია, რომელიც დღეს ქართულ პოეზიაში ფიქსირდება; ხოლო ბრეგაძის (ისე, როგორც ბევრი სხვა "კრიტიკოსის") ხედვის არეში რატომღაც ვერც ერთი ეს სახელი ვერ მოხვდა თავის დროზე. ახლა კი, როცა დათო ბარბაქაძე რვა პოეტური კრებულის ავტორია და ქართული მწერლობისთვის მისი შეუცვლელი მნიშვნელობა ეჭვგარეშეა, ბრეგაძე ოცდამეერთე საუკუნის პირველ ათწლეულში ნაირნაირ ლექსიკონებში ყბადაღებული "ორმაგი კოდირების", "პოსტმოდერნიზმის", "დისკურსის" და სხვა მოდური ცნებების განმარტებებს კითხულობს, მერე კი, ასეთი უცნაური ცოდნით შეიარაღებული, ქართული ლიტერატურის ისტორიის გადანერას იწყებს. მას დაავიანდა, სულ ეს არის. როცა ის ხუტა ბერულავას პოეზიის აზრობრივ მასშტაბებში იყო ჩაღრმავებული, მე და ჩემი თაობის წამყვანი მწერლები დროს ბრეგაძესავით აზრიანად არ ვკარგავდით. მაგრამ როგორ უნდა მოხსნილიყო შემანუხებელი შინაგანი კონფლიქტი მაჩანჩალა ბრეგაძეში, რაკი ასეთი რეალობა მის გაუგებარ ამბიციებთან თანხმობაში ვერ მოდიოდა? როგორ უნდა

დაპირისპირებოდა მისთვის შემანუხებელ იმ რეალობას, რომ დათო ბარბაქაძის შემოქმედების მიმართ ახალგაზრდა თაობის ინტერესი ძალიან მაღალია? რა თქმა უნდა, საქმის თაღლითური გაიოლებით! ნაცვლად გულწრფელი აღიარებისა, რომ ის, უბრალოდ, მრავალ გასაგებ თუ გაუგებარ მიზეზთა გამო, მიმდინარე მოვლენების მიღმა დარჩა, ჩემი რვავე პოეტური კრებული, მთელი ჩემი პოეზია მის მიერ ხელის ერთი აქნევით გამოცხადდა უაზრობად. აი, პატიოსანი კრიტიკოსის ფუნქციის ბრეგადისეული გაგება! ასეთი ლიტერატურული კრიტიკა საქართველოში ნამდვილად არსებობს თუნდაც იმიტომ, რომ ბრეგაძე და წივნივაძე არსებობენ! მათ უკვე შეიტანეს თავიანთი ნვლილი ქართული ლიტერატურული კრიტიკის არარსებობაში. მე პასუხს ვაგებ ჩემს ამ სიტყვებზე. მაპატიეთ, მაგრამ მე ამ კაცზე მეტი არაფერი მაქვს სათქმელი. მე მისგან ძალიან, ძალიან შორს ვარ. ის რომ ერთი საშუალო მოკალმე არ იყოს, ამას მიხვდებოდა. მიხვდებოდა იმასაც, რომ მისი მავნებლობები მხოლოდ საკუთარი უსუსურობით მასავით გაბოროტებულ და მასავით ჩავლილ უპრინციპო ხალხს თუ გაახარებს და ააყვავებს. ამიტომ ნუ ჩათვლით თქვენს შეკითხვებზე ჩემს ამ პასუხებს მის წერილზე პასუხად. ამიტომ არ ვაპირებ არც მის სამომავლო მავნებლობებზე და მოსალოდნელ სიცარიელებზე პასუხის გაცემას. ასეთ ხალხთან კამათი ჩემთვის არავის უსწავლებია.

მაისი, 2007

მცირე, მაგრამ აუცილებელი შენიშვნა ერთ დიდ სიბრყვეზე

ამთავითვე საჭიროდ ვთვლი, სათქმელის შერბილებისა და მორიდების გარეშე დავაფიქსირო ჩემი პირადი აზრი: საქართველოს საზოგადოებრივი ტელევიზიის პროექტი "საქართველოს დიდი ათეული" ქართული საზოგადოების მორალური და გონებრივი დეგრადირების სრულყოფილი დოკუმენტია. არ გამოვრიცხავ, რომ ეს გადაცემა საზოგადოების სულიერი და ინტელექტუალური გადაგვარების ბოლო საფეხურიც კი იყოს, - როცა სრულ მარაზმში უკანმოუხედავად არის გადაშვებული დიდი და პატარა, ნიგნიერი და უნიგნური, ნაივური პატრიოტი და თავისი საქმის უბადლო პროფესიონალი. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ პრიმიტივიზმმა, როგორც განუმეორებელმა მშობლიურმა გარემომ და ერთადერთმა ასპარეზმა, ყველა ცოცხალი და ცოცხალ-მკვდარი ძალა ხალისით დარაზმა და გააერთიანა.

როცა ადამიანი არა მხოლოდ მაღალ სულიერ მოთხოვნილებებს და აზროვნებას შორდება, არამედ საერთოდ კარგავს აზროვნებას, მის თავს ზემოთ აუცილებლად ჩნდება ვილაც, ვინც მის ორიენტაციაზე და მოთხოვნილებებზე უკეთ იზრუნებს, ვიდრე ამას თვით ეს თავგზაბანეული მოახერხებდა. უნდა ვალიაროთ, რომ ასეთ დროს მის დასახმარებლად დროულად მისულმა უცხო ძალამ მართლაც ბევრად უკეთ იცის, თუ რა სჭირდება მსხვერპლს, რომელმაც თავის თავს ვერ უპატრონა. უკანასკნელი ორი ათეული წლის განმავლობაში საქართველოში მასმედიის განვითარების ფონზე, გასაკვირი კი არა, ლოგიკურია, რომ ჩვენს უბადრუკ სინამდვილეში მსხვერპლის მიმართ ასეთი მენტორის მზაკვრული ფუნქცია მისივე ჯიბიდან დაფინანსებულმა ტელევიზიამ იკისრა და ამით წარმატებით გააგრძელა საბჭოთა ტელევიზიის მიერ დაწყებული საქმე.

თუ დღეს ქართულ ტელევიზიაში აზრის, აზროვნების ნატამალი არ არსებობს და შექმნილია ისეთი კონტექსტი, რომელიც სინათლის ნებისმიერ აქა-იქ გაელვებულ გამონაშუქსაც კი ამ უბნელეს კონტექსტში ძირავს, აზრს უკარგავს და თითქმის ავტომატურად ახერხებს აზროვნების ნივლირებას, ეს სწორედ იმის უტყუარი დასტურია, რომ ქართულმა ტელევიზიამ წარმატებით იმემკვიდრა საბჭოთა სატელევიზიო პოლიტიკის მონაპოვარი და მას დღემდე თვითონაც მონურად ემორჩილება და საზოგადოებაც ჩათრეული ჰყავს ამ მონურ პროცესში. მორალურადაც და ინტელექტუალურადაც სწორედ ასე უნდა გამოიყურებოდეს საზოგადოებრივი ტელევიზია, სადაც 21-ე საუკუნეში შესაძლებელია არსებობ-

დეს "ერისთავის სათვალე" და მისი მსგავსი გადაცემები და ვაჟკაცობისა და მამა-პაპობის, სასუფრო ტრადიციების საბჭოთა იდეალებით ჩამოყალიბებული და ფსიქიკურად გაზერელებული ადამიანები რესტორნებიდან პირდაპირ ეკრანებზე გადმოჰყავდეთ. იგი სწორედ ასეთი "პროექტებით" უნდა ამცირებდეს თავის მაცურებელს, ზრუნავდეს მისი დაბნეულობის გახანგრძლივებაზე და სალი აზრის პერმანენტულ გაქვითვაზე. აღნიშნული პოლიტიკის მხოლოდ ერთი მორიგი, თუმცა თავისი "მნიშვნელობით" ყოველისმომცველი სეგმენტია "დიდი ათეულის" აქტუალური პროექტი, რომელიც წარმატებით ხორციელდება და კულტურის დაკრძალვის გიჟურ ცერემონიალს და შავი ჭირის დროს გამართულ ღრეობას ემსგავსება იმ ქართული საზოგადოების სრული ინტელექტუალური და ზნეობრივი თვითკასტრაციის ფონზე, რომელსაც მხოლოდ პირობითად შეიძლება საზოგადოება ეწოდოს.

საზოგადოების გადაგვარებულობის უტყუარი ნიშანი ყოველთვის იყო და იქნება მაღალი სახელებით ვაჭრობა. ერთადერთი რეალობა, რაზეც დღესდღეობით არა მხოლოდ საზოგადოებრივი ტელევიზიის, არამედ უკლებლივ ყველა სატელევიზიო არხის ხელმძღვანელთა ბიზნესი, კონკრეტულ შემთხვევაში კი ეს "ათეული" მეტყველებს, არის ის, რომ არც რუსთაველი, არც ივანე ჯავახიშვილი, არც მიხეილ თამარაშვილი, არც ნიკო ნიკოლაძე მათი წინაპრები არ არიან და რომ ამ ხალხს არაფერი უსწავლია მერაბ მამარდაშვილისგან, აკაკი ბაქრაძისგან თუ რეზო თაბუკაშვილისგან. ეს არის ადამიანების დაჩლუნგების საბჭოთა ტრადიციის ერთგულად გამგრძელებელთა მიერ მოფიქრებული მორიგი პროექტი, რომელიც ვერასდროს ვერავითარ დადებით კვალს ადამიანის გონებაზე ვერ დატოვებს. მას შეუძლია მხოლოდ განამტკიცოს გაზერელებული ადამიანების ბრიყვული ამბიციები და პატივმოყვარეობა, თითქოს რუსთაველი და ილია ჭავჭავაძე არა მხოლოდ მათი დიდი წინაპრები არიან, არამედ მათი არსებობისა და უბადრუკი ფუთფუთის მნიშვნელობის უტყუარი დასტურიც.

მეორე მხრივ, გაუნათლებლობის არსებითი დეფიციტით გამოწვეული მსგავსი აქტივობების დროს თავს იჩენს მადლიერების გაუკულმართებული ქართული გაგების გულისამრევი შედეგებიც. როგორც ყველაფერი, რასაც უზნეო გარემო წარმოშობს, მადლიერების გაგებისა და გამოხატვის ქართული "გულწრფელობაც" ყოველთვის ეჭვის აღმძვრელია. შეუძლებელია, თანამედროვე ქართულ საზოგადოებას, რომელიც იტანს "ერისთავის სათვალეს" და უამრავ მსგავს გადაცემას, მადლიერების რაც-იონალური გაგება გააჩნდეს. ასეა კონკრეტულ შემთხვევაშიც: როცა ამ

დებატებში ჩართული საზოგადოება თავისი აქტივობით ვითომდა თავისი ღირსეული წინაპრების მიმართ თავისი მადლიერების გამოხატვას ცდილობს, სინამდვილეში ის ამ წინაპრებისგან მოითხოვს, რომ მათ კეთილი ინებონ და უპირობოდ დააფასონ უთავბოლო ლაყბობით გამოხატული, დემენციური გამომეტყველებით წარმოთქმული სატელევიზიო სადღეგრძელოები და არ მოითხოვონ მათგან ამ კლოუნადაზე მეტი.

ბევრის მიერ გამიზნულად, ბევრის მიერ კი გაუაზრებლად, ეს დიდი სახელები იქცნენ დეგრადირებული საზოგადოების გაზერელებულ წარმომადგენლთა ვიწრო ინტერესების დაკმაყოფილების წარმატებულ საბაზად: ვილაცამ თავისი ნაივური პატრიოტიზმი გამოხატა, ვილაცამ კიდევ ერთხელ სცადა თავისი თავის რეაბილიტაცია, ვილაცამ თავის ინტელექტუალურ მტერს გაუსწორა ანგარიში, ვილაცამ თავისი მივიწყებული და უვარგისი არსებობა შეახსენა საზოგადოებას, და ასე გაუთავებლად.

სიცრუეა მტკიცება, თითქოს ეს პროექტი რამენაირ საგანმანათლებლო ფუნქციას ითავსებს. ასე რომ იყოს, მაშინ ამ ფუნქციას ქართული სუფრის და ქეიფის რეალობაც დღემდე წარმატებით შეასრულებდა. მიუხედავად იმისა, რომ "დიდ ათეულში" ჩასარიცხად შერჩეული ყველა კანდიდატის სახელი დაუღლელად მოგზაურობს სუფრიდან სუფრაზე, ეს პროცესი მოსახლეობაში სიყალბის და ჩლუნგი სიამაყის მეტს არაფერს აძლიერებს. საქართველოშიც და უცხოეთშიც თითქმის ყველა მეორე ქართველი, რომელსაც შევხვდრივარ, რუსთაველის და ვაჟას სახელებს მხოლოდ თავისი უვიცობის, უსაქმურობის და უღირსებობის გამო ახსენებს და არა იმიტომ, რომ მას ამ ავტორთა შემოქმედება ნაკითხული აქვს. ახსენებს მხოლოდ იმიტომ, რომ არასაკუთარი წარსულით აჯობოს გერმანელების, ფრანგების, ინგლისელების თუ სხვა ერების რეალურ ანმყოს.

მსგავს პროექტებში თავს იჩენს სულიერი გადაგვარების კიდევ ერთი უტყუარი შედეგი: გამოჩენილი ქართველების პროფესიონალიზმით ჩვენი მორალური პრობლემების გადაჭრის სურვილი. ჩვენში საზოგადო მოღვაწის სახელით ცნობილი უამრავი პიროვნება გულწრფელად ფიქრობს, რომ ჩვენი გადაგვარებული გარემოსთვის რალაც შამანური ეფექტი ექნება ნიკო მუსხელიშვილის თუ ივანე ჯავახიშვილის სახელების საჯაროდ წარმოთქმას და მათ განდიდებას. ეს პროექტი ხომ პირდაპირ მოითხოვს გამომსვლელებისგან, რომ თითოეულ მათგანს ხელში ყანნი ეჭიროს და ასე წარმოთქვამდეს სადღეგრძელო-დახასიათებას. პირადად მე მართლა ვერ წარმომიდგენია, ცინიზმის გარეშე როგორ უნდა ვიმსჯელო ამ "პროექტზე" და მის დებატებზე. ერთადერთი, რასაც ეს ყველაფერი მახსენებს, არის კენ კიზის "გადაფრენა გუგულის ბუდეზე". წიგნი თუ არ ნა-

უკითხავს, ნანახი ხომ აქვს ყველა ასაკის უმრავლესობას ამ რომანის ეკრანიზაცია. გახსოვთ ის მომენტი, კლინიკაში თავისი ფეხით მისული და ჩამწყვდეული ხალხი როგორი გაცხარებული სერიოზულობით "განიხილავს" და "ანალიზებს" მისთვის აქტუალურ და ყოველდღიურად ახლობელ საკითხებს? როცა ადამიანი თავისი ნებით თმობს თავისუფლებას, მისთვის უკეთესი ხვედრი წარმოუდგენელია, ის განწირულია მსგავსი დებატებისთვის. ასეთი დებატების ერთადერთი დანიშნულება (ისიც საუკეთესო შემთხვევაში) შეიძლება იყოს დროის გაყვანა. ამის საუკეთესო გზად კი დღეს საქართველოში მიჩნეულია ლაყბობა.

საპატრიარქოს ეპიზოდი მართლაც რომ უნიკალური შემთხვევა იყო ამ დებატებში, და ეს ეპიზოდი კიდევ უფრო აძლიერებს "გუგულის ბუდესთან" აღნიშნული დებატების შედარების სიზუსტეს. ტელევიზიის მესვეურებმაც, გადაცემის ორგანიზატორებმაც და მსგავს სიტუაციებში გამონაფულმა ჟურნალისტებმაც, საბჭოთა ეპოქის "თავისუფალმა" ადამიანებმაც მაშინვე აუღეს ალლო შექმნილ სიტუაციას და საპატრიარქოს ცნობილი რეკომენდაცია წარმატებით გამოიყენეს გადაცემის რეიტინგის ასანევად. უამრავმა გაბრიყვებულმა მაყურებელმა კი, ალბათ, გულწრფელად იფიქრა, რომ იქ, სადაც ბიზნესმენები და ძლიერნი ამა ქვეყნისანი მიამიტური ქართული პატრიოტიზმის რაციონალური მართვით სავსებით დამსახურებულად და პატიოსნად აკეთებენ მილიონებს, შეიძლებოდა ამ პროექტისთვის მართლა ხელისშემშლელი აღმოჩენილიყო უნიგნური მღვდლების უსუსური და ყოვლად უადგილო ხმაური (მეორე მხრივ, მხოლოდ ბრიყვს და ყეყჩს შეიძლება ეგონოს, რომ მართლმადიდებლობა ამა თუ იმ მღვდლამდე და მის გონებრივ შესაძლებლობებამდე დაიყვანება ან ეკლესია მის რომელიმე ბნელ მსახურს ნიშნავს).

თუ ვინმე არ ისურვებდა ლაყბობის ამ კლოუნდას, პირველ რიგში – სწორედ ილია ჭავჭავაძე, მიხეილ ჯავახიშვილი და ნიკო მუსხელიშვილი. თუ რამე ღალადებს ამ დიდი სახელებით უტიფარ ვაჭრობაზე, პირველ რიგში – სწორედ მათი ცხოვრების წესის გაქრობა თანამედროვე ქართულ რეალობაში. რა მეტყველებს იმაზე, რომ ჩვენ მათი შთამომავლები ვართ? ის, რომ საზოგადოებრივი ცხოვრების არც ერთ სექტორში არავინ თავის ადგილას არ არის? ის, რომ არავინ თავის საქმეს არ აკეთებს? ის, რომ პროფესიონალიზმის კატეგორია სასუფრო და საუბნო ვაჟკაცობის და სათამადო უნარების კატეგორიებით არის ჩანაცვლებული? ის, რომ ქვეყანაში არავითარი რაციონალური კულტურული და საგანმანათლებლო პოლიტიკა არ არსებობს? ის, რომ საქართველო დიდი ხანია კარიკატურულ პოლის-სახელმწიფოდ არის ქცეული? დღეს თუ ამაზე ხმას არავინ

ამოიღებს, ხვალ ეს ჟურნალისტებიც და ბიზნესმენებიც საზოგადო მოღვაწეებად მოგვევლინებიან და მათი მნიშვნელობის საზომად ჩვენს შვილებს და შვილიშვილებს ცხვირზე სწორედ მსგავს პროექტებს ააფარებენ.

გთხოვთ, სწორად გამიგოთ: მე არც ამ ცარიელი პროექტის მეთაურებს და არც მის დებატებში გადაშვებულ ადამიანებს არაფერში ვადანაშაულებ, მე მათში მხოლოდ ჩვენი საბჭოთა გამოცდილების მსხვერპლს და სავალალო პროდუქტს ვხედავ. ეს ყველაფერი მხოლოდ იმას მიდასტურებს, რომ საქართველო ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის ორგანული ნაწილია, უფრო მეტიც, საქართველოში საბჭოთა კავშირი კიდევ დიდხანს არ დამთავრდება.

*დათო ბარბაქაძე, მწერალი
თბილისი, 24.01.2009*

კომენტარი ერთი წლის და ერთი თვის მერა

დღეს გადავიღე გიორგი ლეონიძის სახ. ქართული ლიტერატურის ისტორიის მუზეუმის ფასადი (იხილეთ გზავნილის სურათებიანი დანართი). ეს ის კედელია, რომლის არსებობის ფონზეც მიმდინარეობდა “დიდი ათეულის” გამოვლენა. თუ გახსოვთ, მე მაშინ მწარე წერილი დავწერე და მთელი ის “პატრიოტიზმი” იდიოტიზმად და სარფიან ბიზნესად გამოვაცხადე, ისევე, როგორც ფარისევლობად გამოვაცხადე ტელევიზიის მტკიცება ამ იდიოტიზმის საგანმანათლებლო ფუნქციის შესახებ. მე მაშინ ჩემი პოზიციის “ვერიფიკაციისთვის” სახალისოდ დავუშვი, რომ აღნიშნული იდიოტიზმის შესაძლო მიზეზული “საგანმანათლებლო” სიკეთე აუცილებლად აისახებოდა მუზეუმის ფასადზე. რა თქმა უნდა, აისახა. გადაცემამ მუზეუმის ფილოლოგი თანამშრომლების ცნობიერებაზეც კი ვერ იქონია საგანმანათლებლო ზეგავლენა. აღარაფერს ვამბობ “ნეიტრალურ” მაცურებლებზე. მუზეუმი ჭანტურიას ქუჩაზე მდებარეობს და ამ ქუჩაზე, ფეხით მოსიარულეების გარდა, ყოველ 5 წუთში ერთხელ ერთი ავტობუსი ჩადის (შაბათ-კვირას - 10 წუთში ერთხელ). უკვე წლებია, ამ ფასადით ტკბება გამვლელ-გამოვლელი და არავის გაუჩნდა პროტესტის გრძნობა იმის გამო, რომ გალაკტიონი და რუსთაველი, რომლებიც სიყვარულს აკაკიზე არანაკლები ძალით უგალობდნენ, ლამაზი ქალების გარეშე დატოვეს. შეხედეთ, როგორ მოუნყენიათ! მერე რა, რომ ტურტლიანები არიან, არც აკაკი და სულხან-საბა ორბელიანი გაურეცხავთ არასდროს (ალბათ,

ამასაც სპონსორების ნაკლებობა განაპირობებს!) და ყველანი ერთნაირად ზანგებივით გამოიყურებიან, თმაზე, გულ-მკერდზე და მხრებზეც მტვრის და ჭუჭყის ზვინები ერთნაირად ადევთ, მაგრამ მიკერძოება სახეზეა! ეს არის ქართული დემოკრატია და სამართლიანობა? ან მეგობარი არ ჰყავთ მუზეუმის თანამშრომლებს, ან ნათესავი, ან ამხანაგი? სად არის ამ ქუჩაზე ამვლელ-ჩამვლელი ბედნიერი ერის დემოკრატიული სენსიბილობა? ერთი მადისალმძვრელი ქალი მაინც რომ იწვევს გალაკტიონსა და რუსთაველს შორის, ისინი თავად მორიდებოდნენ. ეს ჭუჭყიანი ჯენტლმენები ჩვენგან ასეთ დამცირებას არ იმსახურებენ!

*თქვენი დათო ბარბაქაძე
საზოგადოებრივი აზრის საპატიო ფენის წარმომადგენელი
01.03.2010*

P. S. სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ ამ კომენტარის გამოქვეყნებიდან სამი თვის მერე, ჭანტურიას ქუჩაზე ჩავლილს, სარეკლამო დაფა ჩამოხსნილი დამხვდა.

წახეხები წიგნის ეთხვჩიბზე

ერზე უარს არ იტყვიან თავიანთი უზრუნველყოფილი უსაქმურობის გასამყარებლად. და გასაკვირი იქნება, თუ ეს კასტა ამერიკასთან გარიგებული რუსეთის მიერ პროვოცირებულ მოვლენებს დააჩქარებს ომის იმიტაციის დასადგმელად და მასში ახალგაზრდების ჩასახოცად (ანუ გეგმის შესასრულებლად), მერე კი ამბიონზე შედგება და იქიდან დაიწყებს მჭევრმეტყველებას საკუთარ შეცდომებსა და იმაზე, რომ რეალობა გონივრულად უნდა შევაფასოთ? ამ ხალხისთვის სულერთია, რუსეთის მონა იქნება თუ ამერიკის. მათთვის მთავარია, მათ ქვემოთ ვილაც იდგეს, თუნდაც ერთი ხელქვეითი. და მათ ასეთ ქმედებაში არის სიბრძნის დიდი წილი. ერთი წუთით წარმოიდგინეთ ეს ხალხი თავისუფლების მდგომარეობაში. რა უნდა უყონ მათ ამ თავისუფლებას? რაში გამოიყენებენ? რაში მოიხმარენ?

ოქტომბერი, 2001

დაუმთავრებელი სამამულო ტელესერიალი

ჩემი აზრით, მთავარი პრობლემა, რომელსაც საქართველოში არჩევნების მორიგი სპექტაკლის წარმატებით ჩვენება აწყდება, არის უფერულობა და უღიმიამობა, რომლებითაც, როგორც უხარისხობის სანდო ნიშნებით, აღბეჭდილია ნებისმიერი კანდიდატის სქელი შუბლი. ეს ყველაფერი აღარ არის საინტერესო. მაყურებელთა ფართო მასები, ნაირნაირი ხრიკით რომელთა დაინტერესება, 90-იანი წლებიდან მოყოლებული, ხერხდებოდა, დღესდღეობით საქართველოში პოლიტიკური კომერციის ნებისმიერი გამონაშუქის მიმართ ტოტალურ აპათიას განიცდის. და ეს არის ყველაზე დიდი სიმართლე, რომლითაც შეეძლო დამცირებულ და შეურაცხყოფილ მოსახლეობას ეპასუხა ყოველთვის საიდანაც მოულოდნელად გაჩენილი ცალკეული პირების თუ დაჯგუფებების გრძელვადიან და წარმატებულ ბიზნესზე. ბოლოსდაბოლოს, ეს ის მაყურებელია, რომლის პოლიტიკური შეგნება ძილის წინ თუ ძილის მერე მოსალოდნელი ასობითსერიანი უშინაარსო სატელევიზიო ფილმების ესთეტიკამ და ეთიკამ ჩამოაყალიბა. ამ ფილმებში ხდებოდა ყველაფერი მხოლოდ იმიტომ, რომ, საბოლოო ჯამში, არაფერი მომხდარიყო. სწორედ ეს იყო მათი ერთადერთი შინაარსი. ესვე უზრუნველყოფდა ერთსა და იმავე პერსონაჟებზე, როგორც სიცარიელის ფუნქციებზე, მაყურებლის მიმავრებას. უცხოური ტელესერიებისგან განსხვავებით, იმ ათასობითსერიან სამამუ-

ლო ფილმს, რომლის მთავარი პერსონაჟების გუნდი დღემდე უცვლელია, მაყურებელთა სახით მალე მხოლოდ ერთმანეთი შერჩებათ, და დაუჯერებელია, რომ შექმნილი სიტუაციის აბსურდულობას თვით ეს უცვლელი გმირები არ აცნობიერებდნენ. ძნელია, ადამიანმა გაუძლო ცდუნებას და არ გააღვივო ეჭვი, რომ ამ კრიზისის დაძლევა ისინი ერთსულოვნად და ორგანიზებულად თუ არა, ერთმანეთთან სოლიდარობის მაღალი შეგნებით დიახაც ცდილობენ: მათი გაუთავებელი გადაჯგუფება-გადმოჯგუფებები, შეყრა-გაყრები, საკომბინაციო თამაშები; დროებითი და დროული, თუმცა თავიდანვე მერყევი ალიანსები და პარტიული ნათლობები, ადამიანური ვნებების სისუსტის ლოგიკით განსაზღვრული უნესრიგო მოძრაობები და მათი შედეგები, რომელთა გამოსწორების მცდელობები ახალ უნესრიგობათა სახალისო მიზეზი ხდება... მაშ, რა არის ეს ყველაფერი, თუ არა ძალაუფლების შენარჩუნების უსაზღვრო ნყურვილი? და ეს ყველაფერი უკვე საინტერესო აღარაა, ანუ ინტერესი დაკარგა იმ ფორმებმა, რომლებითაც პერსონაჟები ამტკიცებდნენ, რომ არსებობს მაყურებელთა მხსნელი, არარსებობიდან მათი გამომყვანი უხილავი იდეა, რომლის მფლობელობაზე პრეტენზიასაც ყველა ეს გმირი აცხადებდა, მაყურებელს კი უნდა ემარჩიელა, თუ რომელი გმირი აღმოჩნდებოდა უხილავი იდეის ერთადერთი ხილული მფლობელი. მაგრამ მოხდა ის, რაც ასეთ შემთხვევებში აუცილებლად ხდება: მაყურებლებმა შეწყვიტეს მარჩიელობა და პერსონაჟების მიმართ ინტერესიც გაქრა. აი, რატომ არის სასიცოცხლოდ აუცილებელი კანდიდატობასა და პარლამენტარობას შორის უშინაარსოდ მოარული (ფული და ძალაუფლება შინაარსად ვერ გადაიქცევიან, საუკეთესო შემთხვევაში მათ შეიძლება მხოლოდ შინაარსის ნაკლებობა უზრუნველყონ) გმირებისთვის მაყურებელთა საარჩევნო აქტივობა, ამ აქტივობამ უნდა გადაარჩინოს უშინაარსო ტელესერიალის ფიზიკური არსებობა, რომელშიც იმთავითვე ჩადებული იყო ერთადერთი ჩანაფიქრი: ფინალის პერმანენტულად გადავადება უსასრულო დროში. სხვათაშორის, ასეთ სიტუაციაში შევარდნაძისგან მტრის ხატის შექმნა და ყველა უბედურების მიზეზად მისი გამოცხადება არჩევნებიდან არჩევნებამდე დასაქმებული პოლიტიკური ბიზნესმენების დაბნეულობის და უსინდისობის წინაშე მათი უსიტყვო კაპიტულაციის სამხილი უფროა, ვიდრე – პოლიტიკური ოსტატობის ნიმუში: ისტორიის ყველა ეტაპზე, ყველაზე უფრო გამოცდილი, მაგრამ ურცხვი პოლიტიკური მოღვაწეებიც კი განსაკუთრებულ სიფრთხილეს იჩენდნენ ხალხის, მაყურებლის მეხსიერებასთან სახიფათო თამაშების დროს; მართალია, მოქმედების ადგილსაც გააჩნია, მაგრამ ერთი ან ორი ათწლეული წერა-კითხვის მცოდნე და ტელევი-

ზორის მქონე ვერც ერთ საზოგადოებაში ასწლეულად ვერ გადაიქცევა; და ვერც იმაში დამარწმუნებს ვინმე, რომ შეიძლება პოლიტიკის რამენაირი ლოგიკით თავისი საქციელის გამართლების ეიმედებოდეთ ადამიანებს, რომლებიც, მაგალითად, იგივე შევარდნაძემ ერთი ათეული წლის წინ პოლიტიკის "ორბიტაზე" გაიყვანა (რაც, თავის მხრივ, როგორც შევარდნაძის პოლიტიკური უძღურების, ისე პიროვნული უსუსურობის სერიოზული სამხილია), ისინი კი თავიანთ გამზრდელს ასეთი სისასტიკით უხდიან მადლობას (რა ტიპის თამაშითაც არ უნდა იყოს გამართლებული ეს ფარსი, ქართველ პოლიტიკოსებსაც კი მოეთხოვებათ ეთიკა თუ არა, ეთიკის გათვალისწინება მაინც).

რა თქმა უნდა, შეიძლება იმის დაშვებაც, რომ პოლიტიკოს-ბიზნესმენებს მომგებიან "პოლიტიკურ" მდგომარეობას უქმნის მაყურებელთა მხრიდან მათი სტრიპტიზით სრული დაუინტერესებლობა, მაგრამ – მხოლოდ ერთი შეხედვით, და ძალის თავიც სწორედ აქ არის ჩამარხული. თანამედროვე ინტერნაციონალური დემოკრატიული იდეოლოგიის ყველა თუ არა, ზოგიერთი ნორმატივი მაინც შესასრულებელია, თუნდაც ფორმალურად. ამ პირობის დაკმაყოფილებას მოითხოვენ საქართველოს საოცნებო პატრონი ამერიკაც და – რეალური პატრონი რუსეთიც; საერთოდ, კონიუნქტურა. გასათვალისწინებელია ის შიშიც, რომელიც თანამდევია 1992 წლის პუტჩის აღმასრულებელი და მხარდამჭერი ეროვნული ძალებისთვის. ყოველ შემთხვევაში, არჩევნებში ამ სპექტაკლის მაყურებელთა მონაწილეობა-არმონაწილეობა საქართველოს ბედში არაფერს შეცვლის, ვინაიდან ამ ბედის გადაწყვეტას საქართველოს არც არავინ დაკითხვია ოდესმე და არც ამის მერე დაეკითხება ვინმე. უბრალოდ, ხალხის აქტივობამ უნდა განამტკიცოს და დაიცვას ის "წესრიგი", რომელიც სუფევს ამ ხალხისვე დამცირება-შეურაცხყოფის ბიზნესში; დროდადრო, ყოველი მორიგი არჩევნების მერე ტერიტორიების ხელახალი გადანაწილებისთვის განუული შრომა აღნიშნულ წესრიგს თუ არ აძლიერებს, არც რამეს აკლებს; აქ კონკრეტული ადამიანები, რომლებმაც მოახერხეს პოლიტიკური კარიერის საფეხურზე ფეხის შედგმა, წყვეტენ თავიანთ სავსებით გასაგებ ეკონომიკურ პრობლემებს, საუკეთესო შემთხვევაში კი იმასაც ცდილობენ, რომ ეს ინტერესები ქვეყნის ქაოსურ ინტერესებს შეუხამონ (უფრო – ოცნებებში).

მაგრამ ამ საკითხს აქვს მეორე მხარეც. სერიალში მონაწილე მთავარი გმირების წარმატებული თამაშის შედეგად, დღემდე მაყურებელი ჩარჩენილი იყო დადებითი და უარყოფითი პოლიტიკური გმირების ძიებაში, კეთილ და ბოროტ ძალებად მათ დაჯგუფებაში; ამ გმირების გაუთავე-

ბელი ადგილმონაცვლეობა და კომბინატორიკა მაყურებელს ერთის მხრივ აბნევდა, მეორეს მხრივ კი უძლიერებდა სურვილს, რაც შეიძლება მალე გაეგო ესა თუ ის საიდუმლო (ნებისმიერ შემთხვევაში, მისი წარმოსახვა და იმედები მიმართული იყო უკვე წინასწარ განსაზღვრულ და სათამაშო სივრცეში ფუნქციურად განთავსებულ პერსონაჟებზე). საკმარისი იქნებოდა, მაყურებელს ხედვის კუთხე შეეცვალა, რომ იგი დასაქმებული აღმოჩნდებოდა არა დადებითი და უარყოფითი პერსონაჟებით, არამედ – ფიქრით ამ ტელესერიალის რეალურ ადგილზე მის ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ნებისმიერმა რიგითმა ქართველმა პოლიტპერსონაჟმა კარგად იცის, რომ ქართველი ფართო მაყურებელი მოკლებულია თვით ამ სერიალის არსის გააზრების უნარს, მთლიანობის, სისტემის გააზრების კულტურას (ის ამისთვის არავის მოუმზადებია). ასეთი მაყურებელი კი ყოველთვის იქნება მორჩილი და ნებისმიერი ახალი იმედის კაუჭზე წამოგებული. ამჯერად ასეთ ახალ იმედად იქცა შევარდნაძის, როგორც ბოროტების არქიტექტორის, დამარცხების და გაძევების მერე გაბრწყინებული საქართველო. და ეს მეტად დროული ფანდია: ამ სატყუარამ უნდა იხსნას უკვე მოსაწყენი პერსონაჟების სიცოცხლე და ისინი მაყურებელთა ყურადღების ცენტრში შეაჩეროს. ამ სატყუარას თანაბარი შემართებით იყენებენ როგორც შევარდნაძის მომხრეები, ისე – მოწინააღმდეგეები (პირველ რიგში კი – თვით შევარდნაძე). წარმოუდგენელიც იყო, საქართველოს სიყვარულში ერთმანეთის მოქიშპე ეს ერთი შეხედვით მრავალი პარტია რომელიმე სხვა იდეის გარშემო ასე ერთსულოვნად დარაზმულიყო. მათი ერთსულოვნება დღესდღეობით თავს იყრის მოწყენილი და გაბეზრებული მაყურებლის შეზღუდული სააზროვნო უნარების ირგვლივ, და ეს ლოგიკურიც არის: თუ ეს ხალხი შევარდნაძის ჩამოსვლიდან დღემდე მორჩილად ან უმწეო წვალებით მისჩერებია ტელესერიალს და მაინც ვერ ჩასწვდა უსასრულო სერიალების სიცოცხლისუნარიანობის მთავარ პრინციპს, – რომ უნდა არსებობდეს არა ფინალი, არამედ ფინალის პერმანენტული მოლოდინი, – რალა მაინცდამაინც ახლა გადაუტრიალდება ტვინი პირლია მაყურებელს და რალა მაინცდამაინც შევარდნაძის მზის ბუნებრივი ჩასვენების წინ გააცნობიერებს, რომ ახალი "ნესრიგი", რომელსაც მას ეს უინტერესო და მოსაწყენი პერსონაჟები პირდებიან, მის უნუგემო ყოფაში არაფერს შეცვლის. საცოდაობა ის კი არ არის, რომ არაფერი არ მოხდება. საცოდაობაა მაყურებლის ისეთი მდგომარეობა, როცა მან იცის, რომ არაფერი არ შეიცვლება, მაგრამ მაინც აქვს იმედი, რომ რალაც შეიცვლება.

ოქტომბერი, 2003

სტუდენტური ცენტრი

არ მოქმედებს და არც ისვრება

უმოქმედობა რომ ძირეულად განსხვავდება არაფრის კეთებისა და მცონარობისგან, ამის შესახებ "ბჰაგავატგიტას" დასაწყისშივეა მითითებული: "ვისი გულიც მარადღე განცხრომისა და სუფევის ნატვრითა დაბმული, მისთვის მიუღწეველია სამადპით დაუნჯებული მტკიცე გონება" (11, 44)*. "კარმა-იოგაშიც" დადასტურებულია, რომ საქმისგან განდგომა სულაც არ ნიშნავს უმოქმედობას: "საქმისაგან განდგომილი კაცი ვერასოდეს მიაღწევს ქეშმარიტ უმოქმედობას, რადგან ასეთი განდგომით სრულყოფამდე ვერ ამაღლდება. არავის არასოდეს ძალუძს, თუნდაც ერთი წამით, უმოქმედოდ ყოფნა, რადგან ყოველი, მისდაუნებურად, ბუნებიდან გამომდინარე თვისებათა გამო, მოქმედებას მიეღტვის" (111, 4-5).

არაფერია პარადოქსული იმაში, რომ უმოქმედობაც მოქმედებაში უნდა გამოვლენდეს: "გარდაუვალი აღასრულე: უმოქმედობას საქმისყოფა სჯობს, უქმადყოფი საკუთარ ტანსაც ვერ შეინახავს. მსხვერპლისათვის არგაღებული საქმით ეს ქვეყანა ბორკილებით შეიბორკება. ამიტომ გულმიუდრეკლად აღასრულე ყოველი საქმე" (111, 8-9).

თავად ბრაჰმაც მოქმედია, არაფერია მისი ხელისგან შეუქმნელი ქვეყნად. იგი რომ მოძრავი არ ყოფილიყო, მაშინ ქვეყანასაც ექნებოდა უძრაობის უფლება. თუ ვინმეს სურს მას მიბაძოს, აუცილებლად უნდა იმოქმედოს: "საქმეებით არ მიაღწიეს განა სრულყოფას ჯანაკამ და სხვებმა? შენც უნდა მისდიო სოფლიურ საქმეს და მით ქვეყანას შეენიო. საჩინო კაცის ნაქნარს სხვები მიჰბაძავენ და მასვე აღასრულებს ერიც" (111, 2-21).

ყოველივე ამის მერე ცხადი ხდება, რომ უმოქმედობაცა და მოქმედებაც მოქმედებას ნიშნავს, რაკი ორივე მათგანის საფუძველი მოძრაობაა. ამ მხრივ, თავიანთ არსებობას ისინი ამართლებენ და ერთმანეთს არ უპირისპირდებიან. უფრო მეტიც, შეგვიძლია ისინი ერთად დავაჯგუფოთ, საწინააღმდეგოდ უმაქნისობისა, - ისეთი ყოფისა, რომელიც არც მოქმედებისკენ იხრება და არც უმოქმედობისკენ. ესაა ფაქტიურად სიბერნე, რომელსაც არავითარი ნაყოფის მოცემა არ ძალუძს, - არც კეთილის და არც ბოროტის. მაშასადამე, უმოქმედობა და მოქმედება "გიტაში" წარმოა-

* აქაც და შემდგომაც ტექსტი ციტირებულია შემდეგი გამოცემიდან: ბჰაგავატგიტა. თარგმანი თამაზ ჩხენკელისა. გამომცემლობა „განათლება“, თბილისი, 1983. ციტირებისას რომაული ციფრით აღნიშნულია ტექსტის შესაბამისი თავი, ხოლო არაბულით – მუხლი.

შენიშვნები

“შედეგების” წინამდებარე, III ტომში, გაერთიანებული ტექსტები, ესსეების გამოკლებით, თავმოყრილი იყო 2010 წელს სამ ეგზემპლარად გამოცემულ და საქართველოს ეროვნულ ბიბლიოთეკას გადაცემულ ჩემს წიგნში *მცირე პროზა 1990 - 2010*. აქვე უცვლელად იბეჭდება აღნიშნული გამოცემის წინასიტყვა და შენიშვნები. ამ შენიშვნებში, თითოეული ტექსტისთვის, 2010 წლის პუბლიკაცია მითითებული არ არის.

აქტუალური გამოცემა შეივსო ესსეებით, რომლებიც დანართის სახით ერთვოდა ჩემი ლექსების 2008 წელს გამოცემულ ერთტომეულს და ამიტომ აღარ შემიტანია ისინი 2010 წელს გამოცემულ “მცირე პროზაში”. არც ამ ესსეებისთვის არის მითითებული 2008 წლის პუბლიკაცია.

2010 წლის გამოცემაში შესულმა ორივე ექსპერიმენტულმა რომანმა “შედეგების” II ტომში დაიკავა უკვე ადგილი, თრაკლის შესახებ დაწერილ ესსეს კი გერმანულენოვან ავტორებზე დაწერილი ტექსტების ტომში იხილავს მკითხველი.

ასსეები

პოეზია და პოლიტიკა

პირველი პუბლიკაცია: წიგნში *პოეზია და პოლიტიკა*. თბილისი, 1992
მეორე პუბლიკაცია: გაზეთი *მესამე გზა*, №8 (აგვისტო), 1993.

ერთი ძველი თემის ძველი თემითვა განმარტავისთვის

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *მესამე გზა*, №9-10 (ნოემბერი), 1993.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები*. თბილისი, 1994.

ტრფოზა ნამაბულთა

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალი პოლილოგი*, №2, 1994.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები*. თბილისი, 1994.
მესამე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

შამსვედრი წინააღმდეგობები

პირველი პუბლიკაცია: წიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები*. თბილისი, 1994.
მეორე პუბლიკაცია: გაზეთი *The Georgian Times*, №016, 1994.

კითხვები და სოციალური გარემო

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალი პოლილოგი*, №3, 1994.

მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

სიტყვის შუაქალაქობა

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალ-გაზეთი ± ლიტერატურა*, №1, 1996.

ანტი-შტაინი: გრამატიკა და პოეზია

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალ-გაზეთი ± ლიტერატურა*, №3, 1996.

წერილები. საუბრები. პოლემიკა. რეცენზიები. განმარტებები

თეატრული დადგაო...

პირველი პუბლიკაცია: *გაზეთი ლიტერატურა და სხვა*. აპრილი, 1991.

მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *პოეზია და პოლიტიკა* (საბეჭდო მანქანაზე აკრეფილი ტექსტების რიზოგრაფული თვითგამოცემა). თბილისი, 1992.

აღამიანი მიიღებს სამყაროს ისეთს, როგორც არის

პირველი პუბლიკაცია: *ალმანახი კრიტიკა*, №1, 1992.

მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *პოეზია და პოლიტიკა პოლიტიკა* (საბეჭდო მანქანაზე აკრეფილი ტექსტების რიზოგრაფული თვითგამოცემა). თბილისი, 1992.

პირველი პუბლიკაცია უჩვეულო ცენზურის მსხვერპლი აღმოჩნდა და იძულებული გავხდით, გაზეთში "მესამე გზა" (5-6, აგვისტო, 1992 წელი) შემდეგი შენიშვნა გამოემქვეყნებინა სათაურით: „*კორექტული შეცდომების*“ განხორციელება:

ჟურნალ „კრიტიკის“ 1992 წლის პირველ ნომერში გამოქვეყნდა ჩემი დიპლომატიური კრიტიკის ბეჭედი ბარქაიასთან. სამწუხაროდ, ტექსტიდან წინასწარი განზრახვით ამოიღეს რამდენიმე ადგილი, რითაც მნიშვნელოვნად დაზარალდა ტექსტი. უნდა აღვნიშნო, რომ ცენზურა რედაქტორისა და რედაქციის თანამშრომელთა თვინიერ (შეიძლება ითქვას, მათი მოტყუებით) განხორციელდა. როგორც შემდეგ გავარკვიე, დასასტამბად გადაგზავნილ მასალაში ასე აქტიურად კომპიუტერზე მბეჭდავ-ოპერატორები ჩარეულან, ვინაიდან, თურმე, ტექსტიდან მათ მიერ ამოჭრილი ადგილები არ შეესაბამებოდა „ქრისტიანულ რელიგიასა და ქრისტიანულ მორალს“ (ასეთი განმარტება მომცეს ჩემმა „თანაშემოქმედმა“ მბეჭდავ-ოპერატორებმა). მაშასადამე, ძიება და აზროვნება არაქრისტიანული საქციელი ყოფილა, ხოლო ის, რაც მათ მოიმოქმედეს – ქრისტიანული. იბადება ეჭვი: ხომ არ შეიცვალა „მთავლიტის“ ცენზურა რაღაც ახალი ტიპის და დანიშნულების ცენზურით, რომელიც უშუალოდ რედაქციებზე დანოლით კი არა, შემოვლითი და ფარული ხერხებით ხორციელდება?

ახლა კი, ნება მომეცით, ამოჭრილი ადგილები ამ გზით მაინც „დავუბრუნო“ მშობლიურ ტექსტს.

გვ. 13, ზემოდან მე-6 ხაზი: სიტყვებს „განზომილებაზე მიუთითებს“ უნდა მოსდევდეს „რომელიც რელიგიას და მორალს თავის, მკაცრად ზღვარდებულ, ადგილსაც მიუჩენს“... (შემდეგ როგორც ტექსტშია).

გვ. 13, ზემოდან 24-ე ხაზი: სიტყვებს „ახასიათებენ ხოლმე“ უნდა მოსდევდეს: „არადა ღმერთი ადამიანმა მაშინ მოკლა, როცა სიარული ახალი ნასწავლი ჰქონდა. ადამიანი არასოდეს დაუშვებს ისეთ ღმერთს, რომელიც მას არ დაემორჩილება. მიხვდა თუ არა მეცხრამეტე საუკუნის ადამიანი, რომ ღმერთი სულ მალე შეიძლება უმართავი გამხდარიყო, მაშინვე ქვეყანას ამცნო ის ამბავი, რომელიც ახალი სულაც არ ყოფილა, და რაც თავადაც მშვენივრად იცოდა. ადამიანი ჯერ ძალიან სუსტია საიმისოდ, რომ “თავისთავადი ნივთის”, ღმერთის, აბსოლუტის სამყარომ, უმაღლესი ღირებულებების სამყარომ უანგარო ფიქრით დააფიქროს. შესაძლოა, ეს არც მოხდეს ოდესმე, დღემდე თუ არ მომხდარა. მაგრამ სანუგეშოდ ის შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენ ნამდვილი ცოდნა არც იმის შესახებ გავგაჩნია, რაც გუშინ მოხდა. და კიდევ, არა მხოლოდ ჩვენ ვიქცევით ისე, როგორც ჩვენმა წინაპრებმა მიგვითითეს, არამედ ბიბლიური დავითიც ისე იქცევა და იმას ლაღადებს თავის ფსალმუნებში, რაც ჩვენ ვასწავლეთ მას“.

გვ. 19, ზემოდან მე-2 ხაზი: სიტყვას “მიდგომა” უნდა მოსდევდეს: “ამის მაგალითები ქრისტიანულ რელიგიაშიც (ისე, როგორც ნებისმიერ რელიგიაში) საკმარისი დოზით მოიპოვება. წინააღმდეგობა, რომელსაც ამ “დოზის” აქტივობა წარმოშობს ნებისმიერი რელიგიის შიგნით, საგანგებოდ თუ გაუცნობიერებლად მიიჩქმალება ხოლმე შემდგომი ეპოქების მიერ. ეს არცაა გასაკვირი, რადგან ასეთი წინააღმდეგობები ნებისმიერ მონოთეისტურ რელიგიამდე ბევრად ადრე არსებობდა, ხოლო მონოთეიზმმა სწორედ ამ წინააღმდეგობების მოგვარება სცადა რწმენის გზით. იმ საბედისწერო წინააღმდეგობის მოხსნა, სამყაროსადმი შეფასებით დამოკიდებულებას, აქსიოლოგიურ მიდგომას რომ ახლავს, აზროვნების გზით ვერ მოხდებოდა (ეს წინააღმდეგობა ხომ თვით აზროვნების ბუნების თვისებაა). ქრისტიანობამ ეს კარგად იცოდა და, როგორც ტიპიურმა რელიგიამ, დუალიზმი ასე გადაჭრა: ჯერ რწმენა და მერე სამყარო! მაგრამ გადაჭრა კი? დუალიზმი ამით არ მოხსნილა და თავის დროზე რომ თვალი დაუხუჭეს (რაც კანონზომიერი იყო), სამაგიეროდ შემდგომ და შემდგომ არა ერთხელ გამხდარა რელიგია (რა თქმა უნდა, თავად ქრისტიც) “მწვალებელთა”, ამ უაღრესად გონიერ და განსწავლულ ადამიანთა, თავდასხმის ობიექტი... მე სხვა ასპექტი მაინტერესებს. მაინტერესებს სწორედ ეს ფორმულა: “ჯერ რწმენა და მერე სამყარო!”. XX საუკუნის ხელოვნებამ არ მიიღო სამყარო ისეთი, როგორიც ის იყო. მან სამყაროს გარდაქმნა მოინდომა (ამ თვალსაზრისით, მეტ-ნაკლებად, ჩვენი დროის თითქმის ყველა ხელოვანისთვის ნიშნულია *მარქსის კომპლექსი*). არადა არავითარ გაუცხოებას ადგილი არ ჰქონია. გაოგნება, გაოცება, დაბნევა, კრიზისი გაუცხოებას არა და არ ნიშნავს. ყველაფერი, რაც ჩვენმა საუკუნემ მოიტანა, “ადამიანური და ერთობ ადამ-

იანური” იყო. ჩემი აზრით, დღევანდელი ვაკუუმი იმით ამოივსება, რომ ადამიანი მიიღებს სამყაროს ისეთს, როგორიც არის. თუ ეს მოხდა, გზა ისე გამორჩნდება, რომ ურემი არ გადაბრუნდება”.

მთავარია, ყოველთვის მთლიანად ვიყოთ იქ, სადაც ვიყოფებით

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *The Georgian Times*, №№007, 008, 009, 1994.
მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები* (საბჭუქდ მანქანაზე აკრეფილი ტექსტების რიზოგრაფული თვითგამოცემა). თბილისი, 1994.

ტრფოგა ნამეგულთა

პირველი პრეზენტაცია: *დათო ბარბაქაძის ვიდეოჟურნალი*, №6, 1993 წლის 27 ნოემბერი. ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სხდომა-თა დარბაზი.

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალში პოლილოგი*, №2, 1994.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები* (საბჭუქდ მანქანაზე აკრეფილი ტექსტების რიზოგრაფული თვითგამოცემა). თბილისი, 1994.

მესამე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. ფიქციური გამომცემლობა *მერწყული*. თვითგამოცემა. თბილისი, 2000.

“მუტაცია”: კომუნიკაციის უარყოფა და სიტყვის ნასრიბი

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალი პოლილოგი*, №1, 1994.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *შემხვედრი წინააღმდეგობები* (საბჭუქდ მანქანაზე აკრეფილი ტექსტების რიზოგრაფული თვითგამოცემა). თბილისი, 1994.

ვერლიზრი და ქართული ლექსის ტრადიცია

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *7 დღე*, №2, 1995.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

რა თქმა უნდა, გარეუბანი

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *რუბიკონი*, №24, 1992.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

წურწურისთვის, ხმაურის გავლით

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *7 დღე*, №11, 1995.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

რადაც მოკვდა, მაგრამ არა – სიკვდილი

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *7 დღე*, №1, 1995.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

მოდა და ავანგარდი

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *7 დღე*, №39, 1995.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

ტოპოსის კვლადაკვალ და მიღვა

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი 7 დღე, №50, 1995.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

პოსტმოდერნი და საქართველო

პირველი პუბლიკაცია: *ჟურნალი ცისკარი*, №4, 1998.

მეორე პუბლიკაცია: ნიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

ქართულ კონტექსტში პოსტმოდერნის თემასთან დაკავშირებით ჩემი პოზიცია კიდევ ერთხელ გამოვხატე, როცა პასუხი გავეცი სტუდენტური ჟურნალის “ლ’ილ” (№2, 2007) შეკითხვას, არსებობს თუ არა ქართული პოსტმოდერნიზმი. ჩემს მოკლე პასუხში ყურადღება გავამახვილე სწორედ იმ პრობლემაზე, რომლის მისაჩქმალადაც ხშირად თემატიზდება პოსტმოდერნიზმი ქართულ სამწერლობო ჟურნალისტიკაში:

ქართული პოსტმოდერნიზმი ისეთივე უტყუარი რეალობაა, როგორიც არის ქართული რენესანსი, ქართული რომანტიზმი, ქართული სიმბოლიზმი, ქართული ფუტურიზმი და ა. შ. უფრო მეტიც, ქართული პოსტმოდერნიზმი მოიცავს ყველა იმ მიმდინარეობას, რაც ქართულ მწერლობაში ოდესმე არსებულა. ამას ვერ ვიტყვით იმაზე, რაც ოდესმე გაჩნდება და იარსებებს, რადგან ჯერაც არ ვიცით, თუ რა ახალი ტენდენციები იფეთქებს ხვალ-ზეგ შორეულ მსოფლიოში, რათა მათზე მასზე ქართული მწერლობის ანმყოსა და წარსულის მორგება ვცადოთ. დღეს კი (რაკი დღეს პოსტმოდერნი უფრო იოლად სამართავი ჰგონიათ, ვიდრე ის რეალური პრობლემები, რომლებიც ქართულ მწერლობას კიდევ დიდხანს დატოვებს ლიტერატურის მიღმა), უფრო მეტ სიბეჯითე თუ გამოვიჩინოთ, პოსტმოდერნის მოპოვებას შევძლებთ ყველა ქართველი მწერლის შემოქმედებაში. ახლა მთავარია, რაც შეიძლება სისტემურად მივიწვედეთ წინ უფრო ადრეული საუკუნეებისკენ და არ შევიწერდეთ მე-20 საუკუნის საყმანვილო პროზისა და პოეზიის კლასიკოსებთან. ამავე დროს, მეთოდი იმდენად მოქნილი უნდა იყოს, რომ თუ ოდესმე ახალმა კონიუნქტურამ ან სხვა მიზეზებმა მოითხოვა, „პოსტმოდერნი“ იოლად ჩავანაცვლოთ რომელიმე სხვა ცნებით. ამის იმედს ნამდვილად იძლევა იმ ქართველ „კრიტიკოსთა“ და „ლიტერატურათმცოდნეთა“ აქტივობა, რომელთა წერითი და ზეპირი მეტყველება რატომღაც მეორადი საქონლის მალაზიებივით ივსება ისეთი ტერმინების და ცნებების სიმრავლით, რომელთა შესახებ მათ კოლექციონრებს საოცრად მომხიბლავი წარმოდგენები აქვთ. და მათ თავში დატრიალებული ტერმინოლოგიური ქაოსი მათ ბუნებრივად უბიძგებს წარსულისკენ, საიდანაც ისინი უიმედოდ შემოგვყურებენ. დარწმუნებული ვარ, რომ ახალგაზრდა ავტორები, რომელთა უმრავლესობას ჯერ პირველი წიგნი არც გამოუცია, არც ისეთი მიაბიტები არიან, რომ პოსტმოდერნის ქართველმა „მეპატრონეებმა“ ისინი ასე იოლად მოატყუონ; ახალგაზრდები ყოველთვის კარგად გრძნობენ მაჩანჩალების რიტმს და ამ უკანასკნელებთან ერთად ვერ იჩანჩალებენ.

უზნაობის მსხვერპლი

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, №6, 1998.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

ჩემი საუბრის თემა კულტურის შექმნა და უზნაობის ფენომენი იქნება

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 11-17 სექტემბერი, 1998.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

“უზნაობის მსხვერპლი” სწორად “ტრფობა ნამებულთას” ავტორს უნდა დაეწოდებინათ

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 25.12-01.01, 1998-1999 (48).
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.
დიალოგის მეორე პუბლიკაცია თანხლებული იყო ჩემი შემდეგი მინაწერით:

გაზეთ “ახალი 7 დღე” რომ “ტრფობა ნამებულთას” აპოლოგეტობა არ დაბრალდეს, გთავაზობთ მინაწერს, რომელიც გაზეთის რედაქციამ დაურთო წინამდებარე პუბლიკაციას: «“ახალი 7 დღის” სარედაქციო კოლეგია პრინციპულად არ იზიარებს დათო ბარბაქაძის “ტრფობა ნამებულთას” ავტორისეულ შეფასებას. წინამდებარე პუბლიკაცია იბეჭდება მხოლოდ სიტყვის თავისუფლების პრინციპიდან გამომდინარე, რუბრიკით - “თვალსაზრისი”». აქვე, უღრმეს მადლობას მოვასხენებ გაზეთების “7 დღისა” და “ახალი 7 დღის” რედაქციებს, რომლებიც თავიანთ გვერდებს ყოველთვის თავაზიანად უთმობდნენ ჩემს ნაფიქრ-ნააზრებს. მადლობას მოვასხენებ, აგრეთვე, გაზეთების “რუბიკონის” და “ალტერნატივას”, ჟურნალ “ცისკრის” რედაქციებს (ავტორი, 1999).

მომავალი თაობის კათილდღეობაზე საქმიანი ზრუნვის ქართული გაგებისთვის

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, №13, 1999.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

ქვეტექსტის (გ)ასახსნელად

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ალტერნატივა*, №6, 1999.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

ჩვენ არც ანემოზი ვცხოვრობთ და არც ნარსულში, ჩვენ მარადიულ მომავალში ვცხოვრობთ

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, №13, 1999.
მეორე პუბლიკაცია: წიგნში *კითხვები და სოციალური გარემო*. თბილისი, 2000.

განსხვავებული მიმოცემა

პირველი პუბლიკაცია: წიგნში *ბესიკ ადგიშვილი, ბოლო ლირიკა*. ფიქციური გამომცემლობა *მერწყული*. თვითგამოცემა. თბილისი, 2000.

სიყვარულის ახსნა თუ გუჩქანარიდან ხელაჩქარებით თვალთვალის მ(?)ტ(?)ფიზიკა?

პირველი პუბლიკაცია: ბროშურირებული თვითგამოცემა. თბილისი, 2000.
ჩემს ამ პუბლიკაციაზე ბ-ნი შარვაძის პასუხი კიდევ უფრო მდაბიური აღმოჩნდა, ვიდრე – მისი “რეცენზია”, ამიტომ მასზე წერილობით რეაგირებას ვერ ვიკადრებდი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მომიწევდა, ერთი მხრივ, ჩემს რეცენზიაში უკვე გაკეთებული დასკვნების გამეორება, მეორე მხრივ კი – თავისმართლება იმ უამრავი ცილისწამების გამო, რომლითაც განწყობილი იყო მისი პასუხი. ამ ცილისწამებებს შორის ყველაზე მდაბიური კი მაინც მისი ერთი ბრალდება აღმოჩნდა: თითქოს მე ჩემს რეცენზიაში დედამისს მივაყენე შეურაცხყოფა. მისი პასუხის ამ პასაჟმა ჩემში მის მიმართ სიბრაღულის მეტი ვერაფერი აღძრა. მართლაც, როგორი საცოდავი უნდა იყოს მამაკაცი, რომ, ქალთა სქესზე გაბოროტებულს, არაფრად უღირდეს უწმანური ანეკდოტებით და დაბალი რიტორიკით სხვისი დედის შეურაცხყოფა (პირველ “რეცენზიაში” მაია გოგოლაძის, ხოლო მეორე წერილში – დედაჩემის), საკუთარი დედის დასაცავად კი მზად იყოს, საკუთარსავე ტვინში აყვავებულ ფანტაზიებს გამოუცხადოს ბრძოლა, თუ მას ელემენტარული სამართლიანობისკენ მოუწოდებენ. ასეთი რეალობის მერე მართლაც რომ სახალისო ხასიათს ატარებდა მისი წერილის სხვა ადგილები, მაგალითად მაია გოგოლაძის ადვოკატად ჩემი გამოყვანის მცდელობა (არადა, მე ხომ მაია გოგოლაძის რომანის ინიციატორი და ორგანიზატორი, კონცეპციისა და სტრუქტურის ავტორი, რედაქტორი და ლამის კორექტორიც კი ვიყავი!); ჩემი წიგნების მოხსენიება “ტანწერნეტა წიგნებად” (ყველა ეპოქის საბრალო პოეტები თავ-თავისი ტანწერნეტა magnum opus-ებში!); ჩემი მუშურ-გლეხური წარმომავლობის ხაზგასმა (არადა, თვით ბ-ნი შარვაძემი თუ რამეს უპირობოდ ვაფასებ, სწორედ – მის შრომისმოყვარეობას, რომელიც მასში ნამდვილად არის ჩადებული გამრჯე იმერელი გლეხების მიერ!); სუტენიორად თავისი თავის გამოცხადება, ალფონსოდ კი – ჩემი (ვერ მივხვდი, რა საფუძველზე! ალბათ, იმიტომ, რომ ჩემი ზოგიერთი წიგნის გამოცემა სუსტი სქესის წარმომადგენელი ჩემი მეგობრების მიერ არის დაფინანსებული!). მისი გამწარებისა და გაბოროტების ხარისხი ზედსიძეე ჩემს გამოცხადებაშიც კი აისახა (არადა, რომ არ ვარ! ჩემს ბინაში რომ არ ვცხოვრობთ მე და ჩემი ოჯახი, ამას სულ სხვა, უმძიმესი მიზეზები აქვს, რაც ჩემი ლიტერატურული თემია და არც შარვაძესთან და არც სეირის მოყვარულ “საზოგადოებასთან” მის დახურდავებას ისევე არ ვაპირებ, როგორც – ბევრი სხვა თემისას! ვწუხვარ ცნობისმოყვარეთა არმიებს იმედს თუ ვუცრუებ!). უფრო კომიკური აღმოჩნდა, მაგალითად, მტკიცება, რომ თვით უმბერტო ეკოსაც სათქმელი არაფერი აქვს (შეეძლო, უფრო გაბედულად ეთქვა: “უმბერტო ეკოს არათუ სათქმელი არაფერი აქვს, არამედ საერთოდ ხმა არ ამოეღება!”, რადგან ლოგიკა ასეთია: თუ ბ-ნი შარვაძეს აქვს სათქმელი, მაშინ სხვას არ უნდა ჰქონდეს სათქმელი; მგონი, ბ-ნი შარვაძის სათქმელიც მხოლოდ ეს არის: რომ სხვას არაფერი აქვს სათქმელი!). პასუხში ასეთი საცოდაობა სხვაც უამრავი იყო. აი, “ტრფობა წამებულთას” მისმიერი ინტერპრეტაციისთვის კი, თითქოს ეს ტექსტი დედაჩემისადმი ჩემი დაუკმაყოფილებელი ლტოლვის გამო ჩემს მიერ

ღვთისმშობელზე მიტანილი იერიშის დოკუმენტაციაა, მადლობის მეტი არა-ფერი მეთქმის, ჭეშმარიტად ამოუწურავია საქართველოში მუხთლობის ნაირ-სახეობა! არანაკლებ მადლობელი ვარ იმისთვისაც, რომ დღემდე ზღვა დრო, ენერჯია და ოსტატობა ხმარდება მისი და მასთან დაკავშირებული ნაირ-ნაირი კანტორის წვრილფეხობის მხრიდან ჩემზე უბინძურესი ჭორების გავრცელებას და ჩემი დისკრედიტაციის პანიკურ მცდელობას (თბილისი არც ისეთი დიდი ქალაქია, რომ ეს ხმები ჩემამდე ვერ აღწევდეს), ჩემი მოშურნეების ნაქეზება-წახალისებას ჩემს მიმართ მავნებლობის საქმეში მეტი აქტიურობის გამოსაჩენად. არ მეგონა, ასეთი მნიშვნელოვანი თუ აღმოჩნდებოდა ჩემი არსებობა ამ ხალხისთვის, რომელიც ჩემთვის დიდი ხანია აღარ არსებობს.

პირველი მარცხალი - ავსტრიული პოეზიის ოცდაათმეათეული

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 42(380), 2006.

“საზოგადოებაში, სადაც მწერლობა უკვე ან მთლიანად გარემოს ემსგავსება ან ამ გარემოს დეკორატივის ფუნქციას ასრულებს, მკითხველი ყოველთვის დამცირებული და შეურაცხყოფილია”

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, №03 (434), 2007.

“მავატიეთ, მაგრამ მე ამ კაცზე მეტი არაფერი მაქვს სათქმელი”

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, №18 (449), 11-17 მაისი, 2007.

ურიგო არ იქნება, ამ კონტექსტში, ჩემს ერთ სათხოვარს თუ გავიხსენებ, რომელიც 2008 წლის ბოლოს ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ რედაქტორს, როსტომ ჩხეიძეს, ელექტრონული წერილის სახით გავუგზავნე. ბრეგაძის მორიგი გამოხტომა, რომელმაც რედაქტორის სახელზე ჩემი სათხოვრის გაგზავნა გამოიწვია, კიდევ ერთი მკაფიო დოკუმენტი აღმოჩნდა შურისა, ბოღმისა და ფორიაქისა, რომელსაც საშუალო მოკალმე განიცდის ხოლმე არა მხოლოდ ნიჭიერების, არამედ საერთოდ პოეტური სანყისის მიმართ. საშუალო მოკალმის მხრიდან მსგავსი თავდასხმები ყოველთვის ააშკარავენ მის სრულ უუნარობას – გაიაზროს თავისი გამოხტომებისა და მდგომარეობის კომიზმი ერთი მხრივ, ნიჭიერებასთან ბრძოლის უაზრობა კი - მეორე მხრივ. ჩემი სათხოვარი კი ასეთი იყო:

ძვირფასო როსტომ!

ამასწინათ ერთმა ჩემმა კოლეგამ მიჩვენა ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ 2008 წლის მე-4 ნომრის 56-ე გვერდი, სადაც სიტყვასიტყვით აღნიშნულია შემდეგი: **„დათო ბარბაქაძის საიტი რომ ნახოთ, იქ ისეთი ამბავი ხდება, გეგონება რუსთაველი იყოს“**. ქართული ბეჭდვითი სიტყვა რომ მდაბიოთა თვითგამოხატვის კეთილშობილურ საქმეს ყოველთვის უნაკლოდ ემსახურებოდა და ამ მიმართულებით მისი შესაძლებლობები ამოუწურავია, მე ეს არ მიკვირს. შესაბამისად, არც ამ კონკრეტული შემთხვევის განზოგადების საჭიროებას ვხედავ. აი, იმის აუცილებლობას კი ნამდვილად ვხედავ, რომ ჟურნალის რედაქციამ კეთილი ინებოს, დეზინფორმატორს ყურში ხელი ჩაავლოს და უტიფრად მოტყუებული ყველა მკითხველის წინაშე ბოდიში მოახდევინოს. არც ის იქნებოდა ურიგო, რედაქციაც თუ მოუხდოდა ბოდიშს მოტყუებულ მკითხველს.

დამერწმუნე, საქართველოში, სადაც ყველა ცოცხალი და არაცოცხალი არსება მხოლოდ იმის სამტკიცებლად ჩნდება, თუ როგორი კარგია თვითონ და როგორი ცუდები არიან სხვები, არასასურველი ადამიანის დისკრედიტაციისთვის დახარჯული შრომა ყოველთვის დიდ პატივში იქნება და ერთი ბოდიში მას აღნიშნული პატივიდან ამოყვანის საშიშროებით ვერ დაემუქრება. „დათო ბარბაქაძის საიტი“ არც არასდროს არსებულა და არც ახლა არსებობს და, არ ვიცი, ვის ან სად შეეძლო მისი ნახვა. ხოლო რაც არსებობს, იმის დანახვას საქართველოში ისევე ვერავის მოვთხოვ, როგორც – ერთი ადამიანის მიერ მეორე ადამიანის ღირსების პატივისცემას. ვწუხვარ, რომ ვერც ამჯერად გავახარებ საკულისოსამეტციური ფოლკლორის ოსტატებს და ამ მომართვას ჩემს ნაცნობ-მეგობრებს შორის დაუყონებლივ გავავრცელებ.

საუკეთესო სურვილებით, დათო ბარბაქაძე
05.10.2008

მცირე, მაგრამ აუცილებელი შენიშვნა ერთ დიდ სიბრძნეზე

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *მთელი კვირა*, №18, 2009. მინაწერი გამოქვეყნდა გაზეთ *რეზონანსის* 2010 წლის 6 მარტის ნომერში, საილუსტრაციო ფოტოსურათებიდან კი რედაქციამ მხოლოდ ის ფოტო გამოაქვეყნა, რომელზეც რუსთაველის და გალაკტიონის ჭუჭყიანი ბიუსტებია აღბეჭდილი.

“ადონსავლეთში შემოქმედის ადგილი ყოველთვის უმცირესობაშია”

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *რეზონანსი*, №029 (6 თებერვალი), 2010. მასალის მოცულობამ რედაქციას სრულად მისი გამოქვეყნების შესაძლებლობა არ მისცა და ინტერვიუ შეამოკლა.

პასუხები პრესის კითხვარებზე

როგორია თანამედროვე ქართული საზოგადოების ღირებულება-თა სისტემა?

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 11-17 მაისი, 2001 (გაშიფრული აუდიოჩანაწერი).

XX საუკუნის ჯვაროსნები

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 12-18 ოქტომბერი, 2001 (დასათაურება ეკუთვნის გაზეთის რედაქციას).

დაუმთავრებელი სამამულო ტელესერიალი

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *ახალი 7 დღე*, 31 ოქტომბერი - 5 ნოემბერი, 2003 (დასათაურება ეკუთვნის გაზეთის რედაქციას).

დანართი: სტუდენტური ცდები

არ მოქმედებს და არც ისვრება

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *რუბიკონი*, №№10, 11, 1992.

ის იყო სრულიად მართო

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *რუბიკონი*, №№30, 31, 32, 1993.

სიკვდილის ფუგა

პირველი პუბლიკაცია: გაზეთი *რუბიკონი*, №24, 1992.

გაუცხოებული ეპოქა და გაუცხოებული ადამიანი

პირველი პუბლიკაცია: ჟურნალი *საუნჯე*, №4, 1992.

შინაარსი

ერთგვარი წინასიტყვა	5
ქსეპეპი	
პოეზია და პოლიტიკა	19
ერთი ძველი თემის ძველი თემითვე განმარტებისთვის	35
ტრფობა წამებულთა	44
შემხვედრი წინააღმდეგობები	58
კითხვები და სოციალური გარემო	65
სიტყვის შეუძლებლობა	87
ანტი-შტაინი: გრამატიკა და პოეზია	99
წერილები. საშუალები. პოლემიკა. რეცენზიები. განმარტებები	
თებერვალი დადგაო...	117
ადამიანი მიიღებს სამყაროს ისეთს, როგორც არის	133
მთავარია, ყოველთვის მთლიანად ვიყოთ იქ, სადაც ვიმყოფებით	153
"მუტაცია": კომუნიკაციის უარყოფა და სიტყვის წესრიგი	168
ვერლიბრი და ქართული ლექსის ტრადიცია	180
რა თქმა უნდა, გარეუბანი	193
ჩურჩულისთვის, ხმაურის გავლით	200
რალაც მოკვდა, მაგრამ არა – სიკვდილი	207
მოდა და ავანგარდი	213
ტოპოსის კვლადაკვალ და მიღმა	221
პოსტმოდერნი და საქართველო	226
უზნეობის მსხვერპლი	235
ჩემი საუბრის თემა კულტურის შეუძლებლობის ფენომენი იქნება	243
"უზნეობის მსხვერპლი" სწორედ "ტრფობა წამებულთას" ავტორს უნდა დაეწერა	250
მომავალი თაობების კეთილდღეობაზე საქმიანი ზრუნვის ქართული გაგებისთვის	261
ქვეტექსტის (გ)ასახსნელად	272
ჩვენ არც ანმყოში ვცხოვრობთ და არც წარსულში, ჩვენ მარადიულ მომავალში ვცხოვრობთ	281
განსხვავებულის მიმოქცევა	297
სიყვარულის ახსნა თუ ბუჩქნარიდან ხელაჩქარებით თვალთვალის მ(?)ტ(?)ფიზიკა?	305
	475

პირველი მერცხალი - ავსტრიული პოეზიის ოცდაათტომეული	338
"საზოგადოებაში, სადაც მწერლობა..."	346
"მაპატიეთ, მაგრამ მე ამ კაცზე მეტი არაფერი მაქვს სათქმელი"	361
მცირე, მაგრამ აუცილებელი შენიშვნა ერთ დიდ სიბრყვეზე	369
"აღმოსავლეთში შემოქმედის ადგილი ყოველთვის უმცირესობაშია"	375

პასუხები პრესის კითხვარეზზე

თანამედროვე ქართული საზოგადოების ღირებულებათა სისტემა	397
XX საუკუნის ჯვაროსნები	400
დაუმთავრებელი სამამულო ტელესერიალი	404

დანართი: სტუდენტური ცდები

არ მოქმედებს და არც ისერება	411
ის იყო სრულიად მარტო	419
სიკვდილის ფუგა	434
გაუცხოებული ეპოქა და გაუცხოებული ადამიანი	443

შენიშვნები	465
------------	-----

Dato Barbakadse
Ergebnisse
Band III

Tbilissi
2014

წიგნში წარმოდგენილი ყველა ტექსტის კორექტორია დათო ბარბაკაძე. მანვე დააკაბადონა და მოამზადა წიგნი გამოსაცემად. ავტორს ეკუთვნის, აგრეთვე, საგამომცემლო კონცეპცია და დიზაინი.

წიგნის ერთი ეგზემპლარის ბეჭდვის და ყდაში ჩასმის ლირებულეზამ შეადგინა 31,90 ლარი.